
Skaitmenino
Katalikų
Biblioteka
katbib.lt

LIBER SECUNDUS MACHABAEORUM.

ANTROJI MAKABIEJŲ KNYGA.

I. Įžanga. Palestinos žydų laiškai Aigipto žydams.

Caput 1. 1 Fratribus, qui sunt
per Aegyptum, Iudaeis, salutem
dicunt fratres, qui sunt in Iero-
solymis, Iudaei, et qui in regio-
ne Iudaeae, et pacem bonam. 2 Be-
nefaciat vobis Deus, et memine-
rit testamenti sui, quod locutus
est ad Abraham, et Isaac, et Ia-
cob servorum suorum fidelium:
3 et det vobis cor omnibus ut co-
latis eum, et faciatis eius volun-
tatem corde magno, et animo vo-
lenti. 4 Adaperiat cor vestrum in
lege sua, et in praeceptis suis, et
faciat pacem. 5 Exaudiat oratio-
nes vestras, et reconcilietur vobis,
nec vos deserat in tempore ma-

1 perskyrimas. 1 Jeruzalėje
ir Jūdėjos šalyje gyvenantieji bro-
liai žydai broliams žydams, esan-
tiems Aigipte, siunčia sveikinimą
ir linki geros ramybės. 2 Tesutei-
kia jums Dievas gėrybių ir teat-
simena savo sandorą, kurią jis
yra padaręs su savo ištikimais
tarnais Abraomu, Izaoku ir Jokū-
bu; 3 teduodie jums visiems šir-
dies, kad jį garbintumėte ir vy-
kintumėte jo valią visa širdimi ir
geru noru. 4 Tegul jis atveria jū-
sų širdį savo įstatymui ir savo
įsakymams ir tepadaro taiką; 5 te-
išklauso jūsų maldas, tesusideri-
na su jumis ir teneapleidžia jū-

1,1—2,19. Pirmajame laiške Palestinos žydai po pasveikinimo ir linkėjimų paduoda turinį seniau rašyto laško Aigipto žydams ir kviečia juos švęsti bažnyčios pašventinimo šventę (1,1—10a). Antrajame laiške, kurs prasideda taip pat pasveikinimu, kalbama apie Syrijos karaliaus Antioko žuvimą (1,11b—17), apie tai, kaip Neemijas atrado šventą ugnį (18—36), kaip Jeremijas buvo paslėpęs, kai Jeruzalė buvo paimta, sandoros padangtę, skrynią ir smilkalų altorių (2,1—12), kaip buvo Neemijo ir Jūdo įsteigtas šventas knygynas (2,13—19).

(1,1) *Broliams.* Būdami tos pačios tautos nariais, Palestinos žydai vadina Aigipto žydus broliais (plg. 1 Mak. 12,6). — *Esantiems Aigipte.* Ptolemiejus Lagis buvo išvedęs į Aigiptą apie 320 m. pirm Kr. daugiau kaip 100.000 žydų, kurie čia apsigyveno. Naudodamies Aigipto karalių teikiamomis lengvatomis, jie pasistatė Leontopolyje, netoli Eliopolies, bažnyčią, vyriausiuoju kunigu esant Onijui IV, kurs buvo į čia atbėgęs, kai jo tėvas Onijas III buvo nužudytas Dafnėje. Ta Leontopolies bažnyčia stovėjo nuo 150 m. pirm Kr. iki 71 m. po Kr. ir stengėsi visais atžvilgiais susilyginti su Jeruzalės bažnyčia. Tenai žydai laikė savo pamaldas, aukodavo aukas, peržengdami įstatymo reikalavimą, kad būtų tik viena Dievo garbinimo vieta Jeruzalėje (vz. Kun. 17,3; Atk. 12,5). — *Geros ramybės.* Tai žydiškas pasveikinimo išsireiškimas. — **(4)** *Savo įstatymui.* Palestinos žydai nelaikė Leontopolies teisėta ir tinkama aukų vieta. Įstatyme buvo pasakyta, kad jos reikia aukoti tik Jeruzalėje. — **(5)** *Tesusiderina:* dovanodamas kaltes ir teikda-

lo. 6 Et nunc hic sumus orantes
pro vobis. 7 Regnante Demetrio,
anno centesimo sexagesimo no-
no, nos Iudaei scripsimus vobis
in tribulatione, et impetu, qui su-
pervenit nobis in istis annis, ex
quo recessit Iason a sancta ter-
ra, et a regno. 8 Portam succen-
derunt, et effuderunt sanguinem
innocentem: et oravimus ad Do-
minum, et exauditi sumus, et ob-
tulimus sacrificium, et similagi-
nem, et accendimus lucernas, et
proposuimus panes. 9 Et nunc
frequentate dies scenopegiae men-
sis Casleu. 10 Anno centesimo
octogesimo octavo.

Populus, qui est Ierosolymis, et in Iudaea, Senatusque et Iudas, Aristobolo magistro Ptolemaei regis, qui est de genere christorum sacerdotum, et his, qui in Aegypto sunt, Iudaeis salutem, et sani-

sų nelaimių metu! 6 Taigi dabar
mes čia meldžiamės už jus. 7 Ka-
raliaujant Demetrijui, šimtas še-
šias dešimtis devintais metais bu-
vome rašę jums mes, žydai, siel-
varte ir suspaudime, koks mums
atsitiko anais metais, po to, kai
Jazonas pasitraukė iš šventosios
šalies ir iš karalystės. 8 Jie sude-
gino duris ir išliejo nekaltą krau-
ją, mes gi meldėmės Viešpačiui
ir buvome išklausyti; mes atnaša-
vome auką ir geriausių miltų, už-
degėme žiburius ir padėjome duo-
nas. 9 Taigi dabar jūs švęskite
Padangčių švenčių dienas kasle-
vo mėnesyje. 10 Šimtas aštuonias
dešimtis aštuntais metais.

Jeruzalėje ir Jūdėjoje gyvenanti tauta, taryba ir Jūdas karaliaus Ptolemiejaus mokytojui Aristobului iš pateptųjų kunigų giminės, taip pat Aigipte esantiems žydams siunčia sveikinimą ir lin-

---

mas malonių. Kaltė buvo atsiskyrimas, ji bus pašalinta, vėl susivienijus prie vienos Jeruzalės bažnyčios. Švęsdami Jeruzalės bažnyčios pašventinimo dieną, Aigipto žydai parodys, kad jie laiko tą bažnyčią tikra ir taip grįš prie Dievo garbinimo vienybės. — (6) *Mes čia meldžiamės:* kad linkėjimai įvyktų. — (7) *Karaliaujant Demetrijui:* Demetrijui II Nikatoriui, kurs gavo Syrijos sostą 146 m. pirm Kr., mirus Aleksandrui Balui ir Ptolemiejui Filometoriui (1 Mak. 11,15...). — *Šimtas...:* 144 ar 143 m. pirm Kr. — Ir 2 Mak. knygoje nurodomi metai yra Seleukaičių eros, kuris prasideda 1 spalių 312 m. pirm Kr. Bet 1 Mak. knygos autorius metų pradžią nukelia, žydų įpročiu, į pavasarį, į nisano mėnesį; Jazonas gi ar jo trumpintojas 2 Mak. kn. autorius metus skaičiuoja nuo tišrio mėnesio, rudenį. Iš čia vietomis atsiranda metų nurodyme mažas skirtumas. Pvd. 1 Mak. 7, 149 m., o tas pat įvykis 2 Mak. 14,4 149 m. ir k. — *Buvome rašę.* Taip čia primenamas kitas seniau prieš devynioliką metų rašytas laiškas. — *Jazonas...* Jazonas buvo nusipirkęs iš Antioko vyriausiojo kunigo vardą ir stengėsi supagoninti Jūdėją (plg. žem. 4,7...). Tą bedievišką pasielgimą laiško autoriai vadina atpuolimu nuo Jūdėjos ir teokratijos. — (8) *Duris:* bažnyčios duris. Minimi kai kurie sielvartai, kokių teko patirti žydams, viešpataujant Antiokui Sk. Plg. 1 Mak. 1,37.60 4,38...; 2 Mak. 8,33. — (9) *Jūs švęskite Padangčių...* Aigipto žydai kviečiami švęsti Jeruzalės bažnyčios pašventinimo šventę. Toliau (10,6) bus paaiškinta, kad šita Jūdo įsakyta bažnyčios pašventinimo ar apvalymo šventė turėjo būti švenčiama taip, kaip Padangčių šventė. Todėl taip ji čia ir vadinama, tik pridedant paaiškinimo žodžius *kaslevo mėnesyje* (gruodžio mėn.), tuo tarpu kad tikroji Padangčių šventė buvo švenčiama tišrio (rugsėjo-spalių) mėnesyje. — (10) *Šimtas...:* 124 m. pirm Kr. Laiškas baigiamas nurodymu metų, kuriais jis buvo parašytas. Toliau prasideda antras laiškas, kurio rašymo laikas nenurodytas.

tatem. [11] De magnis periculis a
Deo liberati, magnifice gratias agi-
mus ipsi, utpote qui adversus ta-
lem regem dimicavimus. [12] Ipse
enim ebullire fecit de Perside eos,
qui pugnaverunt contra nos, et
sanctam civitatem. [13] Nam cum
in Perside esset dux ipse, et cum
ipso immensus exercitus, cecidit
in templo Naneae, consilio de-
ceptus sacerdotum Naneae. [14] Ete-
nim cum ea habitaturus venit ad
locum Antiochus, et amici eius,
et ut acciperet pecunias multas
dotis nomine. [15] Cumque propo-
suissent eas sacerdotes Naneae,
et ipse cum paucis ingressus es-
set intra ambitum fani, clauserunt
templum, [16] cum intrasset Antio-
chus: apertoque oculto aditu tem-
pli, mittentes lapides percusse-
runt ducem, et eos qui cum eo
erant, et diviserunt membratim,
et capitibus amputatis foras pro-

ki sveikatos. [11] Dievo išgelbėti iš
didelių pavojų mes labai didžiai
jam dėkojame, kad įstengėme ko-
voti prieš tokį karalių. [12] Nes jis
tai išmetė iš Persijos tuos, kurie
kovojo prieš mus ir prieš šven-
tąjį miestą. [13] Nes kai anas bu-
vo vadas Persijoje su didžiausia
kariuomene, jis žuvo Nanėjos
šventykloje, apgautas Nanėjos ku-
nigų sumanumu. [14] Būtent, Anti-
okas su savo prieteliais atėjo į
tą vietą gyventi su ja ir gauti
daug pinigų kraičio vardu. [15] Kai
Nanėjos kunigai buvo parodę pi-
nigus, ir jis su nedaugeliu įėjo
į šventyklos vidų, jie uždarė šven-
tyklą, [16] kaip tik Antiokas buvo
įėjęs. Paskui, atidarę paslėptą
šventyklos angą, mesdami akme-
nis, jie užmušė vadą ir su juo
buvusiuosius, sukapojo į kąsne-
lius ir, nukirtę galvas, išmetė lau-
kan. [17] Už visa tebūnie pagarbin-

Taryba. Čia žydų taryba, senatas, gr. γερουσία, Vulg. t. minima pirmą kartą; 1 Mak. 12,6 ji yra įvardinta, bet tik gr. t.; iš 2 Mak. 4,44 ir 11,27 sužinome, kad ji buvusi jau Antioko III Didžiojo metu. Pradžioje ji buvo sudaryta iš seniausių žydų, kurie padėdavę vyriausiajam kunigui valdyti tautą pasauliniuose dalykuose. Iš tos tarybos vėliau pasidarė žydų sinedrionas. — *Jūdas.* Čia įvardijamas Jūdas turėjo būti ne kas kitas, kaip tik Matatijo sūnus Jūdas Makabiejus. Antrasis laiškas matomai parašytas tuojau po Antioko Epifano mirties, po kurios Jūdas gyveno dar ketverius metus. Aristobulas, kuriam laiškas siunčiamas ir kurs čia vadinamas karaliaus Ptolemiejaus mokytoju, t. y. patarėju, buvo gimimu žydas. Jis gyveno prie Aigipto karaliaus Ptolemiejaus V (204—180) rūmų ir buvo to karaliaus patikimas asmuo ir įtakingas patarėjas. Jis yra dedikavęs Ptolemiejui VI Filometoriui (180—146) savo alegorinį Pentateucho aiškinimą, kuriame jis stengiasi suderinti šv. knygas su Aristotelio filosofija. Aristobulo paminėjimas laiške parodo, kad jis rašytas ne vėliau, kaip 146 m., kuriais Ptolemiejus VI mirė. — *Iš pateptų kunigų:* iš vyriausiųjų kunigų giminės, todėl iš Aarono ainių. Aristobulas turėjo būti žymiausias žydų atstovas Aigipte, gal dėlto laiškas jam ir siunčiamas. — **(11)** *Prieš tokį karalių.* Gr. t.: prieš karalių. Tas karalius, prieš kurį žydams buvo labai pavojinga kovoti, turėjo būti Antiokas Epifanas. Plg. 1 Mak. 6,2... — **(12)** *Nes jis tai...* Geriau gr. t.: Nes jis (Dievas) išmetė tuos, kurie rengė kovą šventajame mieste. — **(13)** *Buvo vadas Persijoje su didžiausia...* Gr. t.: su nenugalima kariuomene. Plg. 1 Mak. 3,37. — *Nanėjos.* Nanea ar Nana buvo pas babiloniečius vaisingumo deivė. — **(14)** *Gyventi su ja,* t. y. ją vesti. Ištekėdama už karaliaus deivė turėjo atiduoti jam savo didelį kraitį. — **(15)** *Buvo parodę pinigus:* kuriuos Antiokas norėjo gauti kaipo kraitį. — *Uždarė šventyklą:* kad Antiokas negalėtų ištrūkti. — **(16)** *Paslėptą šventyklos angą.* Anot

iecerunt. [17] Per omnia benedictus
Deus, qui tradidit impios. [18] Fac-
turi igitur quinta et vigesima die
mensis Casleu purificationem
templi, necessarium duximus sig-
nificare vobis: ut et vos quoque
agatis diem scenopegiae, et diem
ignis, qui datus est quando Ne-
hemias aedificato templo et alta-
ri obtulit sacrificia. [19] Nam cum
in Persidem ducerentur patres
nostri, sacerdotes, qui tunc cul-
tores Dei erant, acceptum ignem
de altari occulte absconderunt in
valle, ubi erat puteus altus, et
siccus, et in eo contutati sunt
eum, ita ut omnibus ignotus es-
set locus. [20] Cum autem praeter-
issent anni multi, et placuit Deo
ut mitteretur Nehemias a rege
Persidis: nepotes sacerdotum il-
lorum qui absconderant, misit ad
requirendum ignem: et sicut nar-
raverunt nobis, non invenerunt
ignem, sed aquam crassam. [21] Et

tas Dievas, kurs išdavė bedievius!
[18] Taigi norėdami dvidešimt penk-
tą kaslevo mėnesio dieną švęs-
ti bažnyčios apvalymą, laikėme
reikalinga duoti jums žinią, kad
taip pat ir jūs švęstumėte Padang-
čių šventės dieną ir dieną ugnies,
kuri buvo duota, kai Neemijas,
atstačius bažnyčią ir altorių, at-
našavo aukas. [19] Nes kai mūsų
tėvai buvo vedami į Persiją, ku-
nigai, kurie tuomet buvo Dievo
garbintojai, paėmę tą ugnį iš al-
toriaus, slapčia paslėpė slėnyje,
kame buvo gilus ir sausas šuli-
nys, ir laikė ją tenai, taip kad ta
vieta buvo visiems nežinoma. [20] O
kai, daugeliui metų praslinkus,
Dievui patiko, kad būtų Persijos
karaliaus atsiųstas Neemijas, jis
siuntė ieškoti ugnies vaikų vai-
kus tų kunigų, kurie buvo ją pa-
slėpę; ir kaip jie mums pasakojo
jie nerado ugnies, bet tiršto van-
dens. [21] Kunigas Neemijas liepė

gr. t., tai turėjo būti paslėptos užvožiamos durys lubose. — *Ir su juo buvusius.* Anot syr. vertimo, buvęs užmuštas tik vienas Antiokas, nes tik jis buvo įėjęs į patį šventyklos vidų, jo gi palydovai turėję pasilikti šventyklos prieangyje. Kas atsitiko Antioko kariuomenei, čia nieko nepasakoma, nes ir apie Antioko žuvimą kalbama tik prie progos, laiško gi tikslas buvo nurodyti bažnyčios pašventinimo svarbą. — Dėl čia paminėto Antioko žuvimo aprašymo keliama nemaža ginčų. Vieni linkę manyti, kad Antiokas, apie kurį čia kalbama, turėjęs būti ne Epifanas, bet kitas. Įvardijamas tarp kitų Antiokas Didysis, kurs iš tikrųjų žuvęs panašiu būdu, bet jis nebuvo žydų tautos priešas. Tiesa, apie Antioko Epifano mirtį kitaip pasakojama 1 Mak. 6,3... ir 2 Mak. 9,1..., būtent, kad jam pasisekę ištrūkti iš jam gresusio pavojaus. Gali tat būti, kad laiškas Aigipto žydams buvo parašytas tuo metu, kai Jūdėją buvo ką tik pasiekę pirmi gandai, apie tariamą Antioko mirtį Nanėjos šventykloje. Gandai rodėsi panašūs į tiesą, nes tolygiai buvo atsitikę Antiokui D. Tie gandai ir buvo įrašyti į laišką. Vėliau, kai gauta tikresnių žinių, jog Antiokas Epifanas išsigelbėjo, pabėgdamas nuo maištą sukėlusios minios, ir mirė tik vėliau kelyje į Babiloną, tas tikras žinias surašė Jazonas savo veikale, pakartojo ir 2 Mak. kn. autorius (9,1...), palikdamas laišką tokį, koks jis buvo parašytas Aigipto žydams. — (18) *Bažnyčios apvalymą.* Plg. auk. 9 e. — *Dieną ugnies...* Abi šventės buvo švenčiamos draug. Grąžinimas įstatymo įsakytų aukų buvo sykiu ir šventos ugnies grąžinimas (Kun. 9,24; 2 Kron. 7,1). — **(19)** *Į Persiją:* į Babiloną. Persija vadinasi vėlesniu įpročiu tos šalys, kurios buvo anapus Eufrato (plg. 1 Mak. 3,31). — *Kunigai...:* gal pranašo Jeremijo raginami (vz. žem. 2,5). — **(20)** *Persijos karaliaus:* Artakserkso Longimano (Ilgarankio). Plg. 2 Ezdro 2,1... — **(21)** *Kunigas Neemijas.* Gr. t.: Neemijas įsakė kunigams. Neemijas bu-

iussit eos haurire, et afferre sibi:
et sacrificia, quae imposita erant,
iussit sacerdos Nehemias asper-
gi ipsa aqua, et ligna, et quae
erant superposita. 22 Utque hoc
factum est, et tempus affuit, quo
sol refulsit, qui prius erat in
nubilo, accensus est ignis mag-
nus, ita ut omnes mirarentur.
23 Orationem autem faciebant om-
nes sacerdotes, dum consumma-
retur sacrificium, Ionatha incho-
ante, ceteris autem respondenti-
bus. 24 Et Nehemiae erat oratio
hunc habens modum: DOMINE
Deus omnium creator, terribilis,
et fortis, iustus, et misericors, qui
solus es bonus rex, 25 solus prae-
stans, solus iustus, et omnipo-
tens, et aeternus, qui liberas Is-
rael de omni malo, qui fecisti
patres electos, et sanctificasti eos:
26 accipe sacrificium pro univer-
so populo tuo Israel, et custodi
partem tuam, et sanctifica. 27 Con-
grega dispersionem nostram, li-
bera eos, qui serviunt Gentibus,
et contemptos et abominatos re-
spice: ut sciant Gentes quia tu
es Deus noster. 28 Affilge oppri-
mentes nos, et contumeliam fa-
cientes in superbia. 29 Constitue
populum tuum in loco sancto tuo,
sicut dixit Moyses. 30 Sacerdotes
autem psallebant hymnos, usque-
quo consumptum esset sacrifi-
cium. 31 Cum autem consumptum
esset sacrificium, ex residua aqua
Nehemias iussit lapides maiores

jiems semti ir atnešti sau; jis įsa
kė šlakstyti tuo vandeniu atneš-
tas aukas, malkas ir kas buvo ant
jų padėta. 22 Kuomet tai buvo pa-
daryta ir atėjo metas, kad vėl pra-
dėjo šviesti saulė, kuri pirma bu-
vo pasislėpus už debesies, užsi-
degė didelė ugnis, taip kad visi
stebėjosi. 23 Tuo tarpu, kolei au-
ka degė, visi kunigai meldėsi, Jo-
natui pradedant, o kitiems atsa-
kinėjant. 24 Neemijo gi malda bu-
vo toki: Viešpatie, Dieve, visų
Sutvėrėjau! baisusis ir galinga-
sis, teisusis ir gailestingasis, tu,
kurs vienas esi geras karalius,
25 vienas duosnus, vienas teisin-
gas, visagalis ir amžinas, kurs
išvaduoji Izraėlį iš viso pikto, kurs
išrinkai mūsų tėvus ir juos pa-
šventinai, 26 priimk auką už visą
savo Izraėlio tautą, sergėk savo
dalią ir pašventink. 27 Surink mū-
sų išsklaidytuosius, išvaduok tuos,
kurie vergauja pagonims, ir pa-
žvelk į paniekintuosius ir neken-
čiamus, kad tautos žinotų, jog tu
mūsų Dievas. 28 Nubausk tuos,
kurie slėgia mus išdidžiai ir skriau-
džia. 29 Pastatyk savo tautą savo
šventoje vietoje, kaip yra pasa-
kęs Mozė. 30 Kunigai gi giedojo
giesmes, iki auka sudegė. 31 Au-
kai sudegus, Neemijas liepė liku-
siu vandeniu apipilti didesniuo-
sius akmenis. 32 Tai padarius, iš
jų užsidegė liepsna, bet ji buvo

---

vo kilęs iš Jūdo ainijos, o gal net iš Dovido giminės, todėl nebuvo kunigas. — (23) *Tuo tarpu...* Anot gr. t.: iki auka degė, meldėsi ir kunigai ir visi kiti, pradedant Jonatui, o kitiems pritariant Neemijo pavyzdžiu. — *Jonatui.* Anot Juozapo Fl. Jochananui. Kiti mano, kad čia įvardijamas Jonatas yra tas pats asmuo, kurs minimas 2 Ezdro 12,11.12. — (24) *Viešpatie.* Gr. t.: Viešpatie, Viešpatie, Dieve... Čia turime vienatinį pavyzdį maldos, kuri buvo kalbama aukojimo metu. Anot gr. t., ta malda Jonato, ne Neemijo. — (29) *Pasakęs Mozė.* Plg. Iš. 15,17; Atk. 30,3—9. — *Iki auka sudegė.* Tų žodžių nėra gr. t. — (31) *Didesniuosius akmenis:* gal

perfundi. [32] Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex lumine, quod refulsit ab altari, consumpta est. [33] Ut vero manifestata est res, renunciatum est regi Persarum quod in loco, in quo ignem absconderant hi, qui translati fuerant, sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, et qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia. [34] Considerans autem rex, et rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat. [35] Et cum probasset, sacerdotibus donavit multa bona, et alia atque alia munera, et accipiens manu sua, tribuebat eis. [36] Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

Caput II. [1] Invenitur autem in descriptionibus Ieremiae prophetae, quod iussit eos ignem accipere qui transmigrabant: ut significatum est, et ut mandavit transmigratis. [2] Et dedit illis legem ne obliviscerentur praecepta Domini, et ut non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea, et argentea, et ornamenta eorum. [3] Et alia huiusmodi dicens, hor-

praryta šviesos, žibėjusios iš altoriaus. [33] Kai tas įvykis pasidarė žinomas, buvo pranešta persų karaliui, kad toje vietoje, kurioje ištremtieji kunigai buvo paslėpę ugnį, pasirodęs vanduo, kuriuo Neemijas ir su juo buvusieji apiplovę aukas. [34] Karalius dalyką apsvarstęs ir rūpestingai ištyręs, pastatydino tenai šventyklą patvirtinti tam, kas buvo įvykę. [35] Ištyręs gi, jis davė kunigams daug gėrybių ir visokių dovanų, kurias jis ėmė savo ranka ir jiems dalino. [36] Neemijas praminė tą vietą Neftaru, tai reiškia, apiplovimas; daugelio gi ji vadinama Nefi.

2 perskyrimas. [1] Randama pranašo Jeremijo raštuose, kad jis liepęs paimti ugnį tiems, kurie buvo ištremiami, kaip jau buvo pažymėta ir kaip jis įsakė tremtiniams. [2] Jis davė jiems įstatymą, kad jie neužmirštų Dievo įsakymų ir nesuklystų mintimis, kai matys auksinius ir sidabrinius stabus ir jų papuošalus. [3] Ir kitų panašių dalykų jiems sakydamas

---

tuos, kurie buvo altoriaus pakraštėse. — (32) *Buvo praryta šviesos...* Tai turėjo būti įrodymas, kad Dievo įžiebta altoriaus ugnis turėjo būti laikoma pašventinta. — (33) *Persų karaliui:* Artakserksui I Longimanui. — (34) *Pastatydino tenai šventyklą.* Anot gr. t.: karalius, aptverdamas tą vietą, padarė ją šventą. — Taip buvo uždraustas priėjimas prie jos. Žydai čia galėjo matyti tam tikrą pripažinimą iš karaliaus pusės jų kulto. — (35) *Ištyręs gi...* Anot gr. t.: ir jiems (kunigams) karalius ėmė daug dovanų ir davė (tiems, kuriems jis buvo palankus). — (36) *Tą vietą.* Anot gr. t.: tai, t. y. rastą skystimą. — *Neftaru.* Anot kai kurių, tas žodis reiktų skaityti kitaip, būtent *nechfar* (iš ebr. ž. *nafar,* valyti), kurį galima išversti žodžiu: purificatio, apiplovimas. Kiti dar spėja, kad atvykusieji su Neemiju persai (Neem. 2,9) tirštą skystimą pavadino medų kalbos žodžiu nafta, kuriuo paprastai vadinamas žibalas. Jis šiuo atveju užsidegęs nuo saulės spindulių, bet įvykį mačiusieji žydai tai palaikę ypatingu Dievo malonės pasireiškimu.

(2,1) *Jeremijo raštuose:* kurie buvo laikomi viešame archive. Gr. t.: pranašas Jeremijas yra atrastas dokumentuose, kad jis liepęs..., t. y. viešuose raštuose randama žinia, kad Jeremijas yra liepęs...; todėl tų raštų autorius buvo kas kitas, ne Jo-

tabatur ne legem amoverent a
corde suo. 4 Erat autem in ipsa
scriptura, quomodo tabernacu-
lum, et arcam iussit propheta di-
vino responso ad se facto comi-
tari secum, usquequo exiit in mon-
tem, in quo Moyses ascendit, et
vidit Dei hereditatem. 5 Et veniens
ibi Ieremias invenit locum spelun-
cae: et tabernaculum, et arcam, et
altare incensi intulit illuc, et os-
tium obstruxit. 6 Et accesserunt
quidam simul, qui sequebantur,
ut notarent sibi locum: et non
potuerunt invenire. 7 Ut autem
cognovit Ieremias, culpans illos,
dixit: Quod ignotus erit locus,
donec congreget Deus congre-
gationem populi, et propitius
fiat: 8 et tunc Dominus ostendet
haec, et apparebit maiestas Domi-
ni, et nubes erit, sicut et Moysi
manifestabatur, et sicut cum Sa-
lomon petiit ut locus sanctifica-
retur magno Deo, manifestabat

jis ragino juos neatstumti įstaty-
mo nuo savo širdies. 4 Tame pat
rašte buvo pažymėta, kaip pra-
našas duotu sau Dievo apreiški-
mu liepė nešti su savim padang-
tę ir skrynią ir smilkalų altorių
ir užtaisė angą. 6 Kai kurie ėju-
sieji paskui priėjo draug pasižy-
mėti sau vietos, bet negalėjo jos
rasti. 7 Tai sužinojęs Jeremijas,
bardamas juos, tarė: Vieta bus
nežinoma, iki Viešpats surinks iš-
sklaidytąją tautą ir bus jai gaile-
stingas. 8 Tuomet Viešpats tai pa-
rodys, ir apsireikš Viešpaties di-
denybė, ir bus debesys, kaip jis
pasirodydavo taip pat Mozei ir
kaip jis apsireiškė, kai Saliamo-
nas meldė, kad vieta būtų pašvę-
sta didžiajam Dievui. 9 Nes jis
buvo apdovanotas didžiausia iš-
mintimi ir, būdamas pilnas išmin-
ties, atnašavo bažnyčios pašven-
tinimo ir pabaigimo auką. 10 Kaip
Mozė meldėsi Viešpačiui, ir nu-

---

remijas. Plg. žem. 4 eil. — *Paimti:* ir paslėpti. — (4) *Mozė:* kad pamatytų nors iš tolo žadėtąją žemę (5 Mz. 34, 1. 5). Šventa padangtė, kuri buvo padaryta Mozės įsakymu, pastačius Saliamono bažnyčią, buvo laikoma tam tikroje vietoje naujoje bažnyčioje kaip brangi palaika ir pasiliko čia, iki Nebukadnecaras apgulė Jeruzalę. Kai miestas buvo paimtas, Jeremijas Dievo įsakymu ir gal su žinia kariuomenės vado Nabuzardano, kuriam pranašas buvo pažįstamas (Jer. 52, 7.13), paėmė senąją padangtę draug su sandoros skrynią ir smilkalų altoriumi (5 e.) iš bažnyčios, kol Nebukadnecaras dar nebuvo davęs įsakymo sudenginti miestą ir bažnyčią (Jer. 52,7—13), ir visa tai išgelbėjo čia aprašomu būdu. Autorius primena tą išgelbėjimą, kad dar labiau iškeltų aikštėn šventumą Jeruzalės bažnyčios, kurios pašventinimo diena turėjo būti švenčiama, nes į tą bažnyčią turėjo grįžti išgelbėti šventi dalykai, taip kaip jau buvo gauta šventa ugnis (7 e.). — (5) *Olos vieta.* Anot gr. t.: butą olos pavidalu. — *Įnešė:* kitiems padedant (6 e.). Laiko šiems šventiems dalykams gelbėti Jeremijas turėjo gana, nes nuo tos dienos, kurioje pranašas buvo paleistas iš kalėjimo, iki Jeruzalės sunaikinimui praslinko visas mėnuo (plg. Jer. 39,2.11—14; 40,1 ir 4 Kar. 25.2.8.9). — (7) *Vieta nebus žinoma...* Plg. Jer. 3,16... — *Iki Viešpats surinks...* Tautos susirinkimas paprastai suprantams apie Babilono nelaisvės pabaigą, bet neretai jis turi bendresnę ir platesnę prasmę. Babilono nelaisvei pasibaigus, į Zorobabėlio bažnyčią nebuvo grąžinti Jeremijo paslėptieji dalykai. Yra aiškintojų, kurie mano, kad paslėptosios šventenybės vėl bus atrastos, kai Izraėlio tautos visuma grįš prie Kristaus. Bet gali būti, kad čia laiško autoriai buvo pasidavę įtakai kokio nors apokrifinio anų laikų veikalo, kuriame nevisai tiksliai buvo kalbama apie teokratijos atnaujinimo laikus ir net pranašų žodžiai buvo klaidingai aiškinami. — (8) *Apsireikš Viešpaties...*

haec. 9 Magnifice etenim sapien-
tiam tractabat: et ut sapientiam
habens, obtulit sacrificium dedi-
cationis, et consummationis tem-
pli. 10 Sicut et Moyses orabat ad
Dominum, et descendit ignis de
caelo, et consumpsit holocaustum,
sic et Salomon oravit, et descen-
dit ignis de caelo, et consumpsit
holocaustum. 11 Et dixit Moyses,
eo quod non sit comestum quod
erat pro peccato, consumptum est.
12 Similiter et Salomon octo die-
bus celebravit dedicationem. 13 In-
ferebantur autem in descriptioni-
bus, et commentariis Nehemiae
haec eadem: et ut construens bib-
liothecam congregavit de regio-
nibus libros, et Prophetarum, et
David, et epistolas Regum, et de
donariis. 14 Similiter autem et Iu-
das ea, quae deciderant per bel-
lum, quod nobis acciderat, con-
gregavit omnia, et sunt apud nos.
15 Si ergo desideratis haec, mit-
tite qui perferant vobis. 16 Actu-
ri itaque purificationem scripsi-

žengė ugnis iš dangaus ir sude-
gino auką, taip pat meldėsi ir Sa-
liamonas, ir nužengė ugnis iš
dangaus ir sudegino auką. 11 Mo-
zė sakė: Kadangi nuodėmės au-
ka nebuvo suvalgyta, ji sudegin-
ta. 12 Taip pat ir Saliamonas šven-
tė bažnyčios pašventinimą aštuo-
nias dienas. 13 Tie patys dalykai
yra papasakoti Neemijo raštuose
ir atsiminimuose, ir kaip jis, su-
darydamas knygyną, rinko iš įvai-
rių šalių knygas ir pranašų, ir
Dovido, ir karalių laiškus, ir tas,
kurios buvo apie dovanas. 14 Taip
pat ir Jūdas surinko visa tai, kas
buvo dingę kare, kurs buvo mus
ištikęs, ir tai yra pas mus. 15 To-
dėl, jei jūs jų norite, atsiųskite,
kas jums parneštų. 16 Taigi reng-
damies švęsti bažnyčios apva-
lymą, mes jums parašėme; todėl
jūs gerai padarysite, jei tas die-
nas švęsite. 17 Dievas gi, kurs yra
išgelbėjęs savo tautą ir sugrąži-

Plg. 3 Kar. 8,11; 2 Kron. 7,1. — **(9)** *Nes jis:* Saliamonas. Vulgatos tekstas čia vienu kitu žodžiu skiriasi nuo gr. t. — **(10)** *Kaip Mozė meldėsi:* 3 Moz. 9,24. — **(11)** *Mozė sakė: Kadangi...* Ir čia laiško autoriai nori pabrėžti Aigipto žydams didelį Jeruzalės bažnyčios šventumą, kad ji turi šventą ugnį, kuria reikale galima sudeginti nuodėmės aukos liekanos, kurios nevisos buvo suvalgytos. Bet minimi čia Mozės žodžiai, panašūs į 3 Moz. 10,16.17, pritaikinti netinkamai. Gal ir šitoje vietoje pasireiškia apokrifinių raštų įtaka. Galima tačiau sutikti su nuomone tų aiškintojų, kurie spėja, kad čia knygos tekste yra žymesnių trūkumų. — **(12)** *Aštuonias dienas.* Plg. 3 Kar. 8,65; 2 Kron. 7,8... — **(13)** *Atsiminimuose.* Iš jų gal buvo sudaryta Neemijo knyga. — *Iš įvairių šalių knygas.* Tikriau gr. t.: knygas apie karalius. Vulgatos tekste yra perrašinėtojų klaida „de regionibus“ vietoje d e r e g i b u s. — *Dovido:* psalmes. — *Laiškus ir tas...* Anot gr. t.: laiškus apie dovanas, t. y. karalių dokumentus apie dovanas Jeruzalės bažnyčiai. Iš šitos vietos patiriame, kad Neemijas surinko į vieną vietą įvairias žydų tautos knygas; buvo surinktos istorinės knygos, pranašų knygos, Psalmės, taip pat dovanų ar užrašų dokumentai. Nustatyti tačiau tiksliau iš kurių knygų susidėjo tas Neemijo rinkinys, neturint daugiau žinių, negalima. — **(14)** *Jūdas.* Tikriausiai Makabiejus. — **(15)** *Jei jūs norite...* Palestinos žydai čia nesako, kad jie turi daugiau knygų, kaip Aigipto žydai; jie tik pasisako, kad, nežiūrint Antioko Epifano nukreipto prieš šventas žydų knygas persekiojimo, jie tebeturi visas ir yra pasiryžę net jų nuorašą duoti Aigipto žydams. — **(16)** *Rengdamies švęsti...* Vz. auk. 1,5. — **(17)** *Išgelbėjęs:* Palestinos žy-

mus vobis: bene ergo facietis, si
egeritis hos dies. [17] Deus autem,
qui liberavit populum suum, et
reddidit hereditatem omnibus, et
regnum, et sacerdotium, et sanc-
tificationem, [18] sicut promisit in
lege, speramus quod cito nostri
miserebitur, et congregabit de
sub caelo in locum sanctum. [19] Eri-
puit enim nos de magnis pericu-
lis, et locum purgavit.

nęs visiems tėvainystę, karalystę,
kunigystę ir šventyklą, [18] kaip yra
žadėjęs įstatyme, tikimės, veikiai
pasigailės mūsų ir surinks mus
iš visų šalių po dangumi į šven-
tąją vietą. [19] Nes jis išgelbėjo mus
iš didelių pavojų ir apvalė vietą.

Autoriaus (Jazono knygų trumpintojo) prakalba.

[20] De Iuda vero Machabaeo,
et fratribus eius, et de templi mag-
ni purificatione, et de arae dedi-
catione: [21] sed et de praeliis, quae
pertinent ad Antiochum Nobilem,
et filium eius Eupatorem: [22] et
de illuminationibus, quae de cae-
lo factae sunt ad eos, qui pro
Iudaeis fortiter fecerunt, ita ut
universam regionem, cum pauci
essent, vindicarent, et barbaram
multitudinem fugarent, [23] et fa-
mosissimum in toto orbe tem-
plum recuperarent, et civitatem li-
berarent, et leges, quae abolitae
erant, restituerentur, Domino cum
omni tranquillitate propitio facto
illis. [24] Itemque ab Iasone Cyre-
naeo quinque libris comprehensa
tentavimus nos uno volumine bre-
viare. [25] Considerantes enim mul-

[20] Apie Jūdą Makabiejų ir jo
brolius, apie didžiosios bažny-
čios apvalymą ir altoriaus pa-
šventinimą, [21] taip pat ir apie ko-
vas prieš Antioką Skaistųjį ir jo
sūnų Eupatorį, [22] apie apsireiški-
mus, suteiktus iš dangaus tiems,
kurie drąsiai kovojo už žydus,
taip kad jie, nors buvo negausin-
gi, atsiėmė visą šalį, privertė pa-
bėgti svetimšalių daugybę, [23] at-
gavo geriausią visame pasaulyje
bažnyčią, išvadavo miestą, sugrą-
žino įstatymus, kurie buvo pa-
naikinti, nes Viešpats buvo jiems
maloningas visu palankumu,
[24] kaip tie dalykai yra parašyti Ja-
zono Kireniečio penkiose knygo-
se, mes mėginome sutrumpinti į
vieną knygą. [25] Nes turėdami prieš
akis knygų daugybę ir dėl medžia-

---

dus iš syrų karalių vergijos. — (18) *Įstatyme:* 5 Moz. 30,3—5. — (19) *Vietą:* Jeruzalės bažnyčią.

2,20—33. Prakalboje knygos autorius sakosi noris duoti skaitytojams sutrumpintą pasakojimą apie tuos dalykus, kuriuos jis radęs parašytus penkiose Jazono knygose, ir paaiškina, kaip jis mano savo darbą atlikti.

(20) *Apie Jūdą...* Plg. 1 Mak. 2, 2—5. — *Bažnyčios apvalymą...* Plg: 1 Mak. 4,47... — (21) *Skaistųjį:* Epifaną. — *Eupatorį:* Antioką Eupatorį. — (22) *Apie apsireiškimus...:* apie Dievo suteiktą globą, bendrai imant, ir apie stebuklingus ženklus ir pagalbos suteikimą iš aukštybių. — (24) *Jazono.* Tuo vardu vadinosi nevienas žydas Makabiejų laikais; juo gal buvo pakeičiamas tikrai žydiškas vardas: Jozuė. — *Kireniečio,* t. y. kilusio iš Kirenės. Kirenė yra Kirenaikos (Pentapolies) miestas šiaurinėje Afrikoje. Ji priklausė Aigipto Ptolemiejams. Kirenaikoje gyveno gana daug žydų. Plg. 1 Mak. 15,23;

titudinem librorum, et difficulta-
tem volentibus aggredi narrationes
historiarum propter multitudinem
rerum, 26 curavimus volentibus
quidem legere, ut esset animi ob-
lectatio: studiosis vero, ut facilius
possint memoriae commendare:
omnibus autem legentibus utili-
tas conferatur. 27 Et nobis quidem
ipsis, qui hoc opus breviandi causa
suscepimus, non facilem laborem,
immo vero negotium plenum vi-
giliarum, et sudoris assumpsimus.
28 Sicut hi, qui praeparant convi-
vium, et quaerunt aliorum volun-
tati parere propter multorum gra-
tiam, libenter laborem sustine-
mus. 29 Veritatem quidem de sin-
gulis auctoribus concedentes, ip-
si autem secundum datam formam
brevitati studentes. 30 Sicut enim
novae domus architecto de uni-
versa structura curandum est: ei
vero, qui pingere curat, quae ap-
ta sunt ad ornatum, exquirenda
sunt: ita aestimandum est et in
nobis. 31 Etenim intellectum col-
ligere, et ordinare sermonem, et
curiosius partes singulas quas-
que disquirere, historiae congruit
auctori: 32 brevitatem vero dictio-
nis sectari, et executiones rerum
vitare, brevianti concedendum est.
33 Hinc ergo narrationem incipie-
mus: de praefatione tantum di-
xisse sufficiat. stultum etenim est
ante historiam effluere, in ipsa
autem historia succingi.

gos gausumo sunkenybę tiems,
kurie nori įsigilinti į istorijos pa-
sakojimus, 26 mes pasirūpinome,
kad norintiems tiktai skaityti tai bū-
tų dvasios malonumas, kad moks-
lo mėgėjai lengviau galėtų įsidėti į
atmintį, ir kad visi skaitytojai tu-
rėtų naudos. 27 Ant savęs mes,
kurie pasiėmė tą trumpinimo dar-
bą, užkrovėme nelengvą vargą,
bet uždavinį, kuriam reikia daug
būdėjimo ir prakaito. 28 Kaip tie,
kurie rengia pokylį ir stengiasi
patenkinti kitų norus, kad įsigytų
daugelio malonės, taip ir mes mie-
lu noru imamės darbo. 29 Tiks-
lesnes žinias apie atskirus daly-
kus mes paliekame autoriams, pa-
tys gi stengiamės trumpinti, žiū-
rėdami trumpinimo taisyklių.
30 Nes kaip naujų namų statyto-
jui reikia rūpintis visu pastatu,
tam gi, kuriam pavesta juos nu-
tepti, reikia ieškoti, kas tinka jiems
pagražinti, taip reikia spręsti ir
apie mus. 31 Nes sustatyti ištirtus
dalykus, sutvarkyti kalbą ir rūpe-
stingai įsigilintį į atskiras kiek-
vieno įvykio aplinkybes tai istori-
jos autoriaus dalykas, 32 trumpin-
tojui gi reikia palikti pareiga rūpin-
tis išsireiškimų trumpumu ir veng-
ti ilgų pasakojimų. 33 Taigi mes
čia pradėsime pasakojimą. Prakal-
bai tebūna gana to, kas pasaky-
ta; nes būtų paika daug kalbėti,
dar nepradėjus istorijos, ją gi pa-
čią trumpinti.

Apd. 2,10. — (25) *Knygų*. Gr. t.: skaičių (kuriais buvo nurodomi metai, kiek buvo kovojančių, žuvusių kovose ir t.t.). — (28) *Ir stengiasi patenkinti...* Gr. t. mintis: ir kurie ieško kitų naudos ir turi prieš akis daugelio patenkinimą. — (29) *Tikslesnes žinias...* Anot gr. t.: kalbėti tiksliai apie kiekvieną atskirą dalyką paliekame autoriui.

3,1—4,6. Pirmame sutrumpinto Jazono veikalo skyriuje (3,1—10,9) autorius visų pirma pasakoja apie žydų persekiojimus paskutiniais Seleuko IV metais ir viešpataujant Antiokui Epifanui. Persekiojimams duoda progos Simono įskundimas, būk Jeruzalės bažnyčioje esą labai daug turtų, kurių paimti karaliaus atsiunčiamas Eliodoras (3,1—14a); tačiau

Penkių Jazono knygų turinio santrauka. 1. Žydų istorija, karaliaujant Seleukui IV ir Antiokui Epifanui. a) Žydų persekiojimai Seleuko laikais.

Caput III. 1 Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam abhuc optime custodirentur, propter Oniae pontificis pietatem, et animos odio habentes mala, 2 fiebat ut et ipsi reges, et principes locum summo honore dignum ducerent, et templum maximis muneribus illustrarent: 3 ita ut Seleucus Asiae rex de redditibus suis praestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.

4 Simon autem de tribu Beniamin praepositus templi constitutus, contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri. 5 Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsaeae filium, qui eo tempore erat dux Coelesyriae, et Phoenicis: 6 et nun-

3 perskyrimas. 1 Kai šventajame mieste buvo gyvenama pilnoje ramybėje, kai dar ir įstatymai dėl vyriausiojo kunigo Onijo pamaldumo ir dėl jo neapykantos visam, kas pikta, buvo labai gerai laikomi, 2 atsitikdavo, kad net karaliai ir kunigaikščiai laikė vietą aukščiausios pagarbos verta ir puošė bažnyčią didžiausiomis dovanomis, 3 taip kad ir Azijos karalius Seleukas duodavo iš savo pajamų visas lėšas, reikalingas aukoms daryti.

4 Bet Simonas iš Benjamino giminės, paskirtas bažnyčios viršininku, pradėjo vaidą, nors jam priešinosi vyriausias kunigas, kad nedarytų nieko neteisingo mieste.
5 Neįstengdamas nugalėti Onijo, jis nuvyko pas Tarsėjaus sūnų Apolonijų, kurs tuo metu buvo Celesyrijos ir Penikijos vadas, 6 ir

---

žydams karštai meldžiantis, Eliodoras pasirodžiusių angelų skaudžiai nuplakamas (3,14b — 30); išlieka jis gyvas, tik vyriausiam kunigui Onijui užtariant, ir pats skelbia Dievo visagalybę (3,31—40). To paties Simono kaltinamas Onijas vyksta pas karalių (4,1—6).

(3,1) *Kai šventajame...:* Seleuko Filopatorio laikais. Nors prakalboje autorius žadėjo pasakoti tik apie Jūdo Makabiejaus ir jo brolių darbus ir apie jų kovas prieš Antioką Epifaną ir Antioką Eupatorį, bet apie tuos dalykus jis pradės kalbėt tik 5 persk. 3 ir 4 persk. jo skiriami įvykiams iš paskutinių Seleuko IV metų. — *Onijo.* Onijas III pastojo vyriausiuoju kunigu 196 m. pirm Kr. Jis dėl savo pamaldumo buvo gerbiamas net Syrijos karaliaus rūmuose. — (2) *Net karaliai ir...*: pvd., Ptolemiejus II Filadelfas, Ptolemiejus III Evergetas (Juozapas Fl.). — (3) *Azijos karalius.* Syrijos karalių titulas. 1 Mak. 8,6. — *Seleukas:* Seleukas IV Filopatoris (187—176 pirm Kr.), Antioko Didžiojo įpėdinis, vyresnysis Antioko Epifano brolis ir jo pirmatakis Syrijos soste. — *Visas lėšas.* Be aukų, kurios buvo daromos karaliaus lėšomis, buvo ir kitų, kurioms lėšos buvo imamos iš bažnyčios iždo. Be to, karaliai, ir pažadėję lėšų, ne visuomet savo pažadus pilnai atitesėdavo.

(4) *Bažnyčios viršininku.* Simonas nebuvo iš kunigų giminės; jis gal buvo paskirtas bažnyčios prekyvietės užvaizdu, todėl tik labai plačia prasme galėjo vadintis bažnyčios viršininku. — *Pradėjo vaidą...* Anot gr. t.: susikivirčijo su vyriausiuoju kunigu dėl įstatymo peržengimų (anot kitų: dėl miesto prekyvietės priežiūros dalykų). — (5) *Apolonijų.* Gal jo sūnus Apolonijus buvo vėliau Demetrijaus paskirtas to paties krašto va-

ciavit ei, pecuniis, innumerabili-
bus plenum esse aerarium Iero-
solymis, et communes copias im-
mensas esse, quae non pertinent
ad rationem sacrificiorum: esse
autem possibile sub potestate re-
gis cadere universa.
[7] Cumque retulisset ad regem
Apollonius de pecuniis, quae de-
latae erant, ille accitum Heliodo-
rum, qui erat super negotia eius,
misit cum mandatis, ut praedic-
tam pecuniam tranportaret. [8] Sta-
timque Heliodorus iter est aggres-
sus, specie quidem quasi per
Coelesyriam, et Phoenicen civi-
tates esset peragraturus, re vera
autem regis propositum perfectu-
rus. [9] Sed, cum venisset Ieroso-
lymam, et benigne a summo sa-
cerdote in civitate esset exceptus,
narravit de dato indicio pecunia-
rum: et, cuius rei gratia adesset,
aperuit: interrogabat autem, si ve-
re haec ita essent. [10] Tunc sum-
mus sacerdos ostendit deposita
esse haec, et victualia viduarum,
et pupillorum: [11] quaedam vero
esse Hircani Tobiae viri valde
eminentis, in his, quae detulerat
impius Simon: universa autem ar-
genti talenta esse quadringenta,
et auri ducenta: [12] decipi vero eos,
qui credidissent loco, et templo,
quod per universum mundum
honoratur, pro sui veneratione, et
sanctitate omnino impossibile es-
se. [13] At ille pro his, quae habe-

jam pranešė, kad Jeruzalės iždas
pilnas neapskaitomos pinigų dau-
gybės, kad bendrieji turtai neap-
sakomai dideli, kad jie nepriklau-
so aukų lėšoms ir esą galima pa-
daryti, kad visa tai patektų į ka-
raliaus rankas.
[7] Kai Apolonijus pranešė ka-
raliui tai, kas jam buvo pasakyta
apie pinigus, jis, pasikvietęs sa-
vo reikalų viršininką Eliodorą, pa-
siuntė jį su įsakymu atgabenti
minėtuosius pinigus. [8] Eliodoras
tuojau iškeliavo, dengdamos no-
ru aplankyti Celesyrijos ir Peni-
kijos miestus, iš tikrųjų gi, kad įvy-
kintų karaliaus sumanymą. [9] Atė-
jęs į Jeruzalę ir meiliai vyriausio-
jo kunigo priimtas mieste, jis pa-
pasakojo, kas buvo pranešta apie
pinigus ir pasakė, ko jis čia at-
vykęs; klausė gi, ar taip yra iš tik-
rųjų. [10] Tuomet vyriausias kuni-
gas paaiškino, kad tai paguldyti
pinigai ir paskirti našlėms ir naš-
laičiams išlaikyti, [11] dalis pinigų,
apie kuriuos buvo pranešęs be-
dievis Simonas, esanti labai žy-
maus žmogaus Tobijo sūnaus Ir-
kano, viso gi esą keturi šimtai ta-
lentų sidabro ir du šimtu aukso,
[12] kad jokiu būdu negalima ap-
vilti tų, kurie patikėjo vieta ir baž-
nyčia, kuri dėl savo garbingumo
ir šventumo gerbiama visame pa-
saulyje. [13] Bet jis, sulig duotu sau
karaliaus paliepimu, sakė, kad pi-

---

du. 1 Mak. 10,69. — (6) *Kad bendrie-ji...:* kad tiek pinigų nereikia aukoms ir ne joms jie skirti.

(8) *Eliodorą.* Karalius Seleukas buvo nužudytas kažinkokio Eliodoro, kurs norėjo paimti sau jo vietą. Bet ar čia kalbama apie tą patį Eliodorą, nepigu pasakyti. — **(11)** *Apie kuriuos.* Anot gr. t.: ne kaip. — *Irkano.* Iš kitur nežinomas asmuo. — *Keturi šimtai...* Sidabro talentas buvo vertas apie 17.000 litų, aukso apie 263.000, todėl visas turtas buvo vertas arti 60.000.000 litų. Jei čia kalbama apie syriškus talentus, tai jie buvo perpus mažesni, todėl ir viso turto vertybę reikėtų perpus sumažinti. — **(12)** *Negalima apvilti.* Net ir pagonių akimis žiūrint, didelis buvo nusikaltimas atimti iš bažnyčios pini-

bat in mandatis a rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda. 14 Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus.

Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio. 15 Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactaverunt se, et invocabant de caelo eum, qui de depositis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva custodiret. 16 Iam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim, et color immutatus declarabat internum animi dolorem: 17 circumfusa enim erat moestitia quaedam viro, et horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur. 18 Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus. 19 Accinctaeque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant. sed et virgines, quae conclusae erant, procurrebant ad Oniam, aliae autem ad muros, quaedam vero per fenestras aspiciebant: 20 universae autem protendentes manus in caelum, deprecabantur: 21 erat enim misera commistae multitudinis, et magni sacerdotis in agone constituti expectatio. 22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi his, qui crediderant, cum omni integritate conservarentur.

nigai reikia būtinai nugabenti pas karalių. 14 Taigi paskirtą dieną Eliodoras ėjo į vidų duoti savo nurodymų.

Tuo tarpu visame mieste buvo nemažas sujudimas. 15 Kunigai kunigiškuose apdaruose parpuolė ties altoriumi ir šaukė iš dangaus tą, kurs buvo davęs įstatymą apie paguldytus dalykus, kad išsaugotų juos nepaliestus tiems, kurie buvo juos paguldę. 16 Kas matė vyriausiojo kunigo veidą, buvo sužeistas iki širdžiai, nes jo išvaizda ir veido spalva liudijo apie vidujinį sielos skausmą. 17 Nes liūdesys buvo jį apsupęs ir šiurpas ėjo jam per kūną, iš ko žiūrintiems darėsi matomas jo širdies skausmas. 18 Kiti vėl būriais bėgo iš namų ir dalyvavo viešose maldose, nes vieta turėjo būti išniekinta. 19 Moteriškės, susijuosusios krūtinę ašutinėmis, skubinosi gatvėmis, net ir mergaitės, kurios paprastai laikomos uždarytos, vienos bėgo pas Oniją, kitos prie sienų, kitos žiūrėjo pro langus; 20 visos gi, tiesdamos rankas į dangų, meldėsi; 21 nes mišrios minios ir mirtino išgąsčio apimto vyriausiojo kunigo laukimas buvo vertas pasigailėjimo. 22 Taip jie šaukėsi į visagalį Dievą, kad tai, kas jam buvo patikėta, būtų išlaikyta visai nepaliesta tiems, kurie buvo patikėję.

---

gus, paskirtus našlėms ir našlaičiams išlaikyti.

(15) *Ir šaukė iš...* Malda buvo vienatinė apsigynimo priemonė, kokią turėjo kunigai. — *Įstatymą apie paguldytus...* Iš. 22,7; Kun. 6,2. — **(19)** *Moteriškės...* Viešas pasirodymas moterų, kurios paprastai labiau laikėsi savo namų gyvenimo, jų gedulo apdarai buvo ženklai didelio visų susijaudinimo dėl gresiančio šventyklai pavojaus. — *Vienos bėgo pas Oniją...* Gr. t.: vienos bėgo prie savo namų durų, kitos ant sienų (kuriomis buvo apsupti namų sodai), kitos vėl žiūrėjo pro langus.

23 Heliodorus autem, quod de-
creverat, perficiebat eodem loco
ipse cum satellitibus circa aera-
rium praesens. 24 Sed spiritus om-
nipotentis Dei magnam fecit su-
ae ostensionis evidentiam, ita ut
omnes, qui ausi fuerant parere ei,
ruentes Dei virtute, in dissolutio-
nem, et formidinem converteren-
tur. 25 Apparuit enim illis quidam
equus terribilem habens sesso-
rem, optimis operimentis ador-
natus: isque cum impetu Helio-
doro priores calces elisit, qui au-
tem ei sedebat, videbatur arma
habere aurea. 26 Alii etiam appa-
ruerunt duo iuvenes virtute de-
cori, optimi gloria, speciosique
amictu: qui circumsteterunt eum,
et ex utraque parte flagellabant,
sine intermissione multis plagis
verberantes. 27 Subito autem He-
liodorus concidit in terram, eum-
que multa caligine circumfusum
rapuerunt, atque in sella gesta-
toria positum eiecerunt. 28 Et is,
qui cum multis cursoribus, et sa-
tellitibus praedictum ingressus est
aerarium, portabatur nullo sibi au-
xilium ferente, manifesta Dei cog-
nita virtute: 29 et ille quidem per
divinam virtutem iacebat mutus,
atque omni spe et salute priva-
tus. 30 Hi autem Dominum bene-
dicebant, quia magnificabat locum
suum: et templum, quod paulo an-
te timore ac tumultu erat plenum,
apparente omnipotente Domino,
gaudio et laetitia impletum est.

31 Tunc vero ex amicis He-
liodori quidam rogabant confes-
tim Oniam, ut invocaret Altissi-

23 O Eliodoras, ką buvo nu-
taręs, vykino toje pačioje vietoje,
pats su palydovais būdamas čia
pat prie iždinės. 24 Bet visagalio
Dievo dvasia apsireiškė labai ma-
tomai, taip kad visi, kurie buvo
išdrįsę klausyti Eliodoro, Dievo
galybės ištikti, sukniubo, nustoję
jėgų ir baimės apimti. 25 Nes jiems
pasirodė žirgas su sėdinčiu ant
jo baisiu raiteliu, papuoštas ge-
riausiais dangalais, ir jis smarkiai
užgavo Eliodorą priešakinių ko-
jų kanopomis; tasai gi, kurs ant
jo sėdėjo, rodėsi turįs auksinius
ginklus. 26 Be to, dar pasirodė du
jaunikaičiu, nepaprasto stiprumo,
puikiai pasipuošę ir gražiais ap-
darais, kuriuodu apstojo jį ir iš
abiejų šonų plakė, suduodami jam
be paliovos daugybę kirčių. 27 Eli-
odoras ūmai sukniubo ant žemės
ir buvo apsuptas tirštos tamsy-
bės; jį skubiai paėmė ir, padėję
į nešamąją kėdę, išnešė laukan.
28 Taip tas, kurs buvo įėjęs į mi-
nėtąją iždinę su daugeliu pasiun-
tinių ir palydovų, buvo išneštas,
nė vienam neteikiant jam pagalbos,
nes buvo pasireiškusi aiški Die-
vo galia. 29 Dievo galia jis gulė-
jo be žado, visai nustojęs vilties
išsigelbėti. 30 O žydai šlovino Vieš-
patį, kurs išaukštino savo vietą;
bažnyčia, kuri ką tik buvo pilna
baimės ir sumišimo, apsireiškus
visagaliam Viešpačiui, pasidarė
pilna džiaugsmo ir linksmybės.

31 Tuomet kai kurie Eliodoro
prieteliai skubiai prašė Oniją šauk-
tis į Aukščiausiąjį, kad dovano-

(24) *Klausyti...* Gr. t.: įeiti (su Eliodoru). — *Dievo galybės...* Plg. Teis. 6,22; Dan. 8,17. — (25) *Pasirodė...* Kaip ginkluotas kovotojas dėl Izraėlio buvo pasirodęs taip pat pranašui Elisiejui. 4 Kar. 6,17. — (26) *Buvo apsuptas...:* nualpo ir nustojo sąmonės. — (28) *Nė vienam neteikiant...* Anot gr. t.: negalėdamas pats sau padėti.

mum, ut vitam donaret ei, qui in
supremo spiritu erat constitutus.
32 Considerans autem summus
sacerdos ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex Iudaeis
circa Heliodorum consummatam,
obtulit pro salute viri hostiam salutarem.
33 Cumque summus sacerdos exoraret, iidem iuvenes eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerunt: Oniae sacerdoti gratias age: nam propter eum
Dominus tibi vitam donavit:
34 tu
autem a Deo flagellatus, nuncia
omnibus magnalia Dei, et potestatem. Et his dictis, non comparuerunt.

35 Heliodorus autem, hostia
Deo oblata, et votis magnis promissis ei, qui vivere illi concessit, et Oniae gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.
36 Testabatur autem omnibus ea quae sub oculis suis viderat opera magni Dei.
37 Cum
autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Ierosolymam mitti, ait:
38 Si
quem habes hostem, aut regni
tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum recipies, si tamen
evaserit: eo quod in loco sit vere
Dei quaedam virtus.
39 Nam ipse,
qui habet in caelis habitationem,
visitator, et adiutor est loci illius,
et venientes ad malefaciendum
percutit, ac perdit.
40 Igitur de Heliodoro, et aerarii custodia ita res
se habet.

Caput IV.
1 Simon autem praedictus pecuniarum, et patriae de-

tų gyvybę tam, kurs jau merdėjo.
32 Vyriausias kunigas, turėdamas galvoje, kad kartais karalius
neįtartų, jog žydai padarę Eliodorui ką nors pikta, atnašavo už
to žmogaus pagijimą išganingą
auką.
33 Vyriausiam kunigui besimeldžiant, tie patys jaunikaičiai,
tais pačiais apdarais apsivilkę, atsistojo prie Eliodoro ir tarė: Dėkok kunigui Onijui, nes dėl jo
Viešpats dovanojo tau gyvybę.
34 Tu gi Dievo nuplaktas skelbk
visiems didžius Dievo darbus ir
galią. Tai pasakę, juodu išnyko.

35 Eliodoras, atnašavęs Dievui
auką ir padaręs didelių įžadų tam,
kurs leido jam išlikti gyvam, dėkodamas Onijui, pasiėmė savo
kariuomenę ir grįžo atgal pas karalių.
36 Jis liudijo visiems apie
tuos didžiojo Dievo darbus, kuriuos buvo matęs savo akimis.
37 O kai karalius paklausė Eliodorą, kas tiktų būti dar kartą siunčiamas į Jeruzalę, jis atsakė:
38 Jei
turi kokį neprietelį arba tokį, kurs
tykoja tavo karalystės, siųsk tą ir
gausi jį atgal nuplaktą, jei tačiau
jis ištruks, nes toje vietoje tikrai
yra kažinkoki Dievo jėga.
39 Nes
tas, kurs gyvena danguje, lanko
tą vietą ir jai padeda, ateinančius
gi pikta daryti jis užgauna ir sunaikina.
40 Toks tai buvo atsitikimas su Eliodoru ir iždo apsaugojimu.

4 perskyrimas.
1 Bet minėtasis Simonas, kurs buvo pinigų

---

(32) *Išganingą.* To ž. nėra gr. t. Žydai panašiais atvejais aukodavo nuodėmės auką. — (33) *Besimeldžiant.* Gr. t.: darant permaldavimą, t. y. aukojo auką.

(35) *Atnašavęs.* Anot gr. t.: liepęs atnešti. Plg. Sk. 15,13. — (37) *Kas tiktų...* Karalius gal manė, jog pats Eliodoras buvo kaltas, kad jam žygis nepasisekė. — (39) *Lanko tą vietą ir...* Anot gr. t.: turi akis ant tos vietos ir ją gina. Plg. 2 Mak. 8,36.

(4,1) *Simonas.* Vz. auk. 3,4. — *Tai daryti:* veržtis į šventyklą. —

lator, male loquebatur de Onia, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad haec, et ipse fuisset incentor malorum: [2] provisoremque civitatis, ac defensorem gentis suae, et aemulatorem legis Dei audebat insidiatorem regni dicere. [3] Sed, cum inimicitiae in tantum procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent: [4] considerans Onias periculum contentionis, et Apollonium insanire, utpote ducem Coelesyriae, et Phoenicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit, [5] non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universae multitudinis considerans. [6] Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare a stultitia sua.

ir tėvynės išdavikas, kalbėjo piktai apie Oniją, lyg kad jis būtų pakurstęs tai daryti Eliodorą ir jis pats buvęs nelaimių priežastis; [2] jis drįso vadinti karalystės išdavėju miesto geradarį, savo tautos gynėją ir uolų Dievo įstatymo sergėtoją. [3] Kadangi tačiau ta neprietelystė ėjo taip toli, kad net įvykdavo nužudymų per kai kuriuos Simono sėbrus, [4] Onijas, apsvarstęs, kaip tas vaidas yra pavojingas, ir tai, kad Apolonijus, kaipo Celesyrijos ir Penikijos vadas, savo dūkimu didina Simono pyktį, nuvyko pas karalių, [5] ne kaipo piliečių skundėjas, bet pats turėdamas galvoje visos daugybės naudą. [6] Nes jis matė, kad be karaliaus tarpininkavimo nebuvo galima sugrąžinti taiką ir kad Simonas nesiliaus daręs paikybių.

b) Žydų persekiojimai Antioko Epifano laikais.

[7] Sed post Seleuci vitae excessum, cum suscepisset regnum

[7] Bet mirus Seleukui ir pradėjus viešpatauti Antokui, kurs

Nelaimių: Eliodoro nuplakimo. — (3) *Per kai kuriuos...* Gr. t.: per vieną. — (4) *Apolonijus.* Vz. 3,5. — (6) *Nes jis matė...* Ar Onijui pavyko laimėti ką nors pas karalių, nežinia. Neilgai trukus karalius Seleukas buvo nužudytas. Onijas turėjo sugrįžti Jeruzalėn; vyriausiuoju kunigu jam nebeilgai teko būti. Keletui metų praslinkus ir Onijas buvo nužudytas (vz. žem. 34 eil.).

4,1—7,42. Pradėjus viešpatauti Antiokui Epifanui, vyriausiojo kunigo brolis Jazonas nusiperka sau iš karaliaus vyriausiąją kunigystę ir pradeda vesti į Jeruzalės žydų gyvenimą pagonių įpročius (4,7—22); trejiems metams praslinkus, vyriausiąją kunigystę paveržia iš Jazono Menelajus, kurs nenori mokėti pažadėtų karaliui pinigų, turi vykti pas Antioką ir, proga pasinaudojęs, įkalba karaliaus vietininkui Andronikui nužudyti buvusį vyriausiąjį kunigą Oniją. Antiokas nubaudžia Androniką mirtimi, bet, kilus bylai dėl nusikaltimų Menelajaus pavaduotojo Lizimacho, kurs visa darė Menelajaus kurstomas, karalius išteisina Menelajų (4,23—50). Atstatytasai vyriausias kunigas Jazonas, proga pasinaudojęs, paima Jeruzalę, nužudo daug jos gyventojų, bet priverstas bėgti miršta svetimoje šalyje (5, 1—10). Antiokas, įtaręs žydus neištikimybe, paima Jeruzalę, apiplėšia bažnyčią ir vargina žydus per savo pastatytus viršininkus (5,11—27); neilgai trukus, pradeda varu versti žydus priimti pagonių įstatymus (6,1—17), nukankina dėl ištikimybės žydų įstatymui Eleazarą (6,18—31) ir septynis brolius draug su jų motina (7, 1—42).

Antiochus, qui Nobilis appellaba-
tur, ambiebat Iason frater Oniae
summum sacerdotium: 8 adito re-
ge, promittens ei argenti talenta
trecenta sexaginta, et ex redditi-
bus aliis talenta octoginta, 9 su-
per haec promittebat et alia cen-
tum quinquaginta, si potestati eius
concederetur gymnasium, et ephe-
biam sibi constituere, et eos,
qui in Ierosolymis erant, Antio-
chenos scribere.
10 Quod cum rex annuisset,
et obtinuisset principatum, statim
ad gentilem ritum contribules
suos transferre coepit: 11 et amo-
tis his, quae humanitatis causa
Iudaeis a regibus fuerant consti-
tuta, per Ioannem patrem Eupo-
lemi, qui apud Romanos de ami-
citia, et societate functus est le-
gatione legitima, civium iura de-
stituens, prava instituta sanciebat.
12 Etenim ausus est sub ipsa ar-
ce gymnasium constituere, et op-
timos quosque epheborum in lu-
panaribus ponere. 13 Erat autem
hoc non initium, sed incremen-
tum quoddam, et profectus gen-
tilis, et alienigenae conversatio-
nis, propter impii, et non sacer-

vadinosi Skaistusis, Onijo brolis
Jazonas stengėsi gauti vyriausiąją
kunigystę. 8 Jis nuvyko pas ka-
ralių ir pažadėjo jam tris šimtus,
šešias dešimtis talentų sidabro,
o iš kitų pajamų aštuoniasdešimt
talentų; 9 be to, jis žadėjo jam
dar kitus šimtą penkiasdešimtis,
jei jam bus leista įsisteigti mankš-
tos mokyklą ir jaunimo lavinimo
aikštę ir įrašinėti Jeruzalės gy-
ventojus Antiokijos piliečiais.
10 Karaliui sutikus, kaip tik Ja-
zonas gavo pirmąją vietą, jis tuo-
jau pradėjo vesti į savo viengen-
čių tarpą pagonių įpročius. 11 Pa-
šalinęs tai, kas karalių malonin-
gumu buvo pripažinta žydams,
tarpininkaujant Jonui, tėvui to Eu-
polemo, kurs dalyvavo pasiunti-
nystėje pas romėnus dėl priete-
lystės ir sandoros, ir panaikinęs
teisėtas piliečių teises, platino prie-
šingus įstatymui įpročius. 12 Nes
jis išdrįso įsteigti po pat pilimi
mankštos mokyklą ir vesti visų
geriausius jaunikaičius į nepado-
rias vietas. 13 Buvo gi tai ne pra-
džia, bet svetimo pagonių elge-
sio didėjimas ir pažanga dėl bjau-
riausio ir negirdėto bedievio, ne-

---

(7) *Antiokui.* Plg. 1 Mak. 1,11—17. — *Jazonas.* Žydiškas vardas turėjo būti Jozuė (Jėzus) sugraikino tą savo vardą tikriausiai jis pats. — (8) *Tris šimtus...* Tai turėjo būti vienakartis mokesnis; pinigų gauti Jazonas tikėjosi iš bažnyčios iždo. — (9) *Mankštos mokyklą:* suaugusiems. 1 Mak. 1,15. — *Antiokijos piliečiais.* Įrašytieji Antiokijos piliečiais, taip pat kaip ir įgijusieji Romos piliečių vardą, gaudavo ypatingų, gana žymių teisių ir lengvatų. Iš tų teisių pardavinėjimo Jazonas gal tikėjosi surinkti aukščiau paminėtus 150 talentų.

(10) *Pirmąją vietą:* vyriausiojo kunigo vardą. — (11) *Karalių...* Antiokas D. ir po jo Seleukas buvo suteikę žydams ypatingų lengvatų; anot Fl. Juozapo, teisę gyventi savo įstatymu, atleidimą kunigams ir bažnyčios tarnams nuo muitų, pažadą mokėti iš karaliaus iždo bažnyčiai tam tikras sumas. — *Pasiuntinystėje...* Vz. 1 Mak. 8,17. — (12) *Po pat pilimi.* Vz. 1 Mak. 1,35. — *Vesti visų...* Anot gr. t.: statydamas geriausius jaunikaičius po „petasu", juos vedė, t. y. auklėjo pagoniškai. Petasu vadinosi skrybėlė su plačiomis briaunomis, kurios dengė veidą nuo saulės spindulių. Tame pagoniškame jaunimo auklėjime fizinio lavinimos aikštėje Vulgatos teksto autorius matė didžiausią pavojų jo dorovei. — (13) *Ne -- kunigo:* nes tebebuvo gyvas tikras vyriausias kunigas Onijas. — (14) *Ir skritines mė-*

dotis Iasonis nefarium, et inau-
ditum scelus: 14 ita ut sacerdotes
iam non circa altaris officia de-
diti essent, sed contempto tem-
plo, et sacrificiis neglectis festi-
narent participes fieri palaestrae,
et praebitionis eius iniustae, et
in exercitiis disci: 15 et patrios
quidem honores nihil habentes,
Graecas glorias optimas arbitra-
bantur: 16 quarum gratia periculo-
sa eos contentio habebat, et eo-
rum instituta aemulabantur, ac
per omnia his consimiles esse cu-
piebant, quos hostes, et peremp-
tores habuerant. 17 In leges enim
divinas impie agere impune non
cedit: sed hoc tempus sequens
declarabit.

18 Cum autem quinquennalis
agon Tyri celebraretur, et rex prae-
sens esset, 19 misit Iason faci-
norosus ab Ierosolymis viros pec-
catores, portantes argenti didra-
chmas trecentas in sacrificium
Herculis, quas postulaverunt hi,
qui asportaverant ne in sacrificiis
erogarentur, quia non oporteret,
sed in alios sumptus eas depu-
tari. 20 Sed hae oblatae sunt qui-
dem ab eo, qui miserat, in sacri-

kunigo Jazono nusikaltimo, 14 taip
kad kunigai užsiimdavo jau ne-
be altoriaus pareigomis, bet pa-
niekinę altorių ir pametę aukas,
skubindavosi dalyvauti įstatymui
priešingame rungtynių mokyklos
vaidinime ir skritinės mėtyme.
15 Nieku laikydami, kas buvo gar-
binga tėvynėje, jie laikė geriau-
siais graikų požymius. 16 Dėl ši-
tų buvo jų tarpe pavojingų var-
žytinių; jie uoliai sekė anų įpro-
čiais ir troško būti visais atžvil-
giais panašūs į tuos, kuriuos anks-
čiau laikė neprieteliais ir žudyto-
jais. 17 Nes elgtis bedieviškai prieš
Dievo įstatymus nepasilieka be
bausmės; bet tai parodys toles-
nio laiko įvykiai.

18 Kai Tire buvo švenčiami
penkmečio žaidimai ir čia pat bu-
vo karalius, 19 bedievis Jazonas
siuntė iš Jeruzalės žmonių nusi-
dėjėlių nunešti trijų šimtų didra-
chmų sidabro aukai Herkuliui; ta-
čiau patys nešėjai prašė nevarto-
ti jų aukoms, nes nepriderėjo, bet
paskirti jas kitokioms išlaidoms.
20 Taip jos buvo, tiesa, siuntėjo
atnašautos Herkulio aukai, bet dėl

---

tyme. Anot gr. t.: po skritinės paskelbimo. Tam tikri vaidinimai ar žaidimai mankštos namuose prasidėdavo paskelbimu ir pakvietimu dalyvauti nedidelės akmeninės ar geležinės skritinės mėtyme. Laimėdavo, kas numesdavo ją kuotoliausiai. — (15) *Kas buvo garbinga:* vyresniųjų, įstatymo žinovų vardai, vyriausiojo kunigo vieta ir, bendrai sakant, visi žydų tautos įpročiai. — (16) *Dėl šitų...* anot gr. t.: todėl juos sutiko iš visur sunki nelaimė, ir nuo tų, kurių įpročiais sekė ir į kuriuos norėjo būti panašūs, jiems teko kentėti, kaip nuo priešų ir kankintojų.

(18) *Penkmečio žaidimai.* Gal tai buvo olimpiškų žaidimų pamėgzdžiojimas. Jie buvo švenčiami kas ketvirti metai, bet įskaičius abejus gretimus žaidimo metus, vadinosi penkmečio žaidimais. — (19) *Iš Jeruzalės žmonių...* Anot gr. t.: iš Jeruzalės antiokiečių (t. y. turėjusių Antiokijos piliečių teises. Vz. 9 eil.) žiūrėtojų, t. y. miesto pasiuntinių į iškilmes. — *Trijų šimtų didrachmų.* Gr. t.: drachmų. Bet gal čia tikresnis Vulgatos skaitymas, nes trys šimtai drachmų sudaro labai nedidelę pinigų sumą (arti 500 litų); 300 didrachmų buvo vertos jau arti 2000 litų. Syrišk. tekste kalbama apie 3300 drachmų. — *Herkuliui.* Herkuliu čia vadinamas tiriečių saulės dievaitis Melkartas. — (20) *Statyti:* gal papuošti iškilmių proga.

ficium Herculis: propter praesen-
tes autem datae sunt in fabricam
navium triremium.
21 Misso autem in Aegyptum
Apollonio Mnesthei filio propter
primates Ptolemaei Philometoris
regis, cum cognovisset Antiochus
alienum se a negotiis regni effec-
tum, propriis utilitatibus consu-
lens, profectus inde venit Ioppen,
et inde Ierosolymam. 22 Et mag-
nifice ab Iasone, et civitate sus-
ceptus, cum facularum lumini-
bus, et laudibus ingressus est:
et inde in Phoenicen exercitum
convertit.
23 Et post triennii tempus mi-
sit Iason Menelaum supradicti Si-
monis fratrem portantem pecu-
nias regi, et de negotiis necessa-
riis responsa perlaturum. 24 At ille
commendatus regi, cum magnifi-
casset faciem potestatis eius, in
semetipsum retorsit summum sa-
cerdotium, superponens Iasoni
talenta argenti trecenta. 25 Accep-
tisque a rege mandatis, venit,
nihil quidem habens dignum sa-
cerdotio: animos vero crudelis ty-
ranni, et ferae beluae iram gerens.

nešėjų buvo atiduotos triirkliams
laivams statyti.

21 Nusiuntus Mnestėjaus sūnų
Apolonijų į Aigiptą dėl karaliaus
Ptolemiejaus Filometorio didžiū-
nų, kai Antiokas patyrė, kad jis
padarytas svetimas karalystės rei-
kalams, rūpindamos savo nauda,
jis atvyko į Jopę ir iš čia į Je-
ruzalę. 22 Puikiai Jazono ir mies-
to priimtas jis įėjo švyturių ir gy-
riaus šūkių lydimas, o iš čia nu-
sivedė kariuomenę į Penikiją.

23 Trejiems metams praslinkus,
Jazonas siuntė aukščiau minėto-
jo Simono brolį Menelajų nunešti
pinigų karaliui ir gauti atsakymą
apie svarbius reikalus. 24 Bet jis
įsigijo karaliaus palankumo labai
pagerbdamas jį savo reikšmės pa-
sirodymu, paveržė sau vyriausią-
ją kunigystę, pasiūlydamas trimis
šimtais talentų sidabro daugiau
už Jazoną. 25 Gavęs iš karaliaus
įsakymų, jis sugrįžo, neturėda-
mas savyje nieko, kas būtų kuni-
gystės verta, bet turėdamas nuož-

---

(21) *Apolonijų.* Šitas Apolonijus gal skirtinas nuo Tarsėjaus sūnaus Apolonijaus (plg. 3,5.7; 4,4). — *Dėl didžiūnų.* Anot gr. t.: dėl pirmo posėdžio. Kadangi tuo laiku Ptolemiejui Filometoriui buvo sukakę 14 metų (173 pirm Kr.), jis gal buvo tą dieną paskelbtas pilnamečiu karaliumi. Iki šiam laikui jis buvo globojamas savo motinos Kleopatros, o po jos mirties Eulėjaus ir Lenėjaus. — *Svetimas...* Antioko Did. duktė ir Antioko Epifano sesuo Kleopatra buvo motina dviejų Aigipto karalių Ptolemiejaus Fiskono ir Ptolemiejaus Filometorio. Jos tėvas, jai ištekant už Ptolemiejaus Epifano, buvo paskyręs jai kaipo kraitį Celesyriją, Penikiją ir Palestiną. Kai Fiskonas bandė pasiimti sau sostą, pašalindamas Filometorį, Antiokas Epifanas pasiuntė į Aigiptą Apolonijų. Sužinojęs per jį, kad aigiptiečiai nori atsiimti Kleopatrai pažadėtą dalį jėga, Antiokas atvyko į Jopę, gal norėdamas ją sustiprinti, iš čia gi atėjo į Jeruzalę, kad žydai pasiliktų jam ištikimi. — (22) *Į Penikiją:* kad saugotų ją nuo Aigipto karaliaus puolimo.

(23) *Trejiems...:* nuo to meto, kai jis buvo paskirtas vyriausiuoju kunigu. — *Simono.* Plg. 3,4. — *Nunešti pinigų.* Plg. 8 ir 9 eil. — (24) *Įsigijęs...* Gr. t.: atvestas pas karalių. Menelajus gyrė karalių, pats statydamos labai žymiu ir įtakingu asmenimi. — (25) *Kas būtų kunigystės verta.* Menelajus, einant įstatymu, neturėjo jokios teisės būti vyriausiuoju kunigu, nes buvo iš Benjamino giminės, ne

[26] Et Iason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammanitem expulsus est regionem.

[27] Menelaüs autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis vero regi promissis, nihil agebat, cum exactionem faceret Sostratus, qui arci erat praepositus. [28] nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat: quam ob causam utrique ad regem sunt evocati. [29] Et Menelaus amotus est a sacerdotio, succedente Lysimacho fratre suo: Sostratus autem praelatus est Cypriis.

[30] Et cum haec agerentur, contigit, Tharsenses, et Mallotas seditionem movere, eo quod Antiochidi regis concubinae dono essent dati. [31] Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andronico.

[32] Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quaedam vasa e templo furatus donavit Andronico, et alia vendiderat Tyri, et per vicinas civitates. [33] Quod cum certissime cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiae secus Daphnem.

maus budelio dvasią ir laukinio žvėries piktumą. [26] Taip Jazonas kurs buvo apvylęs savo tikrą brolį, pats buvo apgautas ir išvarytas pabėgo į amonitų šalį.

[27] Menelajus vyriausią valdžią, tiesa, gavo, bet žadėtųjų pinigų karaliui nedavė, nors pilies viršininkas Sostratas reikalavo išmokėjimo, [28] nes jam priklausė mokesčių išieškojimas; todėl abudu buvo pašaukti pas karalių. [29] Menelajus buvo atstatytas nuo kunigavimo, stojant jo vieton jo broliui Lizimachui, Sostratas gi buvo paskirtas kipriečių viršininku.

[30] Tiems dalykams vykstant atsitiko, kad Tarso ir Malo gyventojai sukėlė maištą, nes buvo padovanoti karaliaus gulovei Antiokei. [31] Taigi karalius išėjo skubiai jų malšinti, palikdamas vietininku vieną savo palydovų Androniką.

[32] Menelajus, tardamos susilaukęs dabar sau patogaus laiko, padovanojo Andronikui kai kuriuos iš bažnyčios pavogtus auksinius indus, kitus gi pardavė Tire ir artimuose miestuose. [33] Tikrai sužinojęs apie tai Onijas, barė jį, pats pasilikdamas sau gioje vietoje Antiokijoje prie Dafnės.

---

iš Aarono ainijos. Bet Antiokas žiūrėjo pinigų, ne teisės. — (26) *Buvo apvylęs...* Plg. 7 eil. ir tol.

(29) *Buvo atstatytas...* Iš 39,43 eil. ir 5,5 galima matyti, kad Menelajus, vykdamas į Antiokiją, pasiliko vyriausiuoju kunigu. Todėl čia tikresnis gr. t.: Menelajus paliko pavaduotoju savo brolį Lizimachą, Sostratas gi Kipro vietininką Kratą. Kipras tik trumpą laiką priklausė Syrijai (plg. 1 Mak. 15,23). Kratas gal buvo buvusis ar būsimas Kipro vietininkas.

(30) *Tarso ir Malo:* Kilikijos miestai. — (31) *Androniką.* Iš kitur nežinomas asmuo. Jam karalius, išvykdamas į Kilikiją, gal buvo pavedęs taip pat ištirti Menelajaus ir Sostrato bylą.

(32) *Iš bažnyčios pavogtus...* Gal tarpininkaujant savo pavaduotojui Lizimachui. — (33) *Prie Dafnės.* Dafnė buvo laikoma Antiokijos priemiesčiu. Tarp jos ir sostinės buvo Oronto upė. Ji buvo garsi savo šventykla ir šventa giria, turėjo prieglaudos miesto teises; todėl ir atstatytas nuo pareigų vyriausias kunigas Onijas galėjo čia saugiai gyventi.

(34) *Užmušti Oniją.* Taip Mene-

34 Uunde Menelaus accendens
ad Andronicum, rogabat ut Oniam
interficeret. Qui cum venisset ad
Oniam, et datis dextris cum iu-
reiurando (quamvis esset ei su-
spectus) suasisset de asylo pro-
cedere, statim eum peremit, non
veritus iustitiam. 35 Ob quam cau-
sam non solum Iudaei, sed aliae
quoque nationes indignabantur,
et moleste ferebant de nece tanti
viri iniusta.
36 Sed regressum regem de
Ciliciae locis adierunt Iudaei apud
Antiochiam, simul et Graeci: con-
querentes de iniqua nece Oniae.
37 Contristatus itaque animo An-
tiochus propter Oniam, et flexus
ad misericordiam, lacrymas fudit,
recordatus defuncti sobrietatem,
et modestiam: 38 accensisque ani-
mis Andronicum purpura exu-
tum, per totam civitatem iubet
circumduci: et in eodem loco, in
quo in Oniam impietatem com-
miserat, sacrilegum vita privari,
Domino illi condignam retribuen-
te poenam.
39 Multis autem sacrilegiis in
templo a Lysimacho commissis
Menelai consilio, et divulgata fa-
ma, congregata est multitudo
adversum Lysimachum multo iam
auro exportato. 40 Turbis autem
insurgentibus, et animis ira rep-
letis, Lysimachus armatis fere tri-
bus millibus iniquis manibus uti
coepit, duce quodam tyranno,
aetate pariter, et dementia provec-
to. 41 Sed, ut intellexerunt cona-
tum Lysimachi, alii lapides, alii

34 Todėl Menelajus, priėjęs
Androniką, prašė užmušti Oniją.
Tasai, atėjęs pas Oniją ir pada-
vęs jam ranką su priesaika, (nors
buvo anam įtariamas) įkalbėjo išei-
ti iš prieglaudos vietos ir tuojau jį
nužudė, nebijodamas teisybės.
35 Tuo buvo suerzinti ne tik žy-
dai, bet ir kitos tautos ir buvo
labai nepatenkinti neteisingu taip
žymaus žmogaus nužudymu.
36 Sugrįžusį iš Kilikijos kraš-
tų karalių priėjo žydai prie An-
tiokijos, taip pat ir graikai, skųs-
damies dėl neteisingo Onijo nu-
žudymo. 37 Taigi Antiokas, nuliū-
dęs dvasioje dėl Onijo ir pasi-
duodamas pasigailėjimui, liejo aša-
ras, atsimindamas mirusiojo susi-
laikymą ir kuklumą. 38 Paskui už-
sidegęs rūstybe jis liepė, išvilkus
Androniką iš purpuros, vesti jį
per visą miestą ir toje pat vieto-
je, kurioje jis buvo padaręs be-
dievystę prieš Oniją, nužudyti tą
šventvagį. Taip Viešpats atsily-
gino jam nupelnyta bausme.
39 Lizimachui Menelajaus pa-
tariamam padarius daug šventva-
gysčių bažnyčioje ir gandui apie
tai pasklydus, prieš Lizimachą
susirinko didelė minia, kai jau
daug aukso buvo išgabenta. 40 Mi-
nioms sukilus, kai žmonės jau
buvo pilni rūstybės, Lizimachas,
apginklavęs apie tris tūkstančius,
griebėsi smurto, vadovaujant ka
žinkokiam Tiranui, lygiai pažen-
gusiam amžiumi kaip nedorumu.
41 Bet kaip tik minia suprato Li-

---

lajus norėjo atkeršyti Onijui, kam tasai sakė tiesą. — *Išeiti...* Ir pagonys retai laužydavo prieglaudos teises (ius asyli); jie paprastai smerkdavo ir apgaulingą iš prieglaudos vietos išvyliojimą.

(37) *Susilaikymą ir...* Plg. 3,1. — **(38)** *Iš purpuros.* Teisė dėvėti purpura buvo karaliaus suteikiama jo didžiūnams. Gr. t. dar pridėta: ir sudraskyti jo drabužius.

(39) *Menelajaus patariamam.* Anot gr. t.: Menelajaus pritarimu. — **(40)** *Tiranui:* Gr. t.: Auranui. — **(43)** *Prieš*

fustes validos arripuere: quidam
vero cinerem in Lysimachum ie-
cere. 42 Et multi quidem vulnera-
ti, quidam autem et prostrati, om-
nes vero in fugam conversi sunt:
ipsum etiam sacrilegum secus ae-
rarium interfecerunt. 43 De his er-
go coepit iudicium adversus Me-
nelaum agitari.
44 Et cum venisset rex Tyrum,
ad ipsum negotium detulerunt
missi tres viri a senioribus. 45 Et
cum superaretur Menelaus, pro-
misit Ptolemaeo multas pecunias
dare ad suadendum regi. 46 Ita-
que Ptolemaeus in quodam atrio
positum quasi refrigerandi gratia
regem adiit, et deduxit a senten-
tia: 47 et Menelaum quidem uni-
versae malitiae reum criminibus
absolvit: miseros autem, qui, etiam
si apud Scythas causam dixissent,
innocentes iudicarentur, hos mor-
te damnavit. 48 Cito ergo inius-
tam poenam dederunt, qui pro
civitate et populo, et sacris vasis
causam prosecuti sunt. 49 Quam
ob rem Tyrii quoque indig-
nati, erga sepulturam eorum libe-
ralissimi exstiterunt.
50 Menelaus autem, propter
eorum, qui in potentia erant, ava-
ritiam, permanebat in potestate,
crescens in malitia ad insidias ci-
vium.

Caput V. 1 Eodem tempore
Antiochus secundam profectio-
nem paravit in Aegyptum. 2 Con-
tigit autem per universam Iero-
solymorum civitatem videri die-
bus quadraginta per aera equites

zimacho sumanymą, vieni stvėrė-
si akmenų, kiti didelių vėzdų, kai
kurie gi bėrė į Lizimachą pele-
nus. 42 Daug buvo sužeistų, kai
kurie ir užmušti, visi gi buvo pri-
versti bėgti; net ir patį šventva-
gį jie užmušė prie iždinės. 43 Tai-
gi dėl šių dalykų buvo pradėtas
tardymas prieš Menelajų.
44 Karaliui atvykus į Tirą, trys
vyresniųjų siųsti vyrai išdėstė jam
tą dalyką. 45 Menelajus, matyda-
mas, kad jis pralaimės, pažadėjo
Ptolemiejui duoti daug pinigų,
kad tasai palenktų karalių. 46 Tai-
gi Ptolemiejus pasiėmė su savim
karalių į vieną prieangį tarsi pra-
sivėdinti ir pakeitė jo nusistaty-
mą. 47 Taip tasai išteisino Mene-
lajų, kurs buvo padaręs visus nu-
sikaltimus, nelaiminguosius gi,
kurie būtų buvę pripažinti nekal-
tais, nors būtų bylinėjęsis ir pas
skitus, jis pasmerkė mirti. 48 Taip
tie, kurie gynė miesto, tautos ir
šventų indų reikalą, tuojau buvo
neteisingai nubausti. 49 Todėl net
tiriečiai, įpykę, pasirodė labai duo-
snūs jų laidotuvėse.

50 Menelajus dėl godumo tų,
kurie buvo galingi, pasiliko val-
džioje ir augo piktumu, kad da-
rytų sląstų piliečiams.

5 perskyrimas. 1 Tuo pa-
čiu laiku Antiokas rengė antrą ka-
rišką žygį į Aigiptą. 2 Tuomet
atsitiko, kad visame Jeruzalės mie-
ste buvo matomi ore per keturias
dešimtis dienų skrajoją kuopo-

Menelajų: nes Lizimachas apiplėšė bažnyčią jo pritarimu.
(45) *Ptolemiejui duoti.* Gr. t.: Dorimeno sūnui Ptolemiejui. Plg. 1 Mak. 3,38 ir k. — (46) *Prieangį.* Gr.: peristilį. Čia jis galėjo kalbėtis su karaliumi be liudytojų. — (47) *Pas skitus.* Graikai ir romėnai laikė skitus barbarų tauta.
(5,1) *Antrą karišką žygį:* 170 m. pirm Kr. Plg. 1 Mak. 1,17... — (2) *Per keturias dešimtis...* Skaičius 40 turi ypatingos reikšmės Dievo apvaizdos pasireiškimuose. Jis gali

discurrentes, auratas stolas habentes, et hastis, quasi cohortes, armatos, [3] et cursus equorum per ordines digestos, et congressiones fieri cominus, et scutorum motus, et galeatorum multitudinem gladiis districtis, et telorum iactus, et aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. [4] Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti.

[5] Sed cum falsus rumor exisset, tamquam vita excessisset Antiochus, assumptis Iason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem: et civibus ad murum convolantibus ad ultimum apprehensa civitate, Menelaus fugit in arcem: [6] Iason vero non parcebat in caede civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium et non civium se trophaea capturum.

[7] Et principatum quidem non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusionem accepit, et profugus iterum abiit in Ammaniten. [8] Ad ultimum, in exitium sui conclusus ab Areta Arabum tyranno fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum et execrabilis, ut patriae et civium hostis, in Aegyptum extrusus est: [9] et qui multos de pa-

mis raiteliai auksuotais apdarais ir apsiginklavę ietimis; [3] be to, raitelių būriai, kurie bėgo vieni prieš kitus, susirėmimai, vieniems kitus siekiant, skydų judėjimas, daugybės šalmuotų su švitruojančiais kalavijais, šaudymas vilyčiomis, auksinių ginklų blizgėjimas ir visokios rūšies šarvų. [4] Todėl visi meldė, kad tie prajovai išeitų į gera.

[5] Kadangi tačiau pasklydo netikras gandas, būk Antiokas miręs, Jazonas, pasiėmęs nemažiau kaip tūkstantį vyrų, ūmai puolė miestą. Nors piliečiai atbėgo iš visur prie sienų, tačiau miestas buvo galų gale paimtas, o Menelajus pabėgo į pilį. [6] Tuo tarpu Jazonas nesigailėjo žudynėse savo bendrapiliečių ir neatsiminė, kad pasisekimas prieš viengenčius yra didžiausia nelaimė; jis tarėsi pasiimsiąs iš nepriętelių, o ne iš bendrapiliečių karišką grobį.

[7] Tačiau jis nepasiekė vyriausios valdžios, ir visas jo sląstų vaisius buvo sugėdinamas: kaip pabėgėlis jis vėl pasitraukė į amonitų šalį. [8] Dabar jam atėjo galas, nes sulaikytas arabų valdovo Areto, jis vėl bėgo iš miesto į miestą; visų nekenčiamas, kaipo įstatymų laužytojas, ir prakeiktas žmogus, kaip tėvynės ir bendrapiliečių nepriętelis, jis buvo

---

lemti laimę ir nelaimę. — *Skrajoja kuopomis...* Apie panašius apsireiškimus iš dangaus kalba Juozapas Fl.; jie įvykę, kai jau buvo arti Jeruzalės sugriovimas. Ir vėliau yra buvę tolygių apsireiškimų (vz. Knabenbauer. 2 Mak. 5,1). — (4) *Kad tie prajovai...* Visi meldė, kad karas, kurį tie ženklai skelbė, baigtųsi jiems laimingai.

(5) *Jazonas:* iš kurio Antiokas buvo atėmęs vyriausiąją kunigystę, parduodamas ją Menelajui.

(7) *Pasitraukė...* Gali būti, kad Jazoną privertė pabėgti Menelajus, kurs, būdamas pilyje, galėjo prieš jį kovoti, arba žinia, kad Antiokas grįžta iš Aigipto. — (8) *Dabar jam atėjo galas...* Anot gr. t.: dabar jam atėjo jo pikto elgesio galas. Jis buvo sugautas pas arabų kunigaikštį Aretą... — *Į Aigiptą:* kurio karaliui

tria sua expulerat, peregre periit,
Lacedaemonas profectus, quasi
pro cognatione ibi refugium ha-
biturus: [10] et qui insepultos mul-
tos abiecerat, ipse et illamentatus,
et insepultus abiicitur, sepultura
neque peregrina usus, neque pa-
trio sepulchro participans.

[11] His itaque gestis, suspica-
tus est rex societatem desertu-
ros Iudaeos: et ob hoc profectus
ex Aegypto efferatis animis, civi-
tatem quidem armis cepit. [12] Ius-
sit autem militibus interficere,
nec parcere occursantibus, et per
domos accendentes trucidare.
[13] Fiebant ergo caedes iuvenum,
ac seniorum, et mulierum, et na-
torum exterminia, virginumque et
parvulorum neces. [14] Erant autem
toto triduo octoginta millia inter-
fecti, quadraginta millia vincti, non
minus autem venundati.

[15] Sed nec ista sufficiunt: au-
sus est etiam intrare templum uni-
versa terra sanctius, Menelao duc-
tore, qui legum, et patriae fuit
proditor: [16] et scelestis manibus
sumens sancta vasa, quae ab aliis
regibus, et civitatibus erant posi-
ta ad ornatum loci, et gloriam,
contrectabat indigne, et contami-
nabat. [17] Ita alienatus mente An-
tiochus, non considerabat quod
propter peccata habitantium civi-

išvarytas Aigiptą. [9] Jis, kurs bu-
vo daugelį išvaręs iš tėvynės, žu-
vo svetimoje šalyje, nuvykęs į
Lakedemoną, lyg kad tikėdamos
gauti tenai dėl giminystės prie-
glaudą. [10] Jis, kurs pametė daugelį
nepalaidotų, pats buvo pamestas,
neapraudotas ir nepalaidotas, ne
pasinaudodamas nei svetimšalių
laidotuvėmis, nei gaudamas vietą
tėvų kapuose.
[11] Šiems dalykams taip įvykus,
karalius įtarė žydus, kad jie atsi-
mesią nuo sandoros su juo; to-
dėl jis labai įtužęs išvyko iš Ai-
gipto ir paėmė miestą ginklų jė-
ga. [12] Jis liepė kareiviams užmu-
šinėti be pasigailėjimo sutinka-
mus ir galabyti bėgančius į na-
mus. [13] Taigi buvo užmušami
jaunikaičiai ir seniai, naikinami
moterys ir vaikai, žudomi mer-
gaitės ir kūdikiai. [14] Per tas tris
dienas buvo užmušta aštuonios
dešimtys tūkstančių, keturios de-
šimtys tūkstančių paimta nelais-
vėn ir nemažiau parduota.
[15] Bet ir to negana! Jis dar iš-
drįso įeiti į šventyklą, švenčiau-
sią visos žemės vietą, vedant Me-
nelajui, kurs buvo įstatymų ir tė-
vynės išdavikas. [16] Imdamas pik-
tadariškomis rankomis šventus
indus, kurie kitų karalių ir mies-
tų buvo padėti vietai papuošti ir
jos garbei, jis čiupinėjo juos ne-
vertai ir sutepė. [17] Taip proto ne-
tekęs Antiokas nežiūrėjo, kad Die-
vas buvo užsirūstinęs trumpam

Antiokas buvo nesenai paskelbęs ka-
rą. — (9) *Dėl giminystės.* Vz. 1 Mak.
12,21.
(11) *Karalius:* Antiokas. — *Labai
įtužęs.* Anot gr. t.: žvėriškai įtūžęs.
— *Paėmė miestą...:* 168 m. pirm Kr.
Plg. 1 Mak. 1,16—28. — (12) *Sutin-
kamus:* gatvėse. — (14) *Buvo užmuš-
ta aštuonios...* Anot gr. t.: žuvo
80.000: 40.000 užmuštų ir 40.000 par-
duotų į vergiją. Juozapas Fl. sako,
kad parduotų į vergiją buvo 10.000.
(15) *Išdrįso įeiti...* Plg. 1 Mak.
1,23... — (16) *Kitų karalių.* Plg. auk.
3,2. — *Jis čiupinėjo...* Anot gr. t.:
duodamas juos (tarnams nešti), juos
sutepdamas savo nešvariomis ranko-
mis. — (17) *Proto netekęs.* Gr. t.:

tatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod et accidit circa locum despectio: [18] alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus est a Seleuco rege ad expoliandum aerarium, etiam hic statim adveniens flagellatus, et repulsus utique fuisset ab audacia. [19] Verum non propter locum, gentem: sed propter gentem, locum Deus elegit. [20] Ideoque et ipse locus particeps factus est populi malorum, postea autem fiet socius bonorum, et qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

[21] Igitur Antiochus mille et octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, existimans se prae superbia terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem. [22] Reliquit autem et praepositos ad affligendam gentem: Ierosolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso, a quo constitutus est: [23] in Garizim autem Andronicum, et Menelaum, qui gravius quam ceteri imminebant civibus.

laikui dėl miesto gyventojų nuodėmių, ir kad dėl to atsitiko tai vietai paniekinimas. [18] Kitaip gi, jei jie nebūtų įsipainioję į daugybę nuodėmių, ir jis, kaip Eliodoras, kurs buvo karaliaus Seleuko atsiųstas apiplėšti iždinės, būtų buvęs tuojau įeidamas nuplaktas, ir tikrai būtų buvusi sutrukdyta jo drąsa. [19] Tačiau Dievas išrinko tautas ne dėl vietos, bet dėl tautos jis išrinko vietą. [20] Todėl ir pati vieta dalyvavo tautos nelaimėje, taip kaip dar dalyvaus jos gerovėje; ji, kuri dabar apleista dėl visagalio Dievo rūstybės, vėl bus išaukštinta ir susilauks didelės garbės, kai didysis Viešpats bus permaldautas.

[21] Taigi Antiokas, paėmęs iš bažnyčios tūkstantį aštuonis šimtus talentų, skubiai sugrįžo į Antiokiją, tardamos savo puikybėje galįs plaukti sausuma ir padaryti iš jūros sausą kelią; taip labai aukštinosi jo širdis. [22] Jis paliko taip pat užvaizdų tautai varginti: Jeruzalėje Pilypą, kilme frigietį, jausmais nuožmesnį už tą, kurio jis buvo pastatytas; [23] Garizime gi Androniką ir Menelajų, kurie smarkiau kaip kiti buvo nusistatę prieš piliečius.

---

pilnas puikybės. — *Kad Dievas buvo užsirūstinęs...* Autoriaus mintys, kodėl nebuvo Dievo nubaustas Antiokas, tuo tarpu kad dėl panašaus pasikėsinimo teko skaudžiai nukentėti Eliodorui. Dievas norėjo nubausti tautą, kuri dabar buvo labai nusikaltusi, ypač gi buvo nusikaltęs vyriausias kunigas. Plg. 3,17. — (19) *Ne dėl vietos:* lyg kad Dievui būtų prireikę vietos (bažnyčios) žemėje, kad joje gyventų. — *Dėl tautos...* Plg. Išganytojo žodžius apie subatą. Mk. 2,27.

(21) *Tūkstantį...:* daugiau kaip 30 milijonų litų, jei čia kalbama apie žydiškus talentus, pusę tiek, jei apie syriškus. Kokiuos dalykus Antiokas paėmė, pasakyta 1 Mak. 1,21—23. — (22) *Pilypą.* Plg. 1 Mak. 6,14. — *Kurio:* Antioko. — (23) *Garizime:* prie Sikemo. Čia buvo samaritonų šventykla. — *Androniką:* ne tą patį, kurs paminėtas 4,37... — *Ir Menelajų...* Anot gr. t.: o be šitų (Pilypo ir Androniko) ir Menelajų, kurs pikčiau už visus kitus akiplėšiškai kėlėsi į puikybę prieš piliečius, (24) būdamas nusistatęs prieš žydus.

(24) *Apolonijų:* tą patį, kurs pa-

[24] Cumque appositus esset
contra Iudaeos, misit odiosum
principem Apollonium cum exer-
citu viginti et duobus millibus,
praecipiens ei omnes perfectae
aetatis interficere, mulieres, ac iu-
venes vendere. [25] Qui cum venis-
set Ierosolymam, pacem simu-
lans, quievit usque ad diem sanc-
tum sabbati: et tunc feriatis Iu-
daeis arma capere suis praecepit.
[26] Omnesque qui ad spectaculum
processerant, trucidavit: et civi-
tatem cum armatis discurrens,
ingenten multitudinem peremit.
[27] Iudas autem Machabaeus,
qui decimus fuerat, secesserat in
desertum locum, ibique inter fe-
ras vitam in montibus cum suis
agebat: et foeni cibo vescentes,
demorabantur, ne participes es-
sent coinquinationis.

Caput VI. [1] Sed non post
multum temporis misit rex senem
quendam Antiochenum, qui com-
pelleret Iudaeos ut se transferrent
a patriis, et Dei legibus: [2] conta-
minare etiam quod in Ierosolymis
erat templum, et cognominare Io-
vis Olympii: et in Garizim, prout
erant hi, qui locum inhabitabant,
Iovis hospitalis. [3] Pessima autem
et universis gravis erat malorum
incursio: [4] nam templum luxuria,
et comessationibus Gentium erat
plenum, et scortantium cum me-
retricibus: sacratisque aedibus
mulieres se ultro ingerebant, in-

[24] Būdamas nusistatęs prieš žy-
dus, jis atsiuntė nekenčiamą vadą
Apolonijų su dvidešimt dviem
tūkstančiais kariuomenės ir davė
jam įsakymą užmušti visus suau-
gusius, moteris gi ir jaunikaičius
parduoti. [25] Atėjęs į Jeruzalę ir
apsimesdamas norįs taikos, jis lai-
kėsi ramiai iki šventai subatos
dienai, o kai žydai pradėjo švę-
sti, jis liepė saviesiems pasiimti
ginklus [26] ir visus, kurie buvo
išėję į iškilmę, nužudė; be to, jis
ėjo su ginkluotais per miestą ir
nugalabijo labai didelę daugybę.
[27] Bet Jūdas Makabiejus, pats
dešimtas, pasitraukė į dykumos
vietą ir tenai draug su savaisiais
gyveno kalnuose tarp žvėrių; jie
pasiliko ten, misdami augalais,
kad nedalyvautų susitepime.

6 perskyrimas. [1] Nedaug
laiko praslinkus, karalius atsiuntė
vieną seną antiokietį, kurs turė-
jo priversti žydus atsisakyti nuo
tėvų ir Dievo įstatymų, [2] be to,
sutepti bažnyčią Jeruzalėje ir pra-
minti ją Jupiterio Olimpiečio var-
du, o Garizime Jupiterio Svetin-
gojo vardu, žiūrint tų, kurie toje
vietoje gyveno. [3] Taip blogumų
antplūdis buvo pikčiausias ir vi-
siems sunkus, [4] nes bažnyčia bu-
vo pilna pagonių ištvirkimo ir lė-
bavimų, taip pat tų, kurie paleis-
tuvavo su kekšėmis; moterys įei-
davo į šventus rūmus, nieko ne-

---

minėtas 1 Mak. 1,29. — (25) *Iki šventai subatos dienai.* Apolonijus žinojo, kad žydai subatos dieną nesipriešins. Plg. 1 Mak. 2,34. — (26) *Į iškilmę:* pasižiūrėti vaidinimų.

(27) *Pats dešimtas.* Jūdo tėvas neįvardijamas. Visas kovas prieš syrų karalius autorius riša su Jūdo Makabiejaus vardu. Su Jūdu buvo, be abejo, ir jo broliai, taip pat dar keletas kitų vienminčių. Plg. 1 Mak. 2,27.

(6,1) *Nedaug...* Šitame perskyrime kalbama apie atskirus įvykius iš to laikotarpio, kurs apibūdintas bendresniais posakiais 1 Mak. 1,41—64. — (2) *Sutepti bažnyčią.* Plg. 1 Mak. 1,41; 2,54. — *Garizime.* Plg. 4 Kar. 17,24...; I Ezdro 4,2. — (4) *Į šventus rūmus.* Anot gr. t.: į šventorius.

tro ferentes ea, quae non licebat.
[5] Altare etiam plenum erat illicitis, quae legibus prohibebantur.

[6] Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies sollemnes patrii servabantur, nec simpliciter Iudaeum se esse quisquam
confitebatur. [7] Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: et, cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur, hedera coronati Libero circuire.

[8] Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, suggerentibus Ptolemaeis, ut pari modo et ipsi adversus Iudaeos agerent, ut sacrificarent: [9] eos autem,
qui nollent transire ad instituta Gentium, interficerent: erat ergo
videre miseriam. [10] Duae enim
mulieres delatae sunt natos suos circumcidisse: quas, infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per
muros praecipitaverunt. [11] Alii vero, ad proximas coeuntes speluncas, et latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur propter religionem et observantiam, manu sibimet auxilium ferre.

[12] Obsecro autem eos, qui

siklausdamos, ir įsinešdavo su savim į vidų neleistus dalykus. [5] Taip
pat altorius buvo pilnas neleistų dalykų, kuriuos įstatymas draudė.

[6] Subatos nebuvo laikomos, nė iškilmingos tėvynės dienos švenčiamos, net nėvienas stačiai
neprisipažindavo esąs žydas. [7] Buvo gi jie vedami su karčia prievarta karaliaus gimimo dieną į aukas, o kai buvo švenčiama Bakcho šventė, buvo verčiami dalyvauti vaikštynėse apsivainikavę vijokliais Bakcho garbei.

[8] Ptolemiejams patariant, buvo išleistas nutarimas artimiausiems pagonių miestams, kad ir jie elgtųsi tolygiu būdu prieš žydus, taip kad šitie turėtų aukoti,
[9] tuos gi, kurie nenorėtų pasiduoti pagonių įpročiams, kad užmuštų. Todėl galima buvo matyti tik dejavimą. [10] Nes buvo
įskųstos dvi moterys, kad apipjausčiusios savo vaikus; šitoms jie pakabino vaikus ant krūtinės, vedė viešai per miestą ir numetė žemyn nuo sienos. [11] Kiti, kurie buvo susiėję į arti esančius urvus ir slapčiai šventė subatos dieną, kai apie juos pranešta Pilypui, buvo sudeginti liepsnose, nes dėl šventos pareigos laikyti subatą jie drovėjosi gintis savo rankomis.

[12] Aš prašau primygtinai tuos,

---

(5) *Neleistų dalykų:* kiaulių ir šunų aukų ir panašių dalykų (plg. 1 Mak. 1,50).

(6) *Subatos...* Vz. 1 Mak. 1,47—51. — *Nebeprisipažindavo:* nebesilaikė žydų religijos nuostatų ir praktikų. — (7) *Gimimo dieną.* Gr. t. dar pridėta: kas mėnuo. Švęsti karaliaus gimimo dieną kas mėnuo buvo nuo Aleksandro D. laikų įsakyta Syrijos karalystėje. Panašus paprotys buvo ir kitose šalyse. — *Bakcho šventė:* bakchanalijos, dionizijos (Dionizo šventė) buvo atliekamos kasmetų rudenį vynuogavimo metu.

(8) *Ptolemiejams:* Dorimeno sūnui Ptolemiejui, apie kurį kalbama 4,45 (gr. t.) ir 1 Mak. 3,38. Kai kuriuose gr. rankraščiuose: Ptolemiejui. — (9) *Pagonių.* Gr. t.: graikų. — Plg. 1 Mak. 1,52. — (10) *Įskųstos.* Gr. t.: atvestos. — Plg. 1 Mak. 1,63. — (11) *Pilypui.* Vz. 5,22. — *Nes dėl...* Plg. 1 Mak. 2,38...

(12) *Nesibodėti.* Prasmė: nenusiminti. — *Ne tam, kad...* Plg. 7.33;

hunc Librum lecturi sunt, ne ab-
horrescant propter adversos ca-
sus, sed reputent, ea, quae acci-
derunt, non ad interitum, sed ad
correptionem esse generis nostri.
13 Etenim multo tempore non si-
nere peccatoribus ex sententia
agere, sed statim ultionis adhi-
bere, magni beneficii est indicium.
14 Non enim, sicut in aliis natio-
nibus, Dominus patienter expec-
tat, ut eas, cum Iudicii dies ad-
venerit, in plenitudine peccatorum
puniat: 15 ita et in nobis statuit,
ut, peccatis nostris in finem de-
volutis, ita demum in nos vindi-
cet. 16 Propter quod numquam
quidem a nobis misericordiam
suam amovet: corripiens vero in
adversis populum suum non de-
relinquit. 17 Sed haec nobis ad
commonitionem legentium dicta
sint paucis. Iam autem veniendum
est ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de pri-
moribus scribarum, vir aetate pro-
vectus, et vultu decorus, aperto
ore hians compellebatur carnem
porcinam manducare. 19 At ille
gloriosissimam mortem magis
quam odibilem vitam complec-
tens, voluntarie praeibat ad sup-
plicium. 20 Intuens autem, quem-
admodum oporteret accedere,
patienter sustinens, destinavit non
admittere illicita propter vitae
amorem.

21 Hi autem, qui astabant, ini-
qua miseratione commoti, prop-

kurie skaitys šitą knygą, nesibo-
dėti dėl nelaimingų įvykių, bet
atsiminti, jog tai, kas atsitiko, bu-
vo ne tam, kad mūsų tauta žūtų,
bet kad būtų sudrausta. 13 Nes
neleisti nusidėjėliams elgtis ilgą
laiką sulig savo noru, bet tuojau
pavartoti prieš juos kerštą, yra
didelio palankumo ženklas. 14 Nes
jei kitų tautų atžvilgiu Viešpats
kantriai laukia, kad jas nubaustų
nuodėmių pilnybėje, kai ateis tei-
smo diena, 15 tai kitaip jis yra
mums nusistatęs: mums keršyti
jis nelaukia, kai mūsų nuodėmės
pasieks aukščiausią laipsnį. 16 To-
dėl jis niekuomet neatima iš mū-
sų savo gailestingumo; sudraus-
damas gi savo tautą nelaime, jis
jos neapleidžia. 17 Bet tai tebū-
na mūsų trumpai pasakyta skai-
tytojams priminti. Dabar gi rei-
kia grįžti prie pasakojimo.

18 Taigi vienas iš žymiausių
Rašto žinovų, Eleazaras, senyvo
amžiaus ir garbingos išvaizdos,
buvo verčiamas valgyti kiaulieną
mėsą, jį išžiodžius. 19 Tačiau jis,
pasirinkdamas velyk garbingą mir-
tį, kaip nepakenčiamą gyvenimą,
ėjo savo noru į kančią. 20 Ap-
svarstydamas, kaip jam reikės
kentėti ir kantriai kentėdamas, jis
nusistatė nedaryti neleistinų da-
lykų dėl meilės gyvenimui.

21 Čia pat buvusieji, pasiduo-
dami nuodėmingam pasigailėji-

Išm. 11,9; 12,22. — (16) *Todėl jis...* Plg. Iz. 54,7...

(18) *Valgyti kiaulieną.* Tai buvo žydų įstatymo uždrausta, Kun. 11,7. — (19.20) *Tačiau jis...* Anot gr. t.: pasirinkdamas velyk garbingą mirtį, kaip gėdos suteptą gyvenimą, jis išspjovė ją ir po to ėjo savo noru į (tekinio) kančią, taip kaip pritinka prieiti tiems, kurie nori ištvermingai susilaikyti nuo kiekvieno maisto, kurio ragavimas yra neleistas, nors tai įvyktų iš įgimto pamėgimo gyventi.

(21) *Čia pat buvusieji...* Anot gr. t.: tie, kurie buvo paskirti prižiūrėti įstatymui priešingą aukų pokylį. — Tas kankinimas gal buvo įvykintas Antiokijoje.

ter antiquam viri amicitiam, tol-
lentes eum secreto rogabant af-
ferri carnes, quibus vesci ei lice-
bat, ut simularetur manducasse,
sicut rex imperaverat de sacrificii
carnibus: [22] ut, hoc facto, a mor-
te liberaretur: et propter veterem
viri amicitiam, hanc in eo facie-
bant humanitatem.

[23] At ille cogitare coepit ae-
tatis ac senectutis suae eminen-
tiam dignam, et ingenitae nobi-
litatis canitiem, atque a puero op-
timae conversationis actus: et se-
cundum sanctae et a Deo con-
ditae legis constituta, respondit
cito, dicens, praemitti se velle in
infernum. [24] Non enim aetati nos-
trae dignum est, inquit, fingere:
ut multi adolescentium, arbitran-
tes Eleazarum nonaginta anno-
rum transisse ad vitam alienige-
narum: [25] et ipsi propter meam
simulationem, et propter modi-
cum corruptibilis vitae tempus
decipiantur, et per hoc maculam,
atque execrationem meae senec-
tuti conquiram. [26] Nam, etsi in
praesenti tempore suppliciis ho-
minum eripiar, sed manum Om-
nipotentis nec vivus, nec defun-
ctus effugiam. [27] Quam ob rem
fortiter vita excedendo, senectute
quidem dignus apparebo: [28] ado-
lescentibus autem exemplum for-
te relinquam, si prompto animo,
ac fortiter pro gravissimis ac sanc-
tissimis legibus honesta morte
perfungar.

His dictis, confestim ad sup-
plicium trahebatur. [29] Hi autem
qui eum ducebant, et paulo ante
fuerant mitiores, in iram conver-

mui dėl senos su žmogumi prie-
telystės, paėmė jį šalin, slapčia
paprašė atnešti mėsos, kurios jam
buvo valia valgyti, kad jis apsi-
mestų valgąs, kaip karalius buvo
įsakęs, aukų mėsos, [22] kad tuo
būtų išgelbėtas nuo mirties. Dėl
senos prietelystės su tuo žmogu-
mi, jie elgėsi su juo taip žmo-
niškai.

[23] Bet jis pagalvojo apie auk-
štą savo amžiaus ir senatvės ver-
tybę, apie įgimtą žilos galvos kil-
numą ir apie nesutepto savo gy-
venimo veiksmus nuo pat kūdi-
kystės ir, žiūrėdamas švento ir
Dievo duoto įstatymo nuostatų,
greitai atsakė noris būti pasiųstas
į mirusiųjų vietą. [24] Jis tarė: Ne-
suderinama su mūsų amžiumi
veidmainiauti, nes daug jaunuo-
lių galėtų pamanyti, jog devynių
dešimtų metų Eleazaras perėjęs
į svetimšalių gyvenimą; [25] jie dėl
mano veidmainiavimo ir dėl trum-
po praeinančio gyvenimo laiko
būtų suvedžioti, ir taip aš pelny-
čiaus savo senatvei gėdą ir pa-
niekinimą. [26] Nes, jei dabarties
metu aš ir būčiau išgelbėtas iš
žmonių kančių, aš juk neišveng-
čiau nei gyvas, nei miręs Visa-
galio rankos. [27] Todėl drąsiai pa-
likdamas šį gyvenimą, aš pasiro-
dysiu vertas savo senatvės, [28] jau-
nikaičiams gi aš paliksiu drąsos
pavyzdį, jei su pasiryžimu ir drą-
siai mirsiu garbinga mirtimi dėl
labai gerbiamų ir švenčiausių
įstatymų.

Po tų žodžių jis tuojau buvo
nuvestas į kančią. [29] Tie gi, ku-
rie jį vedė ir truputį anksčiau bu-
vo švelnesni, pasidavė pykčiui

---

(23) *Pasiųstas į...:* būti užmuštas. — (24) *Su mūsų amžiumi:* su amžiumi žmonių, kurie yra taip ilgai gyvenę, kaip aš.

(28) *Buvo nuvestas...* Anot gr. t.: ėjo. — (31) *Pavyzdį.* Šv. Grigalius

si sunt propter sermones ab eo
dictos, quos illi per arrogantiam
prolatos arbitrabantur. 30 Sed, cum
plagis perimeretur, ingemuit, et
dixit: Domine, qui habes sanc-
tam scientiam, manifeste tu scis,
quia, cum a morte possem libe-
rari, duros corporis sustineo do-
lores: secundum animam vero
propter timorem tuum libenter
haec patior. 31 Et iste quidem hoc
modo vita decessit, non solum
iuvenibus, sed et universae genti
memoriam mortis suae ad exem-
plum virtutis et fortitudinis de-
relinquens.

Caput VII. 1 Contigit autem
et septem fratres una cum mat-
re sua apprehensos compelli a
rege edere contra fas carnes por-
cinas, flagris, et taureis cruciatos.
2 Unus autem ex illis, qui erat
primus, sic ait: Quid quaeris, et
quid vis discere a nobis? parati
sumus mori, magis, quam patrias
Dei leges praevaricari. 3 Iratus
itaque rex iussit sartagines, et
ollas aeneas succendi: quibus
statim succensis, 4 iussit, ei, qui
prior fuerat locutus, amputari lin-
guam: et, cute capitis abstracta,
summas quoque manus et pedes
ei praescindi, ceteris eius fratri-
bus, et matre inspicientibus. 5 Et
cum iam per omnia inutilis fac-
tus esset, iussit ignem admoveri,
et adhuc spirantem torreri in sar-
tagine: in qua cum diu cruciare-
tur, ceteri una cum matre invi-

dėl jo pasakytų žodžių, nes jie
manė, kad jis juos pasakęs iš pui-
kybės. 30 Bet baigiamas užmušti,
jis atsiduso ir tarė: Viešpatie! tu,
kurs turi šventą žinojimą, tu juk
tikrai žinai, kad aš, nors galėčiau
išsigelbėti nuo mirties, kenčiu
didelius kūno skausmus, bet sa-
vo širdyje dėl tavo baimės aš tai
kenčiu mielu noru. 31 Taip šitas
persiskyrė su šiuo gyvenimu, pa-
likdamas ne tik jaunikaičiams, bet
ir visai tautai savo mirties atsi-
minimą, dorybės ir drąsos pa-
vyzdį.

7 perskyrimas. 1 Atsitiko
taip pat, kad buvo sugauti sep-
tyni broliai draug su jų motina
ir rimbais bei jaučio odos diržais
buvo karaliaus verčiami valgyti
prieš įstatymą kiaulieną mėsą.
2 Jų vienas, kurs buvo pirmas, taip
tarė: Ko ieškai ir ko nori iš mū-
sų sužinoti? Mes esame pasiry-
žę velyk mirti, kaip peržengti mū-
sų tėvų ir Dievo įstatymus. 3 Tuo-
met įpykęs karalius liepė įkaitin-
ti skardas ir varinius katilus, o
kai jos buvo tuojau įkaitintos,
4 liepė nupjauti tam, kurs pirmas
kalbėjo, liežuvį ir numovus gal-
vos odą, nukirsti jam taip pat
rankų ir kojų galus, tai matant
jo broliams ir motinai. 5 Kai jis
jau buvo visas sužalotas, anas
liepė pristumti jį prie ugnies ir
dar kvėpuojantį kepinti ant skar-
dos; tačiau kai jis ten buvo ilgai

Nazianz. vadina jį pirmuoju Sen. Test. kentėtoju, nes jis pirmas viešai buvo nužudytas dėl neapykantos tikėjimui.

(7,1) *Septyni broliai.* Jie paprastai vadinami septyniais broliais Makabiejais, nes jie kaipo tikėjimo karžygiai mirė kentėtojų mirtimi tuo metu, kai Jūdas Makabiejus ir jo broliai kovojo dėl religijos laisvės ir dėlto, kad jų nukankinimas pasakojamas Makabiejų knygose. Nukankinimas buvo įvykintas tikriausiai Antiokijoje, kame šv. Jieronymas yra matęs jų kapą, ir kame šv. Augustino laikais buvo pavadinta jų vardu viena bažnyčia. — (2) *Kurs buvo pirmas.* Anot gr. t.: kurs pirmas atsiliepė. —

cem se hortabantur mori fortiter,
[6] dicentes: Dominus Deus aspi-
ciet veritatem, et consolabitur in
nobis, quemadmodum in protes-
tatione cantici declaravit Moyses:
Et in servis suis consolabitur.
[7] Mortuo itaque illo primo,
hoc modo, sequentem deduce-
bant ad illudendum: et, cute ca-
pitis eius cum capillis abstracta,
interrogabant, si manducaret prius,
quam toto corpore per membra
singula puniretur. [8] At ille, res-
pondens patria voce, dixit: Non
faciam. Propter quod et iste, se-
quenti loco, primi tormenta sus-
cepit: [9] et in ultimo spiritu con-
stitutus, sic ait: Tu quidem sce-
lestissime in praesenti vita nos
perdis: sed Rex mundi defunctos
nos pro suis legibus in aeternae
vitae resurrectione suscitabit.
[10] Post hunc tertius illuditur,
et linguam postulatus cito pro-
tulit, et manus constanter exten-
dit: [11] et cum fiducia ait: E cae-
lo ista possideo, sed propter Dei
leges nunc haec ipsa despicio,
quoniam ab ipso me ea receptu-
rum spero: [12] ita ut rex, et qui
cum ipso erant, mirarentur ado-
lescentis animum, quod tamquam
nihilum duceret cruciatus.

[13] Et hoc ita defuncto, quar-
tum vexabant similiter torquen-
tes. [14] Et, cum iam esset ad mor-
tem, sic ait: Potius est ab homi-
nibus morti datos spem expecta-
re a Deo, iterum ab ipso resus-
citandos: tibi enim resurrectio ad
vitam non erit.

kankinamas, kiti draug su motina
ragino vieni kitus mirti drąsiai,
[6] sakydami: Viešpats Dievas ma-
tys tiesą ir pasigailės mūsų, kaip
yra pareiškęs savo liudijimo gies-
mėje Mozė: Jis paguos savo tarnus
[7] Taigi mirus tuo būdu pir-
majam, jie vedė kitą pasityčioti
Numovę jo galvos odą su plau-
kais, jie klausė, ar jis valgys, ar
velys būti kankinamas visame kū-
ne, kiekviename sąnaryje. [8] Bet jis,
atsakydamas tėvų kalba, tarė: Ne-
darysiu. Todėl ir šitas antroje vie-
toje iškentėjo pirmojo kančias.
[9] Paskutinį kvapą atiduodamas
jis taip sakė: Tu, didžiausias pik-
tadary, tiesa, žudai mus šiame
gyvenime, bet pasaulio karalius
amžinojo gyvenimo prisikėlime
pažadins mus mirusius dėl jo
įstatymų.
[10] Po šito buvo tyčiojamasi iš
trečio; pareikalavus jis greitai
iškišo liežuvį ir ištiesė ištvermin-
gai rankas, [11] sakydamas su pa-
sitikėjimu: Iš dangaus esu gavęs
tuos dalykus, bet dėl Dievo įsta-
tymų dabar laikau juos nieku,
nes turiu vilties vėl iš jo juos
gausiąs; [12] taip kad karalius ir su
juo buvusieji stebėjosi jaunikai-
čio drąsumu, nes jis kančias lai-
kė tarsi nieku.
[13] Ir šitam taip mirus, jie pa-
našiu būdu žudė ir kankino ket-
virtąjį. [14] Jau arti mirties būdamas
jis taip kalbėjo: Geriau yra būti
žmonių atiduotiems mirčiai ir tu-
rėti vilties, kad Dievas vėl pri-
kels iš numirusių: nes tau ne-
bus atsikėlimo į gyvenimą.

---

(5) *Kai jis ten ilgai...* Gr. t.: kai garai iš skardos toli plėtėsi. — (6) *Jis paguos...* Vz. 5 Moz. 32,36 (LXX vertime).
(7) *Ar jis valgys:* kiaulieną mėsą. — (8) *Tėvų kalba:* aramaiškai. — (9) *Prisikėlime pažadins...* Plg. Jobo 19,25; Iz. 26,19; Ez. 37,1...
(14) *Dievas vėl prikels...* Plg. Dan. 12,1.2.13.

15 Et cum admovissent quin-
tum, vexabant eum. At ille, res-
piciens in eum, 16 dixit: Potesta-
tem inter homines habens, cum
sis corruptibilis, facis quod vis:
noli autem putare genus nostrum
a Deo esse derelictum. 17 tu au-
tem patienter sustine, et videbis
magnam potestatem ipsius, qua-
liter te, et semen tuum torquebit.
18 Post hunc ducebant sex-
tum, et is, mori incipiens, sic ait:
Noli frustra errare: nos enim pro-
pter nosmetipsos haec patimur,
peccantes in Deum nostrum, et
digna admiratione facta sunt in
nobis: 19 tu autem ne existimes
tibi impune futurum, quod con-
tra Deum pugnare tentaveris.
20 Supra modum autem ma-
ter mirabilis, et bonorum memo-
ria digna, quae pereuntes septem
filios sub unius diei tempore con-
spiciens, bono animo ferebat prop-
ter spem, quam in Deum habebat:
21 singulos illorum hortabatur vo-
ce patria fortiter, repleta sapien-
tia: et, femineae cogitationi mas-
culinum animum inserens, 22 di-
xit ad eos: Nescio qualiter in ute-
ro meo apparuistis: neque enim
ego spiritum et animam donavi
vobis et vitam, et singulorum
membra non ego ipsa compegi,
23 sed enim mundi Creator, qui
formavit hominis nativitatem, qui-
que omnium invenit originem,
et spiritum vobis iterum cum mi-
sericordia reddet et vitam, sicut
nunc vosmetipsos despicitis prop-
ter leges eius. 24 Antiochus au-
tem, contemni se arbitratus, si-

15 Po to jie atvedė penktą ir
kankino jį. Tasai gi, žiūrėdamas
į jį, tarė: 16 Turėdamas valdžios
žmonėse, nors esi marus, tu da-
rai, kaip nori; nemanyk tačiau,
būk mūsų giminė esanti Dievo
apleista. 17 Palauk tik truputį ir
tu matysi didelę jo galią, kaip jis
baus tave ir tavo ainiją.

18 Po šito vedė šeštą, ir jis,
jau mirdamas, sakė taip: Neklysk
be reikalo, nes mes tai kenčiame
dėl mūsų pačių, nes esame nu-
sidėję mūsų Dievui, ir todėl įvyk-
sta mumyse stebėtinų dalykų.
19 Bet tu nemanyk, kad tau ne-
bus bausmės, nes tu išdrįsai ko-
voti prieš Dievą.
20 Be galo stebėtina ir gerųjų
atsiminimo verta buvo motina,
kuri, matydama žūnančius septy-
nis sūnus vienos dienos metu, tai
pakėlė drąsiai dėl vilties, kurią
turėjo Dievuje. 21 Kiekvieną jų ji
tvirtai ragino tėvų kalba, pilna iš-
minties ir, jungdama moters jau-
trumą su vyro drąsa, 22 ji jiems
kalbėjo: Aš nežinau, kaip jūs at-
siradote mano įsčioje, nes ne aš
daviau jums dvasią, sielą ir gy-
vybę, ir ne aš sujungiau jūsų
kiekvieno sąnarius, 23 bet pasau-
lio Sutvėrėjas, kurs sutvarkė žmo-
gaus gimimą ir kurs nustatė vi-
sų dalykų pradžią, jis vėl su gai-
lestingumu sugrąžins jums dva-
sią ir gyvybę, taip kaip jūs lai-
kote save nieku dėl jo įstatymų.
24 Antiokas gi, suprasdamas, kad
jis niekinamas, visai neklausyda-
mas darančio priekaištus balso,

(15) *Esi marus:* anksčiau ar vėliau sustabdys tave Dievo visagalybė.
(18) *Nes mes:* žydų tauta. — *Stebėtinų:* pasibaisėtinų.
(21) *Jungdama...* Anot gr. t.: stiprindama moteriškės jautrumą vyriška drąsa. — (22) *Sąnarius.* Anot gr. t.: medžiagą, iš kurios sudaromas žmogaus kūnas. — (24) *Suteiksiąs jam...* Gr. t.: pavesiąs jam (aukštas)

mul et exprobrantis voce despec-
ta, cum adhuc adolescentior su-
peresset, non solum verbis hor-
tabatur, sed et cum iuramento
affirmabat se divitem et beatum
facturum, et translatum a patriis
legibus amicum habiturum, et res
necessarias ei praebiturum. 25 Sed
ad haec cum adolescens nequa-
quam, inclinaretur, vocavit rex ma-
trem, et suadebat ei ut adolescenti
fieret in salutem. 26 Cum autem
multis eam verbis esset hortatus,
promisit suasuram se filio suo.
27 Itaque inclinata ad illum, irri-
dens crudelem tyrannum, ait pa-
tria voce: Fili mi, miserere mei,
quae te in utero novem mensi-
bus portavi, et lac triennio dedi
et alui et in aetatem istam per-
duxi. 28 Peto, nate, ut aspicias
ad coelum et terram et ad omnia
quae in eis sunt: et intelligas,
quia ex nihilo fecit illa Deus, et
hominum genus: 29 ita fiet, ut
non timeas carnificem istum, sed
dignus fratribus tuis effectus par-
ticeps, suscipe mortem, ut in
illa miseratione cum fratribus tuis
te recipiam.

30 Cum haec illa adhuc dice-
ret, ait adolescens: Quem susti-
netis? non obedio praecepto re-
gis, sed praecepto legis, quae da-
ta est nobis per Moysen. 31 Tu
vero, qui inventor omnis malitiae
factus es in Hebraeos, non effu-
gies manum Dei. 32 Nos enim
pro peccatis nostris haec pati-
mur. 33 Et si nobis propter incre-
pationem, et correptionem Domi-

kadangi dar buvo likęs jauniau-
sias, ragino jį ne tik žodžiais, bet
ir su priesaika tvirtino, padary-
siąs jį turtingą ir laimingą, laiky-
siąs jį prieteliu ir suteiksiąs jam
visa, ko reikia, jei jis išsižadės
savo tėvų įstatymų. 25 Bet kai jau-
nikaitis visai nesidavė palenkia-
mas, karalius pašaukė motiną ir
įkalbinėjo jai imtis jaunikaičio gel-
bėjimo. 26 O kai jis buvo ją jau
paraginęs daugeliu žodžių, ji pa-
žadėjo perkalbėti savo sūnų.
27 Taigi pasilenkus prie jo, išjuok-
dama nuožmų budelį, ji tarė tė-
vų kalba: Mano sūnau, pasigai-
lėk manęs, kuri nešiojau tave de-
vynis mėnesius įsčioje ir trejus
metus žindžiau tave ir maitinau
ir užauginau į šitą amžių. 28 Pra-
šau tave, mano vaike! pažvelk į
dangų ir į žemę ir į visa, kas juose
yra, ir suprask, kad Dievas juos
ir žmonių giminę yra padaręs iš
nieko; 29 tuo būdu atsitiks, kad
tu nebijosi šio budelio; bet būda-
mas vertas savo brolių dalininkas,
priimk mirtį, kad tame pačiame pa-
sigailėjime aš atsiimčiau tave
draug su tavo broliais.

30 Jai tai dar tebesakant, jau-
nikaitis tarė: Ko jūs laukiate? Aš
neklausau karaliaus įsakymo, bet
įsakymo to įstatymo, kurs yra
mums duotas per Mozę. 31 Tu gi,
kurs esi išradėjas visokios pik-
tenybės ebrajams, neišvengsi Die-
vo rankos. 32 Nes mes tai ken-
čiame dėl mūsų nuodėmių, 33 ir
jei Viešpats, mūsų Dievas, norė-
damas sudrausti ir nubausti,

---

valstybės pareigvietes. — (25) *Nesi-davė palenkiamas.* Gr. t.: nekreipė dėmesio. — *Imtis jaunikaičio...* Gr. t.: būti jaunikaičio patarėja jam išsigelbėti. — (26) *Pažadėjo perkalbėti:* apsimetė sutinkanti perkalbėti. — (27) *Pasilenkus:* gal norėdama kalbėti tylomis ir labiau įtikinančiai. — *Trejus metus...* Rytų šalyse vaikai žindomi iki trečių, net iki ketvirtų metų. Plg. Prad. 21,8; Iš. 2,9... — (28) *Suprask, kad...* Dievo Sutvėrėjo visagalybė pažįstama jo kūrinių apsvarstymu. — (32) *Kenčiame dėl mūsų...* Plg. auk.

nus Deus noster modicum ira-
tus est: sed iterum reconciliabi-
tur servis suis. [34] Tu autem, o
sceleste, et omnium hominum fla-
gitiosissime, noli frustra extolli
vanis spebus in servos eius in-
flammatus, [35] nondum enim om-
nipotentis Dei, et omnia inspi-
cientis, iudicium effugisti. [36] Nam
fratres mei, modico nunc dolore
sustentato, sub testamento aeter-
nae vitae effecti sunt: tu vero iu-
dicio Dei iustas superbiae tuae
poenas exolves. [37] Ego autem,
sicut et fratres mei, animam, et
corpus meum trado pro patriis
legibus: invocans Deum matu-
rius genti nostrae propitium fieri,
teque cum tormentis et verberi-
bus confiteri quod ipse est Deus
solus. [38] In me vero et in fratri-
bus meis desinet omnipotentis
ira, quae super omne genus nos-
trum iuste superducta est. [39] Tunc
rex accensus ira in hunc super
omnes crudelius desaeviit, indig-
ne ferens se derisum. [40] Et hic
itaque mundus obiit, per omnia
in Domino confidens.
[41] Novissime autem post fi-
lios et mater consumpta est. [42] Igi-
tur de sacrificiis, et de nimiis cru-
delitatibus satis dictum est.

mums rūstinasi trumpą laiką, tai
jis vėl susiderins su savo tar-
nais. [34] Tu gi, o piktadary ir di-
džiausia šlykštynė visų žmonių
tarpe, nesiaukštink viltimis, siaus-
damas prieš jo tarnus, [35] nes tu
dar neišvengei visa galinčio ir vi-
sa matančio Dievo teismo. [36] Nes
mano broliai, iškentėję dabar
trumpą skausmą, tapo dalyviais
pažadėto amžinojo gyvenimo; tu
gi Dievo teisme kentėsi teisingą
bausmę dėl savo puikybės. [37] Aš,
kaip ir mano broliai, atiduodu sa-
vo gyvybę ir kūną dėl tėvų įsta-
tymų, maldaudamas Dievą, kad
jis greičiau pasigailėtų mūsų tau-
tos ir kad tu kančiose ir plaki-
muose išpažintumei, jog jis vie-
nas yra Dievas; [38] manyje ir ma-
no broliuose pasibaigs Visagalio
rūstybė, kuri yra teisingai atve-
sta ant visos mūsų tautos. [39] Tuo-
met karalius, užsidegęs rūstybe,
nuožmiau siuto prieš šitą, kaip
prieš visus kitus, negalėdamas
pakęsti, kad buvo išjuoktas. [40] Tai-
gi ir šitas mirė nesuteptas, pil-
nai pasitikėdamas Viešpačiu.
[41] Gale gi po savo sūnų bu-
vo nužudyta ir motina. [42] Taigi
apie aukas ir apie begalinius nuož-
mumus pasakyta gana.

c). Žydų laimėjimai, Antiokui Epifanui viešpataujant.

Caput VIII. [1] Judas vero Ma-
chabaeus, et qui cum illo erant,

8 perskyrimas. [1] Jūdas Ma-
kabiejus ir su juo buvusieji eida-

---

17 eil. — (37) *Kančiose ir...* Plg. 9, 5—28.

(41) *Nužudyta ir motina.* Septynių brolių ir jų motinos nukankinimas, anot senovės liudijimo, įvykęs Antiokijoje, čia pat esant karaliui Antiokui. — Autorius, įrašydamas čia į savo pasakojimą ilgesnes kai kurių asmenų prakalbas, turėjo, be abejo, naudotis senovėje visų pripažinta rašytojams didesne laisve, nes reikalingai tiesai išreikšti yra gana, jei prakalba atatinka kalbančių būdą, yra pritaikinta laiko sąlygoms ir yra tarsi gimusi iš įvykių tiesos. (Knabenbauer. 2 Mak. 7,41).

8,1—10,9. Jūdas, pradėjęs kovą su nedaugeliu ištikimųjų, nugali Antio-

introibant latenter in castella: et
convocantes cognatos, et amicos,
et eos, qui permanserunt in Iudais-
mo, assumentes, eduxerunt ad se
sex millia virorum. [2] Et invoca-
bant Dominum, ut respiceret in
populum, qui ab omnibus calcaba-
tur: et misereretur templo quod
contaminabatur ab impiis: [3] mise-
reretur etiam exterminio civitatis,
quae esset illico complananda, et
vocem sanguinis ad se claman-
tis audiret: [4] memoraretur quo-
que iniquissimas mortes parvu-
lorum innocentum, et blasphemias
nomini suo illatas, et indignare-
tur super his. [5] At Machabaeus,
congregata multitudine, intolera-
bilis gentibus efficiebatur: ira
enim Domini in misericordiam
conversa est. [6] Et superveniens
castellis, et civitatibus improvi-
sus, succendebat eas: et oppor-
tuna loca occupans, non paucas
hostium strages dabat: [7] maxime
autem noctibus ad huiuscemodi
excursus ferebatur, et fama virtu-
tis eius ubique diffundebatur.
[8] Videns autem Philippus pau-
latim virum ad profectum venire,
ac frequentius res ei cedere pros-
pere, ad Ptolemaeum ducem Coe-
lesyriae, et Phoenicis scripsit ut

vo slapčia į miestelius, sušaukda-
vo gimines ir prietelius, pasiim-
davo tuos, kurie pasiliko ištikimi
žydų įstatymui, ir taip jie išvedė
pas save šešis tūkstančius vyrų.
[2] Jie šaukėsi į Viešpatį, kad pa-
žvelgtų į tautą, kuri buvo visų
mindoma, kad pasigailėtų šventyk-
los, kuri buvo bedievių sutepa-
ma, [3] kad pasigailėtų taip pat su-
naikinto miesto, kurs turėjo būti
tuojau sulygintas su žeme, ir kad
išgirstų šaukiantį į save kraujo
balsą, [4] be to, kad atsimintų ne-
teisingiausias nekaltų kūdikių mir-
tis ir savo vardui tartus pikta-
žodžiavimus ir kad keršytų dėl
tų dalykų. [5] Makabiejus gi, su-
rinkęs daugybę, darėsi pagonims
baisus, nes Viešpaties rūstybė
buvo virtusi gailestingumu. [6] Ne-
tikėtai puldamas miestelius ir
miestus, jis juos sudegindavo, o
paimdamas patogias vietas, su-
duodavo neprieteliams nemaža
smūgių. [7] Ypač gi naktimis jis
atlikdavo tokius žygius, ir gan-
das apie jo drąsą sklydo visur.
[8] Tuomet Pilypas, matydamas,
kad tas žmogus eina pamažu stip-
ryn ir kad jo žygiai jam vis da-
žniau pavyksta, parašė Celesyri-
jos ir Penikijos vietininkui Pto-

---

ko vadus Nikanorą ir kitus (8,1—36). Karalius Antiokas, grįždamas iš Persijos, Dievo ištiktas, išpažįsta savo nusikaltimus žydams, rašo jiems raštą ir miršta kelionėje (9,1—29). Jūdas apvalo miestą ir bažnyčią (10, 1—9).

(8,1) *Jūdas...* Čia yra tęsinys pasakojimo, pradėto 5.27. Kalbama plačiau apie tuos pat įvykius, kurie trumpai paminėti 1 Mak. 3,2. Lyginant 2 Mak. kn. pasakojimą su 1 Mak. kn., lygiagrečiomis vietomis reiktų laikyti šias: 2 Mak. 8,1—35 ir 1 Mak. 3,1—4,27; 2 Mak. 11,1—12 (13—18) ir 1 Mak. 4,23—35; 2 Mak. 10, 1—8 ir 1 Mak. 4;36—61; 2 Mak. 10, 10—38; 12 persk. ir 1 Mak. 5 persk.; 2 Mak. 9,1—29 ir 1 Mak. 6,1—16; 2 Mak. 13 persk. ir 1 Mak. 6,17—69; 2 Mak. 14,14... ir 1 Mak. 7 persk. — (2) *Buvo bedievių...* Plg. 1 Mak. 1, 23 — 65. — (3) *Kraujo:* kentėtojų kraujo. Plg. Prad. 4,10. — (4) *Nekaltų kūdikių...* Plg. 6,10 ir 1 Mak. 164. — (7) *Tokiuos žygius:* pasiekdamas vietas ir už Palestinos ribų. Plg. 1 Mak. 3,9—25.

(8) *Pilypas.* Vz. 5,22. — *Ptolemiejui.* Plg. 4,45 ir 1 Mak. 3,38. Tas Ptolemiejus buvo labai patikimas karaliaus prietelis; iš jo tat buvo laukiama, kad jis labiau negu kas kitas rūpinasi karaliaus reikalais ir todėl

auxilium ferret regis negotiis. [9] At
ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permistis gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut universum Iudaeorum genus deleret, adiuncto ei et Gorgia viro militari, et in bellicis rebus experientissimo. [10] Constituit autem
Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum de captivitate Iudaeorum suppleret: [11] statimque ad
maritimas civitates misit, convocans ad coemptionem Iudaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quae eum ab Omnipotente esset consecutura.

[12] Iudas autem ubi comperit, indicavit his, qui secum erant, Iudaeis Nicanoris adventum. [13] Ex
quibus quidam formidantes, et non credentes, Dei iustitiae, in fugam vertebantur: [14] alli vero si
quid eis supererat vendebant, simulque Dominum deprecabantur ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos prius quam cominus veniret, vendiderat: [15] et si non propter eos propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, et propter invocationem sancti et magnifici nominis eius super ip-

lemiejui, kad eitų į pagalbą karaliaus reikalams. [9] Šitas atsiuntė
skubiai Patroklo sūnų Nikanorą, vieną iš pirmųjų savo prietelių, ir davė jam iš įvairių tautų nemažiau kaip dvidešimt tūkstančių ginkluotų vyrų, kad sunaikintų visą žydų tautą; jis paskyrė jam taip pat kariuomenės vadą Gorgiją, žmogų labai prityrusį karo dalykuose. [10] Nikanoras gi nusistatė surinkti iš parduotų žydų belaisvių karaliui duoklę, kuri reikėjo duoti romėnams, du tūkstančiu talentų. [11] Todėl jis tuojau pasiuntė į pajūrio miestus, kviesdamas pirkti žydų vergų, žadėdamas atiduoti devynias dešimtis vergų už vieną talentą, neatsižvelgdamas į kerštą, kurs turėjo jį pasiekti iš Visagalio.
[12] Kaip tik Jūdas sužinojo apie Nikanoro atvykimą, jis pranešė tiems žydams, kurie su juo buvo.
[13] Jų kai kurie, nusigandę ir nepasitikėdami Dievo teisybe, pabėgo;
[14] Bet kiti pardavinėjo, jei dar turėjo ką atliekama, draug maldavo Viešpatį išgelbėti juos iš bedievio Nikanoro, kurs buvo pardavęs anksčiau, negu buvo pats atėjęs, [15] jei nę dėl jų pačių, tai bent dėl sandoros, padarytos su jų tėvais, ir dėl šaukiamo ant jų švento ir garbingo jų vardo. [16] Makabiejus, sušaukęs septynis tūks-

---

pasistengs sunaikinti Jūdo Makabiejaus būrius. — (9) *Nikanorą.* Vz. 1 Mak. 3,38. — *Ne mažiau kaip dvidešimt...* Anot 1 Mak. 3,39 Nikanoras turėjęs 40.000 pėstininkų ir 7000 raitelių. Gali tat būti, kad čia skaičiai pakeisti perrašinėtojų neapsižiūrėjimu. — (10) *Nikanoras...* Jis buvęs žydams labai nepalankus. 1 Mak. 7, 26... — *Duoklę, kuri...:* 2000 talentų kas metai. Plg. 1 Mak. 3,41; 8,6.7. — *Devynias dešimtis...:* todėl labai pigia kaina: už vieną vergą norėjo gauti tik apie 180 litų, o jei turėta galvoje syriški talentai, tai tik pusę tiek.

(14) *Jei dar turėjo...* Jūdo šalininkai jau buvo netekę žymios savo lobio dalies, bet ir tai, kas dar buvo likę, jie pardavinėjo, kad patys turėtų daugiau lėšų kovoms ir kad priešai puldami rastų kuo mažiausia grobio. — (15) *Dėl šaukiamo...* Jei Viešpats, kuriuo žydai pasitiki, jiems nepadės, tai priešai tyčiosis ne tik iš žydų, bet ir iš jų Viešpaties, kurį lai-

sos. 16 Convocatis autem Macha-
baeus septem millibus, qui cum
ipso erant, rogabat ne hostibus
reconciliarentur, neque metuerent
inique venientium adversum se
hostium multitudinem, sed forti-
ter contenderent, 17 ante oculos
habentes contumeliam, quae lo-
co sancto ab his iniuste esset
illata, itemque et ludibrio habitae
civitatis iniuriam, adhuc etiam
veterum instituta convulsa. 18 Nam
illi quidem armis confidunt, ait,
simul et audacia: nos autem in
omnipotente Domino, qui potest
et venientes adversum nos, et uni-
versum mundum uno nutu dele-
re, confidimus. 19 Admonuit au-
tem eos et de auxiliis Dei, quae
facta sunt erga parentes: et quod
sub Sennacherib centum octo-
ginta quinque millia perierunt:
20 et de praelio, quod eis adver-
sus Galatas fuit in Babylonia, ut
omnes, ubi ad rem ventum est, Ma
cedonibus sociis haesitantibus,
ipsi sex millia soli peremerunt
centum viginti millia propter au-
xilium illis datum de caelo, et
beneficia pro his plurima conse-
cuti sunt. 21 His verbis constan-
tes effecti sunt, et pro legibus,
et patria mori parati.
22 Constituit itaque fratres
suos duces utrique ordini, Simo-

tančius tų, kurie jo laikėsi, ragi-
no juos nesitaikinti su nepriete-
liais ir nebijoti neteisingai prieš
juos ateinančių nprietelių daugy-
bės, bet kovoti drąsiai, 17 turint
prieš akis jų neteisingai padarytą
šventai vietai įžeidimą, taip pat ir
išniekinto miesto skriaudą, be to,
dar ir panaikintus senųjų nuo-
status. 18 Nes jie, sakė jis, tiesa,
pasitiki ginklais ir akiplėšiškumu,
mes gi pasitikime visagalinčiu
Viešpačiu, kurs vienu mostelėji-
mu gali sunaikinti ir ateinančius
prieš mus ir visą pasaulį. 19 Jis
priminė jiems ir Dievo pagalbą,
suteiktą protėviams, ir kaip Se-
nakeribo laikais žuvo šimtas aš-
tuonios dešimtys penki tūkstan-
čiai, 20 ir tą kovą, kurią jiems te-
ko kovoti prieš galatus Babiloni-
joje, kaip, kovai prasidėjus ir są-
jungininkams makedoniečiams
svyruojant, jie patys vieni, šeši
tūkstančiai, sumušė šimtą dvide-
šimt tūkstančių dėl duotos jiems
iš dangaus pagalbos ir tuo lai-
mėjo labai daug patogumų. 21 Šiais
žodžiais jie buvo padrąsinti ir
pasiryžo mirti dėl įstatymo ir tė-
vynės.

22 Taigi jis paskyrė atskirų bū-
rių vadais savo brolius Simoną,

---

kys negalinčių suteikti pagalbos sa-
viesiems. — (16) *Septynis...* Gal ti-
kriau gr. t.: 6000. Plg. 22 eil.; 1 Mak.
3,57.60;4,6. — *Nesitaikinti su ne-
prieteliais.* Anot gr. t.: nenusigąsti
priešų baisumo. — (18) *Mes pasitiki-
me...* Plg. Ps. 19,8. — *Senakeribo lai-
kais...* Vz. 4 Kar. 19,35. — (20) *Prieš
galatus...* Galatai buvo žinomi savo
karingumu; jie dažnai eidavo į sam-
dytą svetimų šalių kariuomenę. Bet
apie kokią čia kovą prieš galatus
kalbama, nevisai aišku. Babilonijos
paminėjimas leidžia spėlioti, kad tai
galėjo būti Antioko D. karas prieš
maištą sukėlusį Medijos vietininką
Moloną (Polyb. 5,53,8).—*Makedonie-
čiams:* kurių, anot gr. t., buvę 4000.
Makedoniečiais čia vadinami Syrijos
graikai, kurių dauguma buvo make-
doniečių ainiai. — *Šeši tūkstančiai.*
Gr. t.: 8.000. — *Sumušė šimtą...* Tiek
galatų svetimoje kariuomenėje jokiu
būdu negalėjo būti. Gal toks didelis
skaičius buvo paremtas tik Jūdą pa-
siekusiais gandais, arba gal jis atsi-
rado dėl perrašinėtojų padarytos
klaidos. — 21 eil. gale gr. t. dar pri-
dėti žodžiai: padalino kariuomenę į
keturias dalis.

nem, et Iosephum, et Ionathan, sub-
iectis unicuique millenis et quin-
gentenis. 23 Ad hoc etiam ab Es-
dra lecto illis sancto libro, et da-
to signo adiutorii Dei, in prima
acie ipse dux commisit cum Ni-
canore. 24 Et facto sibi adiutore
Omnipotente, interfecerunt super
novem millia hominum: maiorem
autem partem exercitus Nicano-
ris vulneribus debilem factam fu-
gere compulerunt. 25 Pecuniis ve-
ro eorum, qui ad emptionem ip-
sorum venerant, sublatis, ipsos
usquequaque persecuti sunt, 26 sed
reversi sunt hora conclusi: nam
erat ante sabbatum: quam ob cau-
sam non perseveraverunt inse-
quentes. 27 Arma autem ipsorum,
et spolia congregantes, sabbatum
agebant: benedicentes Dominum
qui liberavit eos in isto die, mi-
sericordiae initium stillans in eos,
28 Post sabbatum vero debilibus.
et orphanis, et viduis diviserunt
spolia: et residua ipsi cum suis
habuere. 29 His itaque gestis, et
communiter ab omnibus facta ob-
secratione, misericordem Domi-
num postulabant, ut in finem ser-
vis suis reconciliaretur.

30 Et ex his, qui cum Timo-
theo, et Bachide erant contra se
contendentes, super viginti mil-
lia interfeceruut, et munitiones
excelsas obtinuerunt: et plures

Juozapą ir Jonatą, pavesdamas
kiekvienam po vieną tūkstantį
penkis šimtus. 23 Po to, kai jiems
buvo Ezdro paskaityta iš šventos
knygos ir buvo duotas Dievo pa-
galbos ženklas, jis pats, vesda-
mas pirmąjį būrį, pradėjo kovą
prieš Nikanorą. 24 Ir Visagaliui
jiems padedant, jie užmušė dau-
giau, kaip devynis tūkstančius
žmonių; didesnę gi Nikanoro ka-
riuomenės dalį, žaizdų susilpnin-
tą, jie privertė bėgti. 25 Atėmę gi
pinigus iš tų, kurie buvo atėję jų
pirkti, jie vijosi juos į visas pu-
ses; 26 bet jie sugrįžo dėl laiko
stokos, nes turėjo prasidėti su-
bata; todėl jie nebesivijo ilgiau.
27 Surinkę anų ginklus ir grobį,
jie šventė subatą, šlovindami Vieš-
patį, kurs išgelbėjo juos tą die-
ną, išliedamas ant jų pirmus pa-
sigailėjimo lašus. 28 Po subatos
jie padalino grobio dalį silpnie-
siems, našlaičiams ir našlėms, li-
kusį gi pasiėmė sau ir saviškiams.
29 Tai padarius ir visiems ben-
drai pasimeldus, jie prašė gailes-
tingąjį Viešpatį susitaikinti iki ga-
lui su savo tarnais.

30 Iš tų, kurie kovojo prieš
juos draug su Timotiejumi ir Ba-
kidu, jie užmušė daugiau kaip
dvidešimt tūkstančių, paėmė auk-
štai buvusias tvirtoves ir pasida-

---

(22) *Juozapą.* Brolio tuo vardu Jūdas neturėjo, todėl gal čia reiktų skaityti: Joną. Plg. 1 Mak. 3,55; 2, 2—5. — (23) *Ezdro.* Gr. t.: Eleazaro. Ir jis buvo Jūdo brolis; dabar prie kariuomenės jis turėjo atlikti kunigo pareigas. Plg. Atk. 20,2—4. — *Dievo pagalbos ženklas:* ženklas saviesiems pažinti, tarsi slaptažodis: „Dievo pagalba“ (plg. 13,15). — (24) *Daugiau kaip devynis...* 1 Mak. 4,15 tris tūkstančius. — *Privertė bėgti.* Kova įvyko prie Emauso. 1 Mak. 3,40; 4, 6—17. — (27) *Kurs išgelbėjo...* Anot gr. t.: kurs jiems padėdavo iki tai dienai ir vėl buvo pradėjęs rodyti jiems gailestingumo. — (28) *Padalino...* Plg. 1 Kar. 30,24—26.

(30) *Su Timotiejumi ir Bakidu.* Timotiejus ir Bakidas buvo pasiųsti prieš Jūdėją tuo pačiu metu, kaip ir jų vyriausias karo vadas Nikanoras. Jų žinioje buvo daug stipresnė kariuomenė, kaip ta, kuriai vadovavo Nikanoras. Timotiejus buvo Jūdo sumuštas (1 Mak. 5,6), kurs buvo pa-

praedas diviserunt, aequam por-
tionem debilibus, pupillis, et vi-
duis, sed et senioribus facientes.
31 Et cum arma eorum diligenter
collegissent, omnia composuerunt
in locis opportunis, residua vero
spolia Ierosolymam detulerunt:
32 et Philarchen, qui cum Timo-
theo erat, interfecerunt, virum sce-
lestum, qui in multis Iudaeos af-
flixerat. 33 Et cum epinicia agerent
Ierosolymis, eum, qui sacras ia-
nuas incenderat, id est, Callis-
thenem, cum in quoddam domi-
cilium refugisset, incenderunt,
digna ei mercede pro impietati-
bus suis reddita.
34 Facinorosissimus autem Ni-
canor, qui mille negotiantes ad Iu-
daeorum venditionem adduxerat,
35 humiliatus auxilio Domini ab
his, quos nullos existimaverat, de-
posita veste gloriae, per mediter-
ranea fugiens, solus venit Antio-
chiam, summam infelicitatem de
interitu sui exercitus consecutus.
36 Et qui promiserat Romanis se
tributum restituere de captivitate
Ierosolymorum, praedicabat nunc
protectorem Deum habere Iudae-
os, et ob ipsum invulnerabiles
esse, eo quod sequerentur leges
ab ipso constitutas.
Caput IX. 1 Eodem tempo-
re Antiochus inhoneste reverte-
batur de Perside, 2 Intraverat enim
in eam, quae dicitur Persepolis,
et tentavit expoliare templum, et

lino daug grobio, skirdami ly-
gią dalį silpniesiems, našlaičiams
ir našlėms, taip pat ir vyresnie-
siems. 31 Surinkę rūpestingai jų
ginklus, jie visa pasidėjo tinka-
mose vietose, likusį gi grobį nu-
nešė į Jeruzalę. 32 Jie užmušė taip
pat Pilarką, kurs buvo su Timo-
tiejumi, žmogų piktadarį, kurs
daugeriopai buvo nuskriaudęs žy-
dus. 33 Švęsdami nugalėjimą Je-
ruzalėje, jie sudegino tą, kurs bu-
vo padegęs šventus vartus, bū-
tent, Kalisteną, kai jis buvo pri-
siglaudęs vienuose namuose, taip
jam atiduodami teisingą užmo-
kesnį už jo bedievystę.
34 Didžiausias gi piktadarys
Nikanoras, kurs buvo atsivedęs
tūkstantį pirklių, kad jiems par-
duotų žydus, 35 Dievo pagalba
pažemintas tų, kuriuos laikė nie-
ku, nusivilkęs garbės drabužius,
bėgdamas šalies viduriu, pats vie-
nas atvyko į Antiokiją, susilau-
kęs didžiausios nelaimės dėl savo
kariuomenės žuvimo. 36 Jis, kurs
buvo pažadėjęs užmokėti romė-
nams duoklę iš Jeruzalės belais-
vių, dabar skelbė, kad žydai turį
globėją Dievą ir dėl to esą ne-
sužeidžiami, nes jie laikos jo duo-
tų įstatymų.
9 perskyrimas. 1 Tuo pačiu
metu Antiokas grįžo negarbingai
iš Persijos. 2 Nes jis buvo įėjęs
Persepolimi vadinamą miestą ir
mėgino apiplėšti šventyklą ir pri-

---

skirtas vietininku, buvo Demetrijaus Sotero keletą kartų siunčiamas prieš žydus (1 Mak. 7,8). — *Dvidešimt tūkstančių:* viso keliose kovose. — (32) *Pilarką.* Iš kitur nežinomas asmuo; gal jis buvo vienas iš Timotiejaus padėjėjų. — (33) *Nugalėjimą...* Tas nugalėjimas įvyko vėliau po kovos prieš Lyziją. — *Būtent Kalisteną...* Anot gr. t.: ir Kalisteną. — Tai-gi jis turėjo būti vienas iš padegėjų, gal supagonėjęs žydas. Jis sudeginamas, nes norėjo sudeginti šventyklos duris.

(34) *Buvo atsivedęs...* Vz. auk. 11 eil. — (35) *Nusivilkęs garbės drabužius:* kad niekas jo bėgančio nepažintų.

(9,1) *Iš Persijos...* Plg. 1 Mak. 6, 1—16. — (2) *Persepolimi:* vyriausias

civitatem opprimere: sed multitu-
dine, ad arma concurrente, in fu-
gam versi sunt: et ita contigit ut
Antiochus post fugam turpiter
rediret.
3 Et cum venisset circa Ecba-
tanam, recognovit quae erga Ni-
canorem, et Timotheum gesta
sunt. 4 Elatus autem in ira, arbi-
trabatur se iniuriam illorum, qui
se fugaverant, posse in Iudaeos
retorquere: ideoque iussit agitari
currum suum, sine intermissione
agens iter, caelesti eum iudicio
perurgente, eo quod ita superbe
locutus est se venturum Ieroso-
lymam, et congeriem sepulchri
Iudaeorum eam facturum.
5 Sed qui universa conspicit
Dominus Deus Israel, percussit
eum insanabili, et invisibili plaga.
Ut enim finivit hunc ipsum ser-
monem, apprehendit eum dolor
dirus viscerum, et amara interno-
rum tormenta: 6 et quidem satis
iuste, quippe qui multis, et no-
vis cruciatibus aliorum torserat
viscera, licet ille nullo modo a
sua malitia cessaret. 7 Super hoc
autem superbia repletus, ignem
spirans animo in Iudaeos, et prae-
cipiens accelerari negotium, con-
tigit illum impetu euntem de cur-
ru cadere, et gravi corporis col-
lisione membra vexari. 8 Isque
qui sibi videbatur etiam fluctibus
maris imperare, supra humanum
modum superbia repletus, et mon-
tium altitudines in statera appen-
dere, nunc humiliatus ad terram
in gestatorio portabatur, manife-

slėgti miestą; bet žmonių daugy-
bei puolus prie ginklų, jie buvo
priversti bėgti, ir taip atsitiko, kad
Antiokas pabėgęs grįžo su gėda
3 Atvykęs arti Ekbatanos, jis
sužinojo, kas buvo atsitikę Nika-
norui ir Timotiejui. 4 Pykčio pa-
gautas jis tarėsi galėsiąs nugręžti
prieš žydus jam padarytą įžeidi-
mą tų, kurie buvo privertę jį bėg-
ti; todėl jis liepė pagreitinti sa-
vo važiavimą ir važiuoti nesu-
stojant, tuo tarpu kad jam jau grę-
sė dangaus teismas, nes jis pikt-
žodžiaudamas sakėsi ateisiąs į Je-
ruzalę ir padarysiąs iš jos žydų
kapus.
5 Bet tas, kurs visa mato, Vieš-
pats, Izraėlio Dievas, ištiko jį ne-
pagydoma ir nematoma sloga.
Nes kaip tik jis pabaigė šituos
žodžius, jį suėmė baisus vidu-
rių skausmas ir karčios kančios
viduje, 6 ir tai visai teisingai, nes
jis daugeliu naujų kankinimų dras-
kė kitų vidurius ir pats jokiu bū-
du nebuvo išsižadėjęs savo pik-
tumo. 7 Priešingai, pilnas puiky-
bės, mintyse ugnimi kvėpuoda-
mas prieš žydus, jis liepė pagrei-
tinti važiavimą; bet atsitiko, kad
jis, važiuodamas visu greitumu,
iškrito iš vežimo ir dėl smarkaus
kūno sutrenkimo jo sąnariai bu-
vo sužeisti. 8 Taip tas, kurs būda-
mas pilnas nežmoniškos puiky-
bės, tarėsi galįs davinėti įsakymų
jūros bangoms ir pasverti svar-
styklėje kalnų aukštybes, dabar
pažemintas iki žemei buvo neša-

Persies provincijos miestas lygumo-
je į šiaurę nuo Arakso. 1 Mak. 6,1
tas miestas klaidingai pavadintas Eli-
maida. Elimaidos vardu buvo vadi-
namas kraštas tarp Medijos ir Mezo-
potamijos.

(3) *Arti Ekbatanos:* netoli nuo
Persepolies. — (4) *Ateisiąs...* Anot
gr. t.: aš padarysiu iš Jeruzalės ka-
pines žydams, kaip tik ten nueisiu.
(8) *Nežmoniškos:* pragariškos. —
Įsakymų jūros bangomis...: statyda-

stam Dei virtutem in semetipso
contestans: 9 ita ut de corpore
impii vermes scaturirent, ac vi-
ventis in doloribus carnes eius
effluerent, odore etiam illius et
foetore exercitus gravaretur: 10 et
qui paulo ante sidera caeli con-
tingere se arbitrabatur, eum ne-
mo poterat propter intolerantiam
foetoris portare.

11 Hinc igitur coepit ex gravi
superbia deductus ad agnitionem
sui venire, divina admonitus pla-
ga, per momenta singula dolori-
bus sui augmenta capientibus.
12 et cum nec ipse iam foetorem
suum ferre posset, ita ait: Iustum
est subditum esse Deo, et mor-
talem non paria Deo sentire.
13 Orabat autem hic scelestus Do-
minum, a quo non esset miseri-
cordiam consecuturus. 14 Et ci-
vitatem, ad quam festinans ve-
niebat ut eam ad solum dedu-
ceret, ac sepulchrum congesto-
rum faceret, nunc optat liberam
reddere: 15 et Iudaeos, quos nec
sepultura quidem se dignos ha-
biturum, sed avibus ac feris diri-
piendos traditurum, et cum par-
vulis exterminaturum dixerat, ae-
quales nunc Atheniensibus factu-
rum pollicetur: 16 templum etiam
sanctum, quod prius expoliave-
rat, optimis donis ornaturum, et
sancta vasa multiplicaturum, et
pertinentes ad sacrificia sumptus
de redditibus suis praestaturum:
17 super haec, et Iudaeum se fu-

mas neštuvuose, parodydamas sa-
vyje pasireiškusią Dievo galybę;
9 nes iš bedievio kūno ritosi kir-
minai, ir dar gyvam tebesant
skausmuose krito kūno mėsa ga-
balais, o jo kvapo ir dvokimo
buvo varginama kariuomenė. 10 Ir
to, kurs nesenai tarėsi galįs pa-
siekti dangaus žvaigždes, dėl ne-
pakenčiamo dvokimo niekas ne-
galėjo nešti.
11 Taigi dabar, nusileisdamas
iš didelės savo puikybės, jis pra-
dėjo eiti prie savęs pažinimo,
dieviško smūgio įspėtas, kas va-
landa einant didyn jo skausmams.
12 Nebegalėdamas jau nė pats pa-
kęsti savo dvokimo, jis taip sa-
kė: Teisinga pasiduoti Dievui ir
esant mariam, nelaikyti savęs ly-
giu Dievui. 13 Ir šitas piktadarys
meldėsi Viešpačiui, iš kurio jam
nebuvo lemta susilaukti pasigai-
lėjimo. 14 Tą miestą, į kurį jis
skubinosi vykti, kad jį sulygintų
su žeme ir paverstų jį kapinė-
mis, dabar jis troško padaryti lais-
vą. 15 Tuos žydus, kuriuos ank-
sčiau sakėsi nelaikysiąs vertais
nė laidotuvių, atiduosiąs gi su-
draskyti paukščiams ir žvėrims
ir išnaikinsiąs draug su kūdikiais,
dabar jis žadėjo padaryti lygius
atėniečiams, 16 o šventąją bažny-
čią, kurią anksčiau buvo apiplė-
šęs, papuošti geriausiomis dova-
nomis, padauginti šventus indus
ir tiekti reikalingas aukoms lėšas
iš savo pajamų; 17 be to, žadėjo

---

mos lygiu Dievui. Plg. Jobo 38,11; Ps. 64,8 ir k.
(11) *Einant didyn...* Spėjama, kad Antioko liga buvo helminthiasis. — (12) *Teisinga.* Plg. auk. 7,37; 1 Mak. 6,11—13. — (15) *Atėniečiams...* Anot 4,9, žydai galėjo įsigyti antiokiečių teises, dabar žadama padaryti juos lygius atėniečiams, t. y. suteikti tokią nepriklausomybę, kokią turėjo atėniečiai. — (16) *Buvo apiplėšęs...* Plg. 5,16 ir 1 Mak. 1,23. — *Tiekti reikalingas...:* kaip kad buvo darę karaliai Seleukas ir Antiokas D. Plg. 3,3. — (17) *Būti žydu:* ta prasme, kad buvo pasiryžęs pripažinti žydų

turum, et omnem locum terrae
perambulaturum, et praedicatu-
rum Dei potestatem.
[18] Sed non cessantibus dolo-
ribus (supervenerat enim in eum
iustum Dei iudicium) desperans
scripsit ad Iudaeos in modum de-
precationis epistolam haec conti-
nentem: [19] OPTIMIS civibus Iu-
daeis plurimam salutem, et bene
valere, et esse felices, rex et prin-
ceps Antiochus. [20] Si bene vale-
tis, et filli vestri, et ex sententia
vobis cuncta sunt, maximas agi-
mus gratias. [21] Et ego in infirmi-
tate constitutus, vestri autem me-
mor benigne reversus de Persi-
dis locis, et infirmitate gravi ap-
prehensus, necessarium duxi pro
communi utilitate curam habere:
[22] non desperans memetipsum,
sed spem multam habens effu-
giendi infirmitatem. [23] Respiciens
autem quod et pater meus, qui-
bus temporibus in locis superio-
ribus ducebat exercitum, ostendit
qui post se susciperet principa-
tum: [24] ut si quid contrarium ac-
cideret, aut difficile nunciaretur,
scientes hi, qui in regionibus erant,
cui esset rerum summa derelicta,
non turbarentur. [25] Ad haec, con-
siderans de proximo potentes
quosque, et vicinos temporibus
insidiantes, et eventum expectan-
tes, designavi filium meum An-
tiochum regem, quem saepe re-

pats būti žydu, pereiti visos že-
mės vietas ir skelbti Dievo galią.

[18] Bet skausmams nesiliaujant,
(nes jam buvo atėjęs teisingas
Dievo teismas), vilties netekęs pa-
rašė žydams atsiprašymo būdu
tokio turinio laišką: [19] Geriau-
siems piliečiams žydams, karalius
ir kunigaikštis Antiokas siunčia
daug sveikinimų ir linki geros
sveikatos bei laimės. [20] Jei jūs ir
jūsų vaikai esate sveiki ir visa
jums sekasi, kaip norite, mes la-
bai dėkojame. [21] Aš gi esu ligo-
nis, bet atsimenu jus maloningai.
Grįždamas iš Persijos vietų ir
sunkios ligos prislėgtas, aš lai-
kiau reikalinga pasirūpinti ben-
drais reikalais. [22] Nenusiminda-
mas dėl savęs, dar gi turėdamas
daug vilties pagyti iš ligos, [23] ta-
čiau atsižvelgdamas į tai, jog ir
mano tėvas tuo metu, kai jis va-
dovavo kariuomenei aukštesnė-
se vietose, nurodė, kas po jo tu-
rės paimti viešpatavimą, [24] kad, jei
atsitiktų kas priešinga ar būtų pa-
skelbta koki negera žinia, šalių gy-
ventojai žinotų, kam paliekama
vyriausioji valdžia, ir neturėtų ne-
ramumo; [25] be to, apsvarstyda-
mas, kad visi aplinkiniai galiūnai
ir kaimynai tykoja patogaus lai-
ko ir laukia įvykių, aš skiriu ka-
ralıumi savo sūnų Antioką, kurį,
vykdamas į aukštesniąsias kara-

Dievą visagaliu Dievu ir jį skelbti.
(20) *Mes labai dėkojame.* — (21) *Aš gi...* Gr. t.: aš reiškiu didžiausią dėkingumą Dievui, turėdamas vilties danguje; aš gi guliu ligonis ir atsimenu su meile jūsų pagarbą ir palankumą. — (23) *Aukštesnėse vietose.* Taip buvo vadinamas kraštas anapus Eufrato, ypač gi Armenija. — (24) *Jei atsitiktų kas priešinga:* jei mirtų. — (25) *Galiūnai.* Antiokas Epifanas gal čia turėjo galvoje visų pirma Seleuko sūnų Demetrijų, kuriam pats buvo pastojęs kelią į sostą ir kurs dabar galėjo siekti to sosto, pašalindamas Epifano sūnų Antioką Eupatorį. Taigi gal karalius čia norėjo palenkti žydus savo sūnaus pusėn. — *Savo sūnų Antioką:* kurs tuomet buvo 12 metų (anot kitų, 9 m.). Jis buvo paliktas Lyzijo globoje, bet karalius mirdamas buvo paskyręs jam kitą globėją, Pilypą, kurs turėjo būti ir karalystės valdy-

currens in superiora regna mul-
tis vestrum commendabam: et
scripsi ad eum quae subiecta
sunt. 26 Oro itaque vos, et peto
memores beneficiorum publice et
privatim, ut unusquisque conser-
vet fidem ad me et ad filium me-
um. 27 Confido enim, eum mo-
deste et humane acturum, et se-
quentem propositum meum, et
communem vobis fore.
28 Igitur homicida, et blasphe-
mus pessime percussus, et ut ipse
alios tractaverat, peregre in mon-
tibus miserabili obitu vita func-
tus est. 29 Transferebat autem cor-
pus Philippus collactaneus eius:
qui, metuens filium Antiochi, ad
Ptolemaeum Philometorem in Ae-
gyptum abiit.

Caput X. 1 Machabaeus au-
tem, et qui cum eo erant, Domi-
no se protegente, templum qui-
dem, et civitatem recepit: 2 aras
autem, quas alienigenae per pla-
teas extruxerant, itemque delu-
bra demolitus est.
3 Et purgato templo, aliud al-
tare fecerunt: et de ignitis la-

lystes, esu nekartą pavedęs dau-
geliui iš jūsų; jam aš parašiau,
kas čia išdėstyta. 26 Taigi aš mel-
džiu ir prašau jus atsiminti ben-
dras ir kiekvienam atskirai suteik-
tas geradarystes, kad kiekvienas
laikytų ištikimybę man ir mano
sūnui. 27 Nes aš pasitikiu, kad jis
elgsis maloningai ir žmoniškai,
laikysis mano patarimų ir bus jums
palankus.
28 Taip tas žmogžudys ir pikt-
žodžiautojas, baisios slogos iš-
tiktas, svetimoje šalyje kalnuose,
taip, kaip jis elgėsi su kitais, pa-
baigė savo gyvenimą apgailėtina
mirtimi. 29 Jo kūną gabeno toliau
jo prienbrolis Pilypas, kurs pas-
kui, bijodamas Antioko sūnaus,
išvyko į Aigiptą pas Ptolemiejų
Filometorį.

10 perskyrimas. 1 Tuo tar-
pu Makabiejus ir su juo buvu-
sieji, Viešpačiui globojant, atsi-
ėmė bažnyčią ir miestą, 2 auku-
rus gi, kuriuos svetimšaliai buvo
pastatę gatvėse, taip pat stabų
šventyklas jis sugriovė.
3 Apvalę šventyklą, jie pasta-
tė kitą altorių ir, išskėlę ugnies

---

toju (1 Mak. 6,14...). — *Kas čia iš-dėstyta.* Iš šių žodžių reiktų su-prasti, kad ir karaliaus Antioko laiš-kas jo sūnui buvo Jazono veikale. Plg. 2,24.

(28) *Svetimoje šalyje:* Tabėje. 1 Mak. 6,13. — (29) *Pienbrolis:* gal draug su karaliumi užaugęs. Plg. 1 Mak. 6,14. — *Kurs vėliau...* Anot 1 Mak. 5,56, Pilypas, mirus Antiokui, grįžo su kariuomene iš Medijos ir Persijos, norėdamas paimti sau val-džią, ir apgulė Antiokiją, bet buvo nu-galėtas Lyzijo, kurs, kaip tik gavo ži-nią apie karaliaus mirtį, tuojau pa-skelbė jo sūnų Antioką Eupatorį ka-raliumi; Pilypui teko bėgti, ir jis iš-vyko į Aigiptą. Plg. 1 Mak. 6,17; 6,63.

(10,1) *Atsiėmė bažnyčią ir miestą.* Anot 8,31.33 Jeruzalė buvo atsiimta jau po Nikanoro ir Timotiejaus nu-galėjimo. Apie tą patį laiką, anot 9,1, buvo susirgęs Antiokas, grįžda-mas iš Persijos; jo ligą pasunkinusi žinia apie bažnyčios apvalymą (1 Mak. 6,7). Tas bažnyčios apvalymas įvykęs, anot 1 Mak. 4,52, 148 m. Se-leukaičių eros, anot 1 Mak. 6,16, An-tiokas miręs 149 m. tos pačios eros. Taigi čia 2 Mak. kn. autorius pasa-kojime matomai nesilaikė griežtai kronologinės eilės, nes bažnyčios ir miesto atsiėmimą mini po Antioko mirties. — (2) *Stabų šventyklas.* Gr. t.: stabų girias (šventomis paskelb-tas aptvertas vietas).

(3) *Kitą altorių.* Vz. 1 Mak. 4,47. — *Išskėlę ugnies:* vieton šventos ugnies (2 Mak. 1,18), kurios jie ne-galėjo išlaikyti. — *Dvejiems metams.* Anot 1 Mak. 1,57; 4,52, altorius pa-

pedibus igne concepto sacrificia
obtulerunt post biennium, et in-
censum, et lucernas, et panes
propositionis posuerunt. [4] Qui-
bus gestis, rogabant Dominum
prostrati in terram, ne amplius
talibus malis inciderent: sed et
si quando peccassent, ut ab ip-
so mitius corriperentur, et non
barbaris, ac blasphemis homini-
bus traderentur. [5] Qua die autem
templum ab alienigenis pollutum
fuerat, contigit eadem die purifi-
cationem fieri, vigesima quinta
mensis, qui fuit Casleu.
[6] Et cum laetitia diebus octo
egerunt in modum tabernaculo-
rum, recordantes quod ante mo-
dicum temporis diem sollemnem
tabernaculorum in montibus, et
in speluncis more bestiarum ege-
rant. [7] Propter quod Thyrsos, et
ramos virides, et palmas praefe-
rebant ei, qui prosperavit mun-
dari locum suum. [8] Et decreve-
runt communi praecepto, et de-
creto, universae genti Iudaeorum
omnibus annis agere dies istos.

[9] Et Antiochi quidem, qui ap-
pellatus est Nobilis, vitae exces-
sus ita se habuit.

iš ugninių akmenų, vėl aukojo
aukas, dvejiems metams praslin-
kus, ir padėjo smilkalų, žiburius
ir padėtines duonas. [4] Tai pada-
rę, jie maldavo Viešpatį, kniu-
psti ant žemės, kad nebepatektų
į tokias nelaimes; bet, jei ir kuo-
met nors nusidėtų, kad būtų jo
švelniau sudraudžiami, o nebūtų
atiduodami barbarams ir piktžo-
džiautojams. [5] Atsitiko gi, kad tą
pačią dieną, kurioje bažnyčia bu-
vo svetimšalių sutepta, įvyko ir
jos apvalymas, būtent dvidešimt
penktą kaslevo mėnesio dieną.
[6] Jie ją šventė su džiaugsmu
per aštuonias dienas, kaip Pa-
dangčių šventes, atsimindami, kad
dar visai nesenai iškilmingą Pa-
dangčių šventę jie buvo šventę
kalnuose ir urvuose, kaip lauki-
niai žvėrys. Todėl jie nešė vijok-
liais apipintas lazdeles, žaliuo-
jančias šakeles ir palmes garbei
to, kurs padėjo laimingai apva-
lyti jam pašvęstą vietą. [8] Jie nu-
tarė bendru įsakymu ir paliepimu
visai žydų tautai švęsti tas die-
nas kas metai.
[9] Toks tai buvo gyvenimo ga-
las Antioko, kurs vadinosi Skais-
tusis.

---

siliko suteptas lygiai trejus metus; bet pirmais metais Jūdas dar nevadovavo žydų tautai; Jūdui esant tautos priešakyje, jis iš tikrųjų pasiliko suteptas dvejus metus. — (5) *Dvidešimt*... Plg. 1 Mak. 52.54.

(6) *Per aštuonias dienas*... Plg. 1 Mak. 1,9; 4,59.

10,10—13,26. Mirus Antiokui Epifanui ir pradėjus karaliauti jo sūnui Eupatoriui, Jūdas nugali jo vadus Gorgiją, antrą sykį Timotieju ir Lyziją, ir tai su aiškia Dievo pagalba (10,10 — 11,12), Lyzijo patariamas, jaunas karalius suteikia dabar žydams teisę gyventi savo įstatymais; tam dalykui pritaria ir romėnai (11,13—38). Kaimynystėje esančioms tautoms neduodant žydams ramybės, Jūdas kovoja prieš jas ir nubaudžia jopiečius ir jamnijiečius, nugali kaspiečius, tubianiečių šalyje Timotieju, Karniono ir Efrono miestus, Idumėjos viršininką Gorgiją ir pasirūpiną, kad būtų aukota aukų už žuvusius kovose žydus (12,1—46). Antiokui Eupatoriui ir Lyzijui su kariuomene vėl atvykus į Jūdėją ir žuvus buvusiam vyriausiam kunigui Menelajui, prasideda naujos kovos; bet aplinkybių verčiamas Eupatoris susitaiko su Jūdu ir grįžta į Antiokiją (13,1—26).

2. a). Žydų laimėjimai Antioko Eupatorio laikais.

[10] Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quae gesta sunt narrabimus, breviantes mala, quae in bellis gesta sunt. [11] Hic enim suscepto regno, constituit super negotia regni Lysiam quendam, Phoenicis, et Syriae militiae principem. [12] Nam Ptolemaeusqui dicebatur Macer, iusti tenax erga Iudaeos esse constituit, et praecipue propter iniquitatem, quae facta erat in eos, et pacifice agere cum eis. [13] Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quod Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset, et ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

[14] Gorgias autem, cum esset dux locorum, assumptis advenis frequenter Iudaeos debellabat. [15] Iudaei vero, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Ierosolymis suscipiebant, et bellare tentabant. [16] Hi vero, qui erant cum Machabaeo, per orationes Dominum rogantes ut es-

[10] Dabar gi papasakosime, kas buvo padaryta bedievio Antioko sūnaus Eupatorio, trumpai suminėdami nelaimes, įvykusias karuose. [11] Nes tasai, pradėjęs viešpatauti, paskyrė karalystės reikalams kažinkokį Liziją, Penikijos ir Syrijos kariuomenės viršininką. [12] Nes Ptolemiejus, vadinamas Makronu, buvo nusistatęs būti visai teisingas žydams, ypač dėl padarytosios jiems neteisybės, ir elgtis su jais taikiai. [13] Bet dėl to karaliaus prietelių skundžiamas Eupatoriui, be to dažnai girdėdamas, jog jį vadina išdaviku, nes jis buvo palikęs Filometorio sau pavestą Kiprą ir, perėjęs Antioko Skaisčiojo pusėn, vėl nuo jo atstojo, jis pabaigė savo gyvenimą nuodais.

[14] Gorgijas gi, būdamas to krašto vietininku, pasiėmęs atėjūnų, dažnai kovojo prieš žydus. [15] Taigi žydai, kurių rankose buvo patogios tvirtovės, priimdavo išvarytuosius iš Jeruzalės ir mėgindavo kariauti. [16] Tie, kurie buvo su Makabiejumi, prašydami maldomis Viešpatį, kad būtų jiems

---

(10) *Dabar gi papasakosime...* Plg. 1 Mak. 6,17—7,4. — **(11)** *Kažinkokį.* Lyzijas buvo labai žinomas ir žymus asmuo; vadina gi jį autorius kažinkokiu Lyziju, norėdamas išreikšti jam savo panieką. — **(12)** *Nes.* Nors Lyzijas buvo Antioko Eupatorio globėjas ir karalystės valdytojas, jis buvo drauge paskirtas ir Syrijos bei Penikijos vietininku, nes Ptolemiejus, kuriam buvo pavesta valdyti Celesyrija ir Penikija (8,8), buvo nusižudęs. — *Makronu:* Ilgagalviu. Jis minimas taip pat 4,45 ir 6,8; ten gr. t. jis vadinamas Dorimino sūnumi. Kadangi jis buvo palankus žydams, jis buvo įtariamas ir skundžiamas karaliui. Anksčiau jis yra buvęs vietininku Kipro, kurs priklausė Aigipto karaliui Ptolemiejui Filometoriui ir kurį Makronas sauvališkai atidavė Syrijos karaliui Antiokui Epifanui. — **(13)** *Dažnai:* progai pasitaikius. — *Vėl nuo jo atstojo...* Makrono palankumas žydams buvo aiškinamas jo tariama neištikimybe Syrijos karaliui. Bet gr. t., kurs čia nevisai aiškus, rodosi, norėta pasakyti kas kita: ir kadangi jam nepavyko tauriu elgesiu įrodyti, kad jo pareigų atlikimas yra taurus, jis nusinuodijo ir padarė galą savo gyvenimui.

(14) *Gorgijas gi...* Plg. 1 Mak. 5, 59... — **(15)** *Tvirtovės:* Betsura (1 Mak. 4,61). Idumėjiečiai laikė savo rankose Chebroną, į kurį bėgo neiš-

set sibi adiutor, impetum fecerunt in munitiones Idumaeorum: [17] multaque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, et omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt. [18] Quidam autem, cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes, [19] Machabaeus ad eorum expugnationem, relicto Simone, et Iosepho, itemque Zachaeo: eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quae amplius perurgebant, pugnas conversus est. [20] Hi vero, qui cum Simone erant, cupiditate ducti, a quibusdam, qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: et septuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere. [21] Cum autem Machabaeo nunciatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quod pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis. [22] Hos igitur proditores factos interfecit, et confestim duas turres occupavit. [23] Armis autem ac manibus omnia prospere agendo in duabus munitionibus plus quam viginti millia peremit.

[24] At Timotheus, qui prius a Iudaeis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinae multitudinis, et congregato equitatu Asiano, advenit quasi armis Iudaeam capturus. [25] Machabaeus autem, et qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Domi-

padėjėjas, puolė idumėjiečių tvirtoves. [17] Didelėmis pastangomis jie paėmė tas vietas, sutinkamus užmušė ir viso draug nugalabijo nemažiau kaip dvidešimt tūkstančių. [18] Kadangi tačiau kai kurie subėgo į du labai sustiprintu bokštu, kame jie turėjo visa, kas reikalinga gintis, [19] tai Makabiejus palikęs jiems apgulti Simoną, Juozapą ir Zakiejų ir gana daug su jais buvusių žmonių, pats ėjo kovoti ten, kur buvo skubiau. [20] Bet likusieji su Simonu, pasidavę godumui, kai kuriems bokštuose buvusiems davėsi paperkami pinigais ir paėmę septynias dešimtis tūkstančių didrachmų, leido kai kam pabėgti. [21] Kai Makabiejui buvo duota žinia apie tai, kas buvo įvykę, jis, susirinkęs tautos vadus, apkaltino, kad anie, paleisdami jų priešus, pardavę brolius už pinigus. [22] Taigi tuos, kurie buvo virtę išdavikais, jis liepė užmušti ir paėmė abudu bokštu. [23] Turėdamas pasisekimo ginklais visose savo pastangose, jis nugalabijo dviejose tvirtovėse daugiau kaip dvidešimt tūkstančių.

[24] Bet Timotiejus, kurs buvo anksčiau žydų nugalėtas, surinkęs kariuomenę iš daugybės svetimšalių ir sutraukęs Azijos raitariją, atvyko, manydamas paimti Judėją ginklais. [25] Makabiejus gi ir su juo buvusieji, anam artinantis, maldavo Viešpatį, gal-

---

tikimi žydai (1 Mak. 5,65). — Gr. t.: draug su šitais daug vargo darydavo žydams idumėjiečiai, kurie laikė savo rankose patogiose vietose esančias tvirtoves, priimdavo išvarytus iš Jeruzalės žydus ir stengdavosi palaikyti karą. Plg. 1 Mak. 5,3—65. — (18) *Kai kurie...* Gr. t.: 9.000. — Tiek žmonių paprastuose bokštuose sutilpti negalėjo; todėl čia bokštais pavadinta nemažos pilys. Plg. 1 Mak. 5,5. — (19) *Juozapą.* Gal savo brolį Joną. Plg. 8,22. Zakiejus gal buvo Jūdo giminaitis. — (20) *Likusieji:* būrių viršininkai. — *Septynias dešimtis...* Gr. t. minimos drachmos, kurių kiekviena verta apie pusantro lito.

(24) *Anksčiau...* Plg. 8,30... ir 12,

num, caput terra aspergentes, lum-
bosque ciliciis praecincti, 26 ad
altaris crepidinem provoluti, ut
sibi propitius, inimicis autem eo-
rum esset inimicus, et adversariis
adversaretur, sicut lex dicit. 27 Et
ita post orationem, sumptis ar-
mis, longius de civitate proceden-
tes, et proximi hostibus effecti
resederunt. 28 Primo autem solis
ortu utrique commiserunt: isti
quidem victoriae, et prosperitatis
sponsorem cum virtute Dominum
habentes: illi autem ducem belli
animum habebant. 29 Sed, cum
vehemens pugna esset, apparue-
runt adversariis de caelo viri quin-
que in equis, frenis aureis deco-
ri, ducatum Iudaeis praestantes:
30 ex quibus duo Machabaeum
medium habentes, armis suis cir-
cumseptum incolumem conser-
vabant: in adversarios autem te-
la, et fulmina iaciebant, ex quo
et caecitate confusi, et repleti per-
turbatione cadebant. 31 Interfecti
sunt autem viginti millia quin-
genti, et equites sexcenti. 32 Ti-
motheus vero confugit in Gaza-
ram praesidium munitum, cui
praeerat Chaereas. 33 Machabaeus
autem, et qui cum eo erant, lae-
tantes obsederunt praesidium die-
bus quattuor. 34 At hi, qui intus
erant, loci firmitate confisi supra
modum maledicebant, et sermo-
nes nefandos iactabant. 35 Sed
cum dies quinta illucesceret, vi-
ginti iuvenes ex his, qui cum Ma-
chabaeo erant, accensi animis
propter blasphemiam, viriliter ac-
cesserunt ad murum, et feroci

vą apsibarstę dulkėmis ir šlau-
nis susijuosę ašutinėmis, 26 su-
kniubę prie pat altoriaus pama-
tų, kad jis būtų jiems malonin-
gas, jų gi nepriteliams būtų ne-
prietelingas ir priešintųsi jų prie-
šams, taip kaip žada įstatymas.
27 Taip po maldos, pasiėmę gin-
klus ir išėję gana toli iš miesto,
sustojo, kai buvo visai arti ne-
prietelių. 28 Kaip tik saulė pradė-
jo tekėti, abi kariuomenės pra-
dėjo kovą, vieni, be savo narsu-
mo, turėdami nugalėjimo ir pa-
sisekimo laiduotoją, Viešpatį, ki-
ti gi kovos vadą turėjo drąsą.
29 Bet kai kova pasidarė labai
smarki, priešams pasirodė iš dan-
gaus penki vyrai ant žirgų, pa-
puoštų auksinėmis kąmanomis,
ir pradėjo vadovauti žydams. 30 Du
iš jų, paėmę Makabiejų į vidurį,
dengė jį savo ginklais ir darė jį
neliečiamą; į priešus gi jie mėtė
vilyčias ir žaibus; todėl anie kri-
to aklumo ištikti ir pilni sumiši-
mo. 31 Buvo gi užmušta dvide-
šimt tūkstančių penki šimtai pės-
tininkų ir šeši šimtai raitelių. 32 Pats
Timotiejus pabėgo į sustiprintą
tvirtovę Gazarą, kurios viršinin-
kas buvo Chereas. 33 Makabiejus ir
su juo buvusieji džiaugdamies
laikė apgulę tvirtovę keturias die-
nas, 34 tuo tarpu viduje buvusie-
ji, pasitikėdami vietos stiprumu,
piktžodžiavo be saiko ir kalbėjo
bjauriausias kalbas. 35 Auštant gi
penktai dienai, dvidešimt jauni-
kaičių iš tų, kurie buvo su Ma-
kabiejumi, įerzinti piktžodžiavi-
mais, drąsiai prisiartino prie sie-

10... — *Azijos:* aukštesniosios Azijos, t. y. Medijos, kuri buvo garsi stipriais arkliais. — **(26)** *Kaip žada įstatymas.* Iš. *23,22* (LXX vertime). — (28) *Pradėjo kovą...* Plg. 1 Mak. 5,30—34. — **(29)** *Pasirodė iš dangaus...* Plg. 3,25... 5,2. — **(32)** *Į Gazarą.* Vėliau toje pilyje gyveno Jonas Makabiejus. 1 Mak. 13,54. — *Chereas:* Timotiejaus brolis (37 eil.). — **(35)** *Pra-*

animo incedentes ascendebant:
36 sed et alii similiter ascendentes,
turres, portasque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare.
37 Per continuum autem biduum praesidio vastato, Timotheum occultantem se in quodam repertum loco peremerunt: et fratrem illius Chaeream, et Apollophanem occiderunt.
38 Quibus gestis, in hymnis et confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, et victoriam dedit illis.

Caput XI.
1 Sed parvo post tempore, Lysias procurator regis, et propinquus, ac negotiorum praepositus, graviter ferens de his, quae acciderant,
2 congregatis octoginta millibus, et equitatu universo, veniebat adversus Iudaeos, existimans se civitatem quidem captam Gentibus habitaculum facturum,
3 templum vero in pecuniae quaestum, sicut cetera delubra Gentium, habiturum, et per singulos annos venale sacerdotium:
4 nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrenatus in multitudine peditum, et in millibus equitum, et in octoginta elephantis confidebat.
5 Ingressus autem Iudaeam, et appropians Bethsurae, quae

nos ir labai įpykę pradėjo kopti ant jos.
36 Bet taip pat ir kiti, kopdami aukštyn, padeginėjo bokštus ir vartus ir pačius piktžodžiautojus degino gyvus.
37 Sunaikinę per dvi ištisas dienas tvirtovę, jie nužudė atrastą Timotiejų, kurs buvo pasislėpęs vienoje vietoje, užmušė taip pat jo brolį Chereą ir Apolofaną.
38 Po šių įvykių jie garbino gyriaus ir dėkojimo giesmėmis Viešpatį, kurs buvo padaręs didžių dalykų Izraėlyje ir suteikė jiems nugalėjimą.

II perskyrimas.
1 Bet trumpam laikui praslinkus, karaliaus globėjas, jo giminaitis ir reikalų viršininkas, Lyzijas, labai nepatenkintas tuo, kas buvo atsitikę,
2 surinkęs aštuonias dešimtis tūkstančių ir visą raitariją, ėjo prieš žydus, tikėdamos padaryti iš paimto miesto gyvenamą vietą pagonims,
3 iš bažnyčios gi turėti pelno šaltinį, kaip iš kitų pagonių šventyklų, ir kas met parduodamą kunigystę.
4 Jis visai negalvojo apie Dievo galią, bet pasidavęs nesuvaldomai puikybei, pasitikėjo pėstininkų daugybe, raitelių tūkstančiais ir aštuoniomis dešimtimis dramblių.
5 Įėjęs gi į Jūdėją ir prisiartinęs prie Betsuros, kuri buvo tarpukalnėje, pen-

---

dėjo kopti ant jos. Anot gr. t.: žudė kiekvieną, kurį sutikdavo. — (36) *Bet taip pat...* Tiksliau gr. t.: kiti taip pat kopdami panašiu būdu kitoje pilies dalyje prie tų, kurie buvo viduje, padegė bokštus ir, sukūrę ugnį, sudegino piktžodžiautojus gyvus; (37) kiti sulaužė vartus ir, įleidę likusią kariuomenę, paėmė miestą. — *Vienoje vietoje.* Anot gr. t.: vienoje duobėje (šulinyje). Vulgatoje gal yra perrašinėtojų klaida: „loco" vietoje lacu. — *Apolofoną:* iš kitur nežinomas asmuo.

(11,1) *Trumpam laikui...* Antiokas Epifanas buvo paskyręs Lyziją laikiniu karalystės valdytoju ir savo sūnaus Antioko Eupatorio auklėtoju (1 Mak. 3,32). Pirmas Lyzijo žygis prieš žydus nebuvo jam laimingas (1 Mak. 4,28...); čia (1—15) pasakojama apie jo antrą mėginimą pavergti Jūdėją. — (4) *Aštuoniomis...* Skaičiai nurodomi gana dideli; ar jie dabartiniame tekste yra tokie pat, kokie buvo knygos autoriaus įrašyti, nepigu pasakyti. — (5) *Penkiais varsnais atstu.* Čia aiški dabartinio

erat in angusto loco, ab Ieroso-
lyma intervallo quinque stadio-
rum, illud praesidium expugna-
bat. 6 Ut autem Machabaeus, et
qui cum eo erant, cognoverunt
expugnari praesidia, cum fletu
et lacrimis rogabant Dominum,
et omnis turba simul, ut bonum
angelum mitteret ad salutem Is-
rael. 7 Et ipse primus Macha-
baeus, sumptis armis, ceteros
adhortatus est simul secum peri-
culum subire, et ferre auxilium
fratribus suis. 8 Cumque pariter
prompto animo procederent, Iero
solymis apparuit praecedens eos
eques in veste candida, armis
aureis hastam vibrans. 9 Tunc
omnes simul benedixerunt mise-
ricordem Dominum, et conva-
luerunt animis: non solum homi-
nes, sed et bestias ferocissimas,
et muros ferreos parati penetra-
re. 10 Ibant igitur prompti, de
caelo habentes adiutorem et mi-
serantem super eos Dominum.
11 Leonum autem more impetu
irruentes in hostes, prostraverunt
ex eis undecim millia peditum,
et equitum mille sexcentos: 12
universos autem in fugam verte-
runt, plures autem ex eis vulne-
rati nudi evaserunt. Sed et ipse
Lysias turpiter fugiens evasit.

13 Et quia non insensatus erat,
secum ipse reputans, factam er-
ga se diminutionem, et intelligens
invictos esse Hebraeos, omnipo-
tentis Dei auxilio innitentes, mi-
sit ad eos: 14 promisitque se con-
sensurum omnibus, quae iusta
sunt, et regem compulsurum ami-
cum fieri. 15 Annuit autem Ma-

kiais varsnais atstu nuo Jeruza-
lės, jis apgulė tą tvirtovę. 6 Kaip tik
Makabiejus ir su juo buvusieji
gavo žinią, kad tvirtovės apgul-
tos, jie su verksmu ir ašaromis,
taip pat visa minia drauge, pra-
šė Viešpatį, siųsti gerą angelą
gelbėti Izraėlio. 7 Makabiejus pats
pirmas, pasiėmęs ginklus, ragi-
no kitus stoti draug su juo į pa-
vojų ir eiti į pagalbą savo bro-
liams. 8 Taigi kai jie dideliu pa-
siryžimu ėjo draug, prie Jeruza-
lės pasirodė einąs jų priešakyje
raitelis, baltais drabužiais, auksi-
niais ginklais ir švitruojąs ieti-
mi. 9 Tuomet visi drauge šlovino
gailestingąjį Viešpatį ir sustiprė-
jo dvasia; jie buvo pasiryžę pul-
ti ne tik žmones, bet ir plėšriau-
sius žvėris ir geležines sienas.
10 Taigi jie ėjo drąsiai, turėdami
padėjėją iš dangaus ir jų pasi-
gailintį Viešpatį. 11 Nesulaikomi
kaip liūtai jie puolė priešus ir
paguldė jų vienuoliką tūkstančių
pėstininkų ir tūkstantį šešis šim-
tus raitelių; 12 visus gi kitus pri-
vertė bėgti; jų dauguma ištrūko
sužeisti ir be ginklų; bet ir pats
Lyzijas turėjo gelbėtis, negarbin-
gai pabėgdamas.

13 Kadangi jis turėjo gana pro-
to, apsvarstęs pats vienas pada-
rytus sau nuostolius ir supras-
damas, kad žydai nenugalimi, nes
remiasi visagalio Dievo pagalba
jis siuntė pas juos pasiuntinių,
14 pasižadėjo pritarti visam, kas
teisinga, ir paveikti karalių, kad
jis būtų jų prietelis. 15 Makabie-

teksto klaida, nes iš Jeruzalės iki Betsūrai yra apie 150 varsnų (arti 30 kilom.). — (6) *Tvirtovės:* visų pirma Betsura. — *Gerą:* globėją. — (7) *Broliams:* apgultiesiems Betsuroje. — (8) *Pasirodė einąs...* Panašūs apsireiškimai 3,23 ir 10,29.

chabaeus precibus Lysiae, in omnibus utilitati consulens: et quaecumque Machabaeus scripsit Lysiae de Iudaeis, ea rex concessit.

16 Nam erant scriptae Iudaeis epistolae a Lysia quidem hunc modum continentes: LYSIAS populo Iudaeorum salutem. 17 Ioannes, et Abesalom, qui missi fuerant a vobis, tradentes scripta, postulabant ut ea, quae per illos significabantur, implerem. 18 Quaecumque igitur regi potuerunt perferri, exposui: et quae res permittebat, concessit. 19 Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, et deinceps bonorum vobis causa esse tentabo. 20 De ceteris autem per singula verbo mandavi et istis, et his, qui a me missi sunt, colloqui vobiscum. 21 Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo mensis Dioscori, die vigesima et quarta.

22 Regis autem epistola ista continebat: REX Antiochus Lysiae fratri salutem. 23 Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro sine tumultu agere, et rebus suis abhibere diligentiam, 24 audivimus Iudaeos non consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum Graecorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua. 25 Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes iudicavi-

jus sutiko su Lyzijo pasiūlymais, rūpindamos bendra nauda, ir ką Makabiejus parašė Lyzijui apie žydus, tai karalius suteikė.

16 Nes Lyzijo buvo parašytas žydams laiškas tokio turinio: Lyzijas žydų tautai siunčia sveikinimą. 17 Jonas ir Abesalomas, kurie buvo jūsų siųsti, atidavė laišką ir prašė mane įvykinti dalykus, kurie buvo jame išreikšti. 18 Taigi visa, kas buvo galima pranešti karaliui, aš išdėsčiau, ir ką aplinkybės leido, jis suteikė. 19 Jei tat jūs laikysitės ištikimybės reikaluose, aš ir toliau stengsiuos būti jums gero priežastis. 20 Apie kitus dalykus aš daviau žodžiu atskirų nurodymų jūsų ir mano pasiuntiniams, kad kalbėtųsi su jumis. 21 Būkite sveiki! Šimtas keturias dešimtis aštuntais metais dvidešimt ketvirtą dioskoro mėnesio dieną.

22 Karaliaus gi laiško turinys buvo toks: Karalius Antiokas broliui Lyzijui siunčia sveikinimą. 23 Mūsų tėvui esant perkeltam tarp dievų, mes, norėdami, kad tie, kurie yra mūsų karalystėje, gyventų ramybėje ir užsiimtų rūpestingai savo reikalais, 24 išgirdome, jog žydai nesutiko su mūsų tėvu, kurs norėjo, kad jie pasiduotų graikų įpročiams, bet jog jie nori laikytis savo įpročių ir todėl prašo mus leisti jiems laikytis savo įstatymų; 25 taigi norėdami, kad taip pat šita tauta bū-

---

(21) *Šimtas...* 148 Seleukaičių eros metai buvo nuo 165 m. spalių mėnesio iki spalių mėn. 164 m. pirm Kr. Kadangi tačiau 1 Mak. kn. autorius Seleukaičių eros metus skaičiuoja ne nuo rudens, bet, žydų įpročiu, nuo pavasario, tai pas jį ko ne pusė 148 m. žymima jau 149 m. Iš čia atsiranda kai kur kronologijoje vienų metų skirtumas tarp 1 ir 2 Mak. kn. (plg. 1 Mak. 6,16). — *Dioskoro.* Gr. *dioskorinthiou:* Jupiterio Korintiečio. — Kuris čia mėnuo vadinamas šituo vardu, nevisai aišku. Syr. vertime nurodomas mėnuo tišri.

(22) *Broliui:* giminaičiui. — (23) *Esant perkeltam tarp dievų.* Pagoniškas išsireiškimas apie karaliaus

mus, templum restitui illis, ut
agerent secundum suorum maio-
rum consuetudinem. 26 Bene igi-
tur feceris, si miseris ad eos,
et dexteram dederis: ut cognita
nostra voluntate, bono animo sint,
et utilitatibus propriis deserviant.

27 Ad Iudaeos vero regis epis-
tola talis erat: REX Antiochus se-
natui Iudaeorum, et ceteris Iudae-
is salutem. 28 Si valetis, sic es-
tis ut volumus: sed et ipsi bene
valemus. 29 Adiit nos Menelaus,
dicens velle vos descendere ad
vestros, qui sunt apud nos. 30 His
igitur, qui commeant usque ad
diem trigesimum mensis Xanthi-
ci, damus dextras securitatis, 31 ut
Iudaei utantur cibis, et legibus
suis, sicut et prius: et nemo eo-
rum ullo modo molestiam patia-
tur de his, quae per ignorantiam
gesta sunt. 32 Misimus autem et
Menelaum, qui vos alloquatur.
33 Valete. Anno centesimo qua-
dragesimo octavo, Xanthici men-
sis quintadecima die.

34 Miserunt autem etiam Ro-
mani epistolam, ita se habentem:
QUINTUS Memmius, et Titus
Manilius legati Romanorum, po-
pulo Iudaeorum salutem. 35 De

tų rami, mes nusistatėme ir nu-
tarėme, kad jiems būtų grąžinta
bažnyčia, kad jie gyventų savo
protėvių įpročiais. 26 Taigi tu ge-
rai padarysi, jei siųsi pas juos ir
padarysi taiką, kad jie, patyrę mū-
sų valią, būtų ramūs ir rūpin-
tųsi, kas jiems patiems naudinga.
27 Karaliaus laiškas žydams
buvo toks: Karalius Antiokas žydų
tarybai ir kitiems žydams siun-
čia sveikinimą. 28 Jei jūs esate
sveiki, jūs esate tokie, kaip mes
norime, taip pat ir mes esame svei-
ki. 29 Į mus kreipėsi Menelajus,
sakydamas, kad jūs norite ateiti
pas savuosius, kurie yra pas mus.
30 Taigi tiems, kurie eis iki tris-
dešimtai ksantiko mėnesio die-
nai, mes laiduojame saugumą,
31 kad žydai galėtų naudotis sa-
vo maistu ir įstatymais, kaip se-
niau, ir kad nė vienas jų nebūtų
varginamas jokiu būdu dėl to,
kas buvo padaryta nežiniomis.
32 Mes siunčiame taip pat ir Me-
nelajų, kurs tarsis su jumis. 33 Bū-
kite sveiki! Šimtas keturiasdešim-
tis aštuntais metais, penkioliktą
ksantiko mėnesio dieną.
34 Romėnai taip pat atsiuntė
laišką tokio turinio: Kvintas Me-
mijus ir Titas Manilijus, Romė-
nų pasiuntiniai, Žydų tautai lin-
ki sveikatos. 35 Ką karaliaus gi-

---

mirtį. Antiokas Epifanas, ir gyvas būdamas, laikė save lygiu dievams. Plg. 9,10.

(29) *Menelajus.* Ar šitas Menelajus buvo žydų nepripažintasis vyriausiuoju kunigu (4.23.27.50), sunku pasakyti. — *Ateiti pas savuosius...* Anot gr. t.: grįžti (iš Jeruzalės) ir užsiimti savo reikalais. — Koki čia lengvata karaliaus suteikiama, nevisai aišku. Gal duodama 15 dienų laiko, kad visi galėtų padėti ginklus ir vėl pradėti ramų gyvenimą. — (30) *Ksantiko.* Tai šeštas makedoniečių metų mėnuo, atatinka maždaug žydų nisaną (kovo pabaigą ir kone visą balandį). — (31) *Kaip seniau.* Taip buvo panaikinti Antioko Epifano išleistieji nutarimai prieš žydų religiją.

(34) *Kvintas Memijus...* Romos pasiuntinių vardai nevienodai rašomi graik. ir syr. tekstuose. Jie kitur neminimi. Bet yra žinoma, kad tuo laiku Roma siųsdavo labai daug pasiuntinių į visus kraštus, ir todėl ne visų jų vardai pasiliko žinomi. Per tuos pasiuntinius Roma stengėsi daryti įtakos savo sąjungininkams. —

his, quae Lysias cognatus regis
concessit vobis, et nos concessi-
mus. 36 De quibus autem ad re-
gem iudicavit referendum, confe-
stim aliquem mittite, diligentius
inter vos conferentes, ut decer-
namus, sicut congruit vobis: nos
enim Antiochiam accedimus.
37 Ideoque festinate rescribere, ut
nos quoque sciamus cuius estis
voluntatis. 38 Bene valete. Anno
centesimo quadragesimo octavo,
quintadecima die mensis Xanthici.

Caput XII. 1 His factis pac-
tionibus, Lysias pergebat ad re-
gem, Iudaei autem agriculturae
operam dabant. 2 Sed hi, qui re-
sederant, Timotheus, et Apollo-
nius Gennaei filius, sed et Hie-
ronymus, et Demophon super hos,
et Nicanor Cypriarches, non si-
nebant eos in silentio agere, et
quiete.
3 Ioppitae vero tale quoddam
flagitium perpetrarunt: rogave-
runt Iudaeos, cum quibus habi-
tabant, ascendere scaphas, quas
paraverunt, cum uxoribus, et fi-
liis, quasi nullis inimicitiis inter
eos subiacentibus. 4 Secundum
commune itaque decretum civita-
tis, et ipsis acquiescentibus, pa-
cisque causa nihil suspectum ha-
bentibus: cum in altum processi-
sent, submerserunt non minus
ducentos. 5 Quam crudelitatem

minaitis Lyzijas jums suteikė, pri-
pažįstame ir mes. 36 Apie tuos
gi dalykus, apie kuriuos jis lai-
kė reikalinga pranešti karaliui, pa-
sitarkite rūpestingai tarp savęs ir
tuojau ką nors atsiųskite, kad mes
nutartumėm, kaip jums naudin-
ga, nes mes vykstame į Antio-
kiją. 37 Todėl pasiskubinkite pa-
rašyti atsakymą, kad ir mes žino-
tumėm, kokie yra jūsų norai. 38 Bū-
kite sveiki! Šimtas keturias de-
šimtis aštuntais metais penkio-
liktą ksantiko mėnesio dieną.

12 perskyrimas. 1 Padarius
tas sutartis, Lyzijas grįžo pas ka-
ralių; žydai gi užsiėmė žemdir-
byste. 2 Bet pasilikusieji, Timotie-
jus ir Genejaus sūnus Apoloni-
jus, taip pat Ieronimas, o be šių
Demofonas ir Kipro vietininkas
Nikanoras neleido jiems gyventi
ramybėje ir taikoje.

3 Tuo tarpu jopiečiai padarė
tokią niekšystę. Jie pasikvietė su
jais gyvenusius žydus sėsti į jų
prirengtas valtis draug su pačio-
mis ir vaikais, lyg kad tarp jų
nebūtų jokios neprietelystės. 4 Tai-
gi einant bendru miesto nutari-
mu, šitie pritarė, dėl taikos ne-
turėdami jokio įtarimo; bet kai
jie nuplaukė į atvirą jūrą, anie
paskandino jų nemažiau kaip du
šimtu. 5 Kaip tik Jūdas gavo ži-
nią apie tą žiaurumą, padarytą

(36) *Į Antiokiją.* Romos pasiuntiniai savo laišką matomai parašė tuojau, kaip tik atvyko į Penikiją.

(12,2) *Timotiejus.* Jis buvo karaliaus vietininkas provincijose anapus Jordano (plg. 1 Mak. 5,6.11). Kito Timotiejaus žuvimas paminėtas auk. 10,37. — *Apolonijus:* Celesyrijos vietininkas. Kiti asmenys tuo pačiu vardu paminėti auk. 3,5,7: Tarsėjaus sūnus Apolonijus, ir 4,21: Mnestėjaus sūnus Apolonijus. — *Ieronimas... Demafonas:* iš kitur nežinomi asmenys. — *Nikanoras:* kurs Antioko Epifano laikais yra buvęs kurį laiką Kipro vietininku. Jis skirtinas nuo Patroklo sūnaus Nikanoro, kurio žinioje Demetrijaus laikais buvo drambliai (8,9;14,12). — *Neleido...* nenorėjo pripažinti žydams jiems Antioko Eupatorio suteiktų lengvatų.

(4) *Taigi einant bendru...* Gal kviečiami žydai pradžioje turėjo abejonių ir svyravo; bet juos nuraminta

Iudas in suae gentis homines fa-
ctam ut cognovit, praecepit viris,
qui erant cum ipso: et invocato
iusto iudice Deo, [6] venit adver-
sus interfectores fratrum, et por-
tum quidem noctu succendit, sca-
phas exussit, eos autem, qui ab
igne refugerant, gladio peremit.
[7] Et cum haec ita egisset, disces-
sit quasi iterum reversurus, et
universos Ioppitas eradicaturus.
[8] Sed cum cognovisset et eos,
qui erant Iamniae, velle pari mo-
do facere habitantibus secum Iu-
daeis, [9] Iamnitis quoque nocte
supervenit, et portum cum navi-
bus succendit: ita ut lumen ignis
appareret Ierosolymis a stadiis
ducentis quadraginta.
[10] Inde cum iam abiissent no-
vem stadiis, et iter facerent ad
Timotheum, commiserunt cum eo
Arabes quinque millia viri, et equi-
tes quingenti. [11] Cumque pugna
valida fieret, et auxilio Dei pros-
pere cessisset, residui Arabes vic-
ti, petebant a Iuda dextram sibi
dari, promittentes se pascua da-
turos, et in ceteris profuturos.
[12] Iudas autem, arbitratus vere in
multis eos utiles, promisit pacem:
dextrisque acceptis, discessere ad
tabernacula sua. [13] Aggressus est
autem et civitatem quandam fir-
mam pontibus murisque circum-
septam, quae a turbis habitaba-
tur gentium promiscuarum, cui
nomen Casphin. [14] Hi vero, qui
intus erant, confidentes in stabi-

jo tautos žmonėms, jis davė įsa-
kymą su juo buvusiems žmonėms
ir, šaukdamos teisingo teisėjo Die-
vo, [6] atėjo prieš brolių užmušė-
jus; jis padegė nakčia uostą ir
sudegino valtis, tuos gi, kurie iš-
trūko iš ugnies, nugalabijo kala-
viju. [7] Tai padaręs, jis pasitraukė,
turėdamas sumanymą vėl grįžti
ir išnaikinti visus jopiečius.

[8] Bet, sužinojęs, kad ir Jam-
nijos gyventojai nori tą pat pa-
daryti gyvenusiems pas juos žy-
dams, [9] jis puolė taip pat nakčia
jamniečius ir sudegino uostą su
laivais, taip kad ugnies šviesa ma-
tėsi Jeruzalėje už dviejų šimtų
keturių dešimtų varsnų.
[10] Kai jie jau buvo paėję iš
ten devynis varsnus ir žygiavo
prieš Timotiejų, jį užpuolė ara-
bai, penki tūkstančiai pėsčių ir
penki šimtai raitelių. [11] Kova bu-
vo smarki ir Dievui padedant pa-
sibaigė laimingai; likusieji iš nu-
galėtų arabų prašė Jūdą ištiesti
jiems dešinę, žadėdami duoti ga-
nyklų ir būti naudingi kitais da-
lykais. [12] Jūdas, tikėdamas, kad
jie iš tikrųjų gali būti naudingi
daugeliu dalykų, pažadėjo jiems
taiką, o jie, padavę jam ranką,
sugrįžo į savo padangtes. [13] Jis
puolė taip pat vieną stiprų mies-
tą, Kaspiną, apsuptą tiltais ir sie-
nomis, kurs buvo gyvenamas įvai-
rių tautų žmonių. [14] Buvusieji vi-
duje, pasitikėdami sienų stipru-

viešu miesto nutarimu, kuriuo buvo laiduojamas jų saugumas. — (6) *Uostą:* uosto įrengimus. — *Tuos gi, kurie...* Anot gr. t.: nugalabijo kalaviju tuos, kurie ten (į uostą) buvo atbėgę. — (7) *Tai padaręs...* Gr. t.: kadangi vieta (miestas) buvo uždaryta, jis pasitraukė, turėdamas...

(8) *Jamnijos:* į pietus nuo Jopės, 1 Mak. 4,15. — (9) *Dviejų šimtų...*: apie 50 kilom.

(10) *Arabai...* Jie turėjo būti Timotiejaus šalininkai. Plg. 1 Mak. 5,39. — (11) *Ganyklų.* Gr. t.: gyvulių. — (13) *Kaspiną.* Tikriausiai tas pat miestas, kurs 1 Mak. 5,26.36 vadinamas Kasporu ir Kasbonu. — (14) *Elgėsi nerūpestingai.* Anot gr.

litate murorum, et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam, et blasphemantes, ac loquentes quae fas non est. [15] Machabaeus autem, invocato magno mundi Principe, qui sine arietibus, et machinis temporibus Iesu praecipitavit Iericho, irruit ferociter muris: [16] et capta civitate per Domini voluntatem innumerabiles caedes fecit, ita ut adiacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.

[17] Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, et venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianei, Iudaeos: [18] et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo praesidio. [19] Dositheus autem, et Sosipater, qui erant duces cum Machabaeo, peremerunt a Timotheo relictos in praesidio, decem millia viros. [20] At Machabaeus, ordinatis circum se sex millibus, et constitutis per cohortes, adversus Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos. [21] Cognito autem Iudae adventu, Timotheus praemisit mulieres, et filios, et reliquum apparatum, in praesidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, et accessu difficile propter locorum angustias.

mu ir maisto apstumu, elgėsi nerūpestingai, erzino Jūdą keiksmais, piktžodžiavo ir kalbėjo bjaurias kalbas. [15] Makabiejus gi šaukėsi didžiojo pasaulio Kunigaikščio, kurs be sienlaužių ir karo pabūklų Jozuės laikais sugriovė Jeriką, ir puolė kuosmarkiausiai sienas. [16] Paėmęs Viešpaties valia miestą, jis padarė neapsakomas žudynes, taip kad čia pat buvęs tvenkinys, dviem varsnais platus, rodėsi paplūdęs užmuštųjų krauju.

[17] Iš ten jie paėjo septynis šimtus penkias dešimtis varsnų ir atėjo į Charaką pas tuos žydus, kurie vadinasi tubianiečiais. [18] Timotiejaus tose vietose jie neberado, nes jis, nieko nenuveikęs, buvo sugrįžęs, palikdamas vienoje vietoje labai stiprią įgulą. [19] Dositiejus ir Sosipateris, kurie buvo vadai draug su Makabiejumi užmušė Timotiejaus paliktuosius tvirtovėje dešimtį tūkstančių vyrų. [20] Makabiejus gi, sutvarkęs aplink save šešis tūkstančius ir suskirstęs kuopomis, išėjo prieš Timotiejų, turėjusį su savim šimtą dvidešimt tūkstančių pėstininkų ir du tūkstančiu penkis šimtus raitelių. [21] Gavęs žinią apie Jūdo atėjimą, Timotiejus išsiuntė moteris, vaikus ir kitokią mantą į tvirtovę, kuri vadinasi Karnionu, nes ji buvo nepaimama ir vargiai prieinama dėl tarpukalnių. [22] Pasirodžius pirmai Jūdo kuo-

t.: jie elgėsi gana įžūliai prieš Jūdo kariuomenę.

(17) *Į Charaką:* Galaade anapus Jordano. — *Kurie vadinosi...:* kurie gyveno Tubino ar Tobo krašte. Plg. 1 Mak. 5,13. — (18) *Nieko nenuveikęs:* neįvykinęs savo sumanymų prieš žydus. — *Buvo sugrįžęs:* į moabitų šalį. Plg. 1 Mak. 5,6... — (19) *Buvo vadai draug.:* buvo Makabiejaus pastatyti kariuomenės dalių vadais ir dabar veikė atskirai nuo jo. — (20) *Šimtą...* Timotiejaus kariuomenės skaičius labai didelis, bet toje kariuomenėje buvo labai didelė dauguma nomadų tautelių, kurios ėjo visur su savo šeimynomis ir visa manta. Plg. 1 Mak. 5,37.: — (21)

22 Cumque cohors Iudae prima
apparuisset, timor hostibus incus-
sus est, ex praesentia Dei, qui
universa conspicit, et in fugam
versi sunt alius ab alio, ita ut
magis a suis deiicerentur, et gla-
diorum suorum ictibus debilita-
rentur. 23 Iudas autem vehemen-
ter instabat puniens profanos, et
prostravit ex eis triginta millia
virorum. 24 Ipse vero Timotheus
incidit in partes Dosithei, et So-
sipatris: et multis precibus pos-
tulabat ut vivus dimitteretur, eo
quod multorum ex Iudaeis pa-
rentes haberet, ac fratres, quos
morte eius decipi eveniret. 25 Et
cum fidem dedisset restituturum
se eos secundum constitutum,
illaesum eum dimiserunt prop-
ter fratrum salutem.

26 Iudas autem egressus est
ad Carnion, interfectis vigintiquin-
que millibus. 27 Post horum fu-
gam, et necem, movit exercitum
ad Ephron civitatem munitam, in
qua multitudo diversarum genti-
um habitabat: et robusti iuvenes
pro muris consistentes fortiter
repugnabant: in hac autem mac-
hinae multae, et telorum erat appa-
ratus. 28 Sed, cum Omnipotentem
invocassent, qui potestate sua vi-
res hostium confringit, ceperunt
civitatem: et ex eis, qui intus erant,
vigintiquinque millia prostrave-
runt. 29 Inde ad civitatem Scytha-
rum abierunt, quae ab Ierosolymis
sexcentis stadiis aberat. 30 Con-
testantibus autem his, qui apud
Scythopolitas erant, Iudaeis, quod

pai, priešus apėmė baimė dėl vi-
są matančiojo Dievo čiabuvimo,
ir jie ėmė bėgti vienas nuo kito,
taip kad jie buvo perbloškiami
daugiau savųjų ir buvo užmuša-
mi savo kalavijų kirčiais. 23 Jū-
das gi vijosi juos labai smarkiai,
plakdamas piktadarius, ir pagul-
dė iš jų trisdešimtis tūkstančių
vyrų. 24 Pats Timotiejus pateko į
Dositiejaus ir Susipaterio ran-
kas; jis labai maldavo, kad būtų
paleistas gyvas, nes jis turėjo dau-
gelio žydų tėvus ir brolius, ku-
rie, jam mirus, visai netektų vil-
ties išsigelbėti. 25 Kai jis davė žo-
dį grąžinti juos sulig sutartimi,
jie paleido jį nepaliestą, norėda-
mi išgelbėti brolius.

26 Po to Jūdas ėjo prieš Kar-
nioną ir užmušė dvidešimt pen-
kis tūkstančius. 27 Po anų pabė-
gimo ir žuvimo jis vedė kariuo-
menę prieš sustiprintą Efrono
miestą, kuriame gyveno didelė
daugybė iš įvairių tautų. Stiprūs
jaunikaičiai, stovėdami prie sie-
nų, drąsiai gynėsi, viduje gi bu-
vo daug karo pabūklų ir didelis
vilyčių išteklius. 28 Bet jie šau-
kėsi Aukščiausiojo, kurs savo ga-
lia laužo priešų jėgas, ir paėmė
miestą, o iš tų, kurie buvo vidu-
je, jie paguldė dvidešimt penkis
tūkstančius. 29 Iš čia jie nuėjo į
Skitų miestą, kurs yra šešiais šim-
tais varsnų atstu nuo Jeruzalės.
30 Bei tiems žydams, kurie buvo
pas skitopoliečius, paliūdijus, kad

Karnionu: Karnaimu. 1 Mak. 5,26.44. — (23) *Tris dešimtis.:* Gr. t.: apie 30.000. 1 Mak. 5,34 kalbama apie 8.000 žuvusių. — (24) *Labai maldavo.* Gr. t.: maldavo labai apsimesdamas.

(26) *Prieš Karnioną.* Vz. auk. 21 eil. Gr. t. dar pridėta: ir prieš Atergaties šventyklą. — (27) *Gyveno didelė daugybė.:* Gr. t.: gyveno Lyzijas ir didelė.: — Tame mieste turėjo savo namus ir karalystės valdytojas Lyzijas. — (29) *Skitų miestą:* Skitopoli, kurs kitur paprastai

benigne ab eis haberentur, etiam
temporibus infelicitatis quod mo-
deste secum egerint: 31 gratias
agentes eis, et exhortati etiam de
cetero erga genus suum benig-
nos esse, venerunt Ierosolymam
die sollemni septimanarum in-
stante.

32 Et post Pentecosten abie-
runt contra Gorgiam praepositum
Idumaeae. 33 Exivit autem cum
peditibus tribus millibus, et equi-
tibus quadringentis. 34 Quibus
congressis, contigit paucos rue-
re Iudaeorum. 35 Dositheus vero
quidam de Bacenoris eques, vir
fortis, Gorgiam tenebat: et cum
vellet illum capere vivum, eques
quidam de Thracibus irruit in
eum, humerumque eius amputa-
vit: atque ita Gorgias effugit in
Maresa. 36 At illis, qui cum Es-
drin erant, diutius pugnantibus
et fatigatis, invocavit Iudas Do-
minum adiutorem, et ducem bel-
li fieri: 37 incipiens voce patria,
et cum hymnis clamorem extol-
lens, fugam Gorgiae militibus
incussit.

38 Iudas autem collecto exer-
citu venit in civitatem Odollam:
et, cum septima dies superveni-
ret, secundum consuetudinem pu-
rificati, in eodem loco sabbatum
egerunt. 39 Et sequenti die venit
cum suis Judas, ut corpora pro-
stratorum tolleret, et cum paren-
tibus poneret in sepulchris pa-

šitie buvo jiems palankūs ir kad
net nelaimės laikais elgėsi su jais
kukliai, 31 jie padėkojo jiems ir
paraginę būti taip pat toliau pa-
lankiems jų tautai, atvyko į Jeru-
zalę prieš pat Savaičių šventę.

32 Po Sekminių jie ėjo prieš
Idumėjos viršininką Gorgiją. 33 Ta-
sai gi išėjo su trimis tūkstančiais
pėstininkų ir keturiais šimtais rai-
telių. 34 Jiems susirėmus, atsitiko,
kad krito nedaug žydų. 35 Dosi-
tiejus gi, vienas iš Bakenoro rai-
telių, vyras drąsus, nutvėrė Gor-
giją ir kai jis norėjo suimti jį gy-
vą, jį puolė vienas trakiečių rai-
telis ir nukirto jam dešinį petį;
taip Gorgijas pabėgo į Maresą.
36 Tuo tarpu ilgiau kovojant tiems,
kurie buvo su Ezdrinu, ir jiems
pavargus, Jūdas šaukėsi Viešpa-
ties, kad jis būtų padėjėjas ir ko-
vos vadas; 37 jis pradėjo savo tė-
vų kalba giedoti karišką šauks-
mą ir giesmę ir privertė Gorgijo
kareivius bėgti.

38 Po to Jūdas, surinkęs ka-
riuomenę, atėjo į Odolamo mies-
tą. Atėjus sekmai dienai, jie ap-
siplovė sulig įpročiu ir šventė ten
pat subatą. 39 Kitą dieną Jūdas
su savaisiais atėjo paimti kritu-
siųjų lavonų ir jų palaidoti su jų
giminėmis jų tėvų kapuose. 40 Tuo-
met jie rado po užmuštųjų jupo-

---

vadinamas Betsanu. 1 Mak. 5,52. — (31) *Savaičių šventę:* Sekmines, kurios buvo švenčiamos septynioms savaitėms praslinkus po Velykų. Iš. 23,15...

(35) *Bakenoro.* Tai buvo Makabiejaus kariuomenės dalies viršininkas. Tai daliai priklausė ir raitelis Dositiejus, be abejo, skirtinas nuo Dositiejaus, paminėto auk. 19 ir 24 eil. — *Trakiečių raitelis.* Trakijos raiteliai senovėje buvo garsūs kariai. — *Maresą.* Plg. Joz. 15,44. — (36) *Ezdrinu.* Tai taip pat Jūdo kariuomenės dalies viršininkas.

(38) *Odolamo.* Odolos miestas Sefeloje. Plg. Joz. 15,35. — *Su savaisiais.* Gr. t. dar pridėta: kaip laikas reikalavo, t. y. su laidotuvėmis nebebuvo galima ilgiau laukti, nes la-

ternis. [40] Invenerunt autem sub
tunicis interfectorum de donariis
idolorum, quae apud Iamniam fu-
erunt, a quibus lex prohibet Iu-
daeos: omnibus ergo manifestum
factum est, ob hanc causam eos
corruisse. [41] Omnes itaque bene-
dixerunt iustum iudicium Domi-
ni, qui occulta fecerat manifesta.
[42] Atque ita ad preces conversi,
rognaverunt ut id, quod factum
erat, delictum oblivioni tradere-
tur. At vero fortissimus Iudas
hortabatur populum conservare
se sine peccato, sub oculis vi-
dentes quae facta sunt pro pec-
catis eorum, qui prostrati sunt.
[43] Et facta collatione, duodecim
millia drachmas argenti misit Ie-
rosolymam offerri pro peccatis
mortuorum sacrificium, bene et
religiose de resurrectione cogi-
tans. ([44] Nisi enim eos, qui ceci-
derant, resurrecturos speraret, su-
perfluum videretur, et vanum ora-
re pro mortuis), [45] et quia consi-
derabat quod hi, qui cum pieta-
te dormitionem acceperant, opti-
mam haberent repositam gratiam.

mis Jamnijoje esantiems stabams
pašvęstų dovanų, kurias įstaty-
mas žydams draudžia, ir tuomet
tai visiems paaiškėjo priežastis,
kodėl jie buvo kritę. [41] Taigi vi-
si šlovino teisingą Viešpaties teis-
mą, kurs atidengė paslėptus da-
lykus. [42] Po to jie vėl grįžo mel-
stis ir prašė, kad padarytasis nu-
sikaltimas būtų užmirštas; kar-
žygys gi Jūdas ragino tautą lai-
kytis be nuodėmės, pamačius sa-
vo akimis, kas buvo įvykę dėl
žuvusiųjų nuodėmių. [43] Padarius
rinkliavą, jis nusiuntė dvyliką tūk-
stančių drachmų sidabro į Je-
ruzalę, kad būtų paaukota nuo-
dėmės auka už mirusius, turė-
damas gerų ir pamaldžių minčių
apie atsikėlimą. [44] (Nes jei jis ne-
būtų turėjęs vilties, kad kritusie-
ji kelsis, tai rodytųsi bereikalin-
ga ir tuščia melstis už mirusius).
[45] Be to, jis turėjo galvoje, kad
tiems, kurie užmigo pamaldžiai,
yra atidėta geriausia malonė. [46] Tai-
gi šventa ir išganinga yra min-

---

vonai buvo pradėję gęsti. — (40) *Po jupomis:* ant pliko kūno. Tai turėjo būti kokie nors pagonių dievaičių ženkleliai; kritusieji žydų kareiviai, sekdami pagonių prietarais, laikė juos amuletais, galinčiais apsaugoti juos nuo Jamnijos dievaičių keršto. Be abejo, toks jų elgesys buvo priešingas įstatymui. Plg. Atk. 7,25.26. — (42) *Būtų užmirštas.* Anot gr. t.: būtų visai išdildytas, t. y. kad dėl tos nuodėmės Dievas nebaustų likusiųjų gyvų. Plg. Iš. 34,7; Joz. 7,1.:. — (43) *Dvyliką tūkstančių.* Kituose tekstuose: 2.000 arba 3.000. Viena drachma pusantro lito. — *Už mirusius.* To ž. nėra gr. t. Kad auka turėjo būti aukojama už mirusius ir kad tą Jūdo mintį ir nusistatymą yra parašęs knygos autorius, aiškiai pasirodo iš 44 eil. — (44) *Kad kritusieji kelsis...* Iš šitos vietos paaiškėja, kad, žydų įsitikinimu, mirusieji galėjo rastis tokioje padėtyje, kurioje geri darbai galėjo būti jiems naudingi. Jūdo kariai, tiesa, buvo persiskyrę su šiuo gyvenimu sutepti nuodėme, tačiau tai nebuvo jiems tikriausiai sunki, mirtina nuodėmė, be to, jie atpirko savo nusikaltimą, atiduodami savo gyvybę, ir žuvo gindami šventus dalykus ir teises. Taigi jie negalėjo būti verti amžino pasmerkimo, ir Jūdas turi vilties, kad maldos ir aukos bus jiems naudingos, ir kad gyvieji gali išprašyti iš Dievo tiems, kurie yra mirę Viešpatyje (pamaldžiai užmigę), atleidimą tam tikrų nuodėmių, kurios buvo juos pastačiusios ne į amžiną kentėjimų būklę. — Čia yra vienas rimtas skaistyklos buvimo ir maldų už mirusius naudingumo įrodymas. — (46) *Taigi šventa...* Anot gr. t.: šventa ir pamaldi min-

46 Sancta ergo, et salubris est
cogitatio pro defunctis exorare,
ut a peccatis solvantur.

Caput XIII. 1 Anno centesi-
mo quadragesimonono, cognovit
Iudas Antiochum Eupatorem ve-
nire cum multitudine adversus Iu-
daeam, 2 et cum eo Lysiam pro-
curatorem, et praepositum nego-
tiorum, secum habentem peditum
centum decem millia, et equitum
quinque millia, et elephantos vi-
ginti duos, currus cum falcibus
trecentos.
3 Commiscuit autem se illis et
Menelaus: et cum multa fallacia
deprecabatur Antiochum, non pro
patriae salute, sed sperans se
constitui in principatum. 4 Sed
Rex regum suscitavit animos An-
tiochi in peccatorem: et sugge-
rente Lysia hunc esse causam
omnium malorum, iussit (ut eis
est consuetudo) apprehensum in
eodem loco necari. 5 Erat autem
in eodem loco turris quinquagin-
ta cubitorum, aggestum undique
habens cineris: haec prospectum
habebat in praeceps. 6 Inde in ci-
nerem deiici iussit sacrilegum,
omnibus eum propellentibus ad
interitum. 7 Et tali lege praevari-

tis melstis už mirusius, kad jie
būtų išvaduoti iš nuodėmių.

13 perskyrimas. 1 Šimtas ke-
turias dešimtis devintais metais
Jūdas gavo žinią, kad Antiokas
Eupatoris ateina su daugybe prieš
Jūdėją, 2 o su juo globėjas ir rei-
kalų viršininkas Lyzijas, turėda-
mas su savim šimtą dešimtį tūk-
stančių pėstininkų, penkis tūk-
stančius raitelių, tris dešimtis du
drambliu ir tris šimtus kariškų
vežimų su dalgiais.
3 Prie jų prisiplakė ir Mene-
lajus ir labai veidmainiaudamas
maldavo Antioką ne tėvynės la-
bui, bet turėdamas vilties gauti
aukščiausią valdžią. 4 Tačiau ka-
ralių Karalius pažadino Antioko
narsą prieš nusidėjėlį ir, Lyzijui
pakišus mintį, kad šitas yra visų
nelaimių priežastis, jis liepė nu-
tvėrus nužudyti jį, kaip yra pas
juos paprotys, toje pačioje vietoje.
5 Buvo gi toje vietoje penkiomis de-
šimtimis mastų aukštas bokštas,
aplink kurį buvo supilti kruvo-
mis pelenai; iš jo viršaus matėsi
bedugnė. 6 Iš ten jis liepė numes-
ti žemyn į pelenus šventvagį, vi-
siems stumiant jį į prapultį. 7 Taip

tis! Todėl jis parūpino permaldavimo auką už užmuštuosius, kad jie būtų išvaduoti iš savo nuodėmės.

(13,1) *Šimtas...* Aiškintojų dauguma mano, kad čia aprašomas žygis yra tas pat, kurs papasakotas 1 Mak. 6,28—63, ir buvo atliktas, metams praslinkus po Antioko Epifano mirties. Autorius visur pasavina jaunam karaliui Antiokui Eupatoriui veiksmus, kuriuos darė jo vardu karalystės valdytojas ir jo globėjas Lyzijas. — (2) *Šimtą dešimtį..* 1 Mak. 6,30 skaičiai nurodomi kiti. Bet einančios prieš žydus syrų kariuomenės skaičius negalėjo būti visai pastovus; ji buvo renkama ir didinama kelyje.

(3) *Menelajus:* vyriausias kunigas, kurs buvo įsigijęs tas pareigas neteisybe ir greitai turėjo jų nustoti. Plg. 4,24—29. — (4) *Karalių Karalius:* Dievas. — *Jis liepė.* Gr. t.: karalius liepė vesti jį į Bereją ir tenai nužudyti jį vietos papročiu. — Bereja buvo miestas tarp Ierapolies ir Antiokijos, gal toje vietoje, kur dabar yra Aleppo. Minimas tekste paprotys aprašomas 5 ir 6 eil. — *Bokštas..:* Anot gr. t.: bokštas, pilnas karštų pelenų; jis turėjo įtaisymą, kurs sukdavosi ir kurs iš visų šonų buvo pakibęs ant pelenų. (6) Jei kas buvo nusikaltęs šventvagyste, ar buvo padaręs bet kuriuos kitus nusikaltimus, visi stūmė jį tenai, kad nužudytų. —

catorem legis contigit mori, nec
terrae dari Menelaum. [8] Et qui-
dem satis iuste: nam quia multa
erga aram Dei delicta commisit,
cuius ignis, et cinis erat sanctus:
ipse in cineris morte damnatus
est.
[9] Sed rex mente effrenatus ve-
niebat, nequiorem se patre suo
Iudaeis ostensurus. [10] Quibus Iu-
das cognitis, praecepit populo ut
die ac nocte Dominum invoca-
rent, quo, sicut semper, et nunc
adiuvaret eos: [11] quippe qui lege,
et patria, sanctoque templo priva-
ri vererentur: ac populum, qui nu-
per paululum respirasset, ne si-
neret blasphemis rursus nationi-
bus subdi. [12] Omnibus itaque si-
mul id facientibus, et petentibus
a Domino misericordiam cum fle-
tu, et ieiuniis, per triduum con-
tinuum prostratis, hortatus est eos
Iudas ut se praepararent. [13] Ipse
vero cum senioribus cogitavit
prius quam rex admoveret exer-
citum ad Iudaeam, et obtineret
civitatem, exire, et Domini iudi-
cio committere exitum rei. [14] Dans
itaque potestatem omnium Deo
mundi creatori, et exhortatus suos
ut fortiter dimicarent, et usque ad
mortem pro legibus, templo, civita-
te, patria, et civibus starent, circa
Modin exercitum constituit. [15] Et
dato signo suis Dei victoriae, iuve-

tai teko mirti tam įstatymo lau-
žytojui, ir Menelajus net nebuvo
palaidotas. [8] Ir tai visai teisingai,
nes, padaręs daug nusikaltimų
prieš Dievo altorių, kurio ugnis
ir pelenai šventi, pats buvo pa-
smerktas mirti pelenuose.
[9] Tuo tarpu karalius ėjo su ne-
sulaikomu įnirtimu, norėdamas pa-
sirodyti žydams piktesnis už sa-
vo tėvą. [10] Tai patyręs Jūdas įsa-
kė tautai šauktis dieną ir naktį
Viešpaties, kad ir dabar, kaip vi-
suomet, jiems padėtų, [11] nes jie
turėjo baimės neteksią įstatymo,
tėvynės ir šventos bažnyčios, ir
kad neleistų piktžodžiaujantiems
pagonims vėl pavergti tautą, ku-
ri ką tik buvo truputį atsikvėpus.
[12] Taigi visiems draug tai darant
ir maldaujant Viešpatį gailestin-
gumo su verksmu ir pasninkais,
gulint kniupstiems per tris išti-
sas dienas ant žemės, Jūdas pa-
ragino juos būti prisirengusius.
[13] Jis gi pats nutarė drauge su vy-
resniaisiais išeiti, pirma negu ka-
ralius įves kariuomenę į Jūdėją ir
paims miestą, ir pavesti Viešpa-
ties teismui, kuo tas dalykas tu-
rėtų baigtis. [14] Taigi palikdamas
visus dalykus Dievo, pasaulio Su-
tvėrėjo, galiai ir paraginęs savuo-
sius drąsiai kovoti ir stovėti iki
mirčiai už įstatymus, bažnyčią
miestą, tėvynę ir piliečius, jis su-

(8) *Nusikaltimų prieš Dievą...* Plg. 4,39. — *Pats buvo pasmerktas...* Iš Juozapo Fl. žodžių galima spėti, kad Menelajus, Lyzijui jau padarius taiką su žydais (žem. 23 eil.), vėl kurstė karalių prieš žydus ir tuo savo elgesiu taip įpykino karalių, kad tasai pasmerkė Menelajų mirti. Todėl aukščiau aprašytas Menelajaus nužudymas jungiamas, nesilaikant kronologinės įvykių eilios, su pirmu Menelajaus pasirodymu pas karalių, kad skaitytojai tuojau sužinotų, koks buvo to didelio nusikaltėlio galas.

(14) *Visus dalykus.* Anot gr. t.: sprendimą. — *Prie Modino.* Syrų kariuomenė galėjo eiti dviem būriais: vienas, su kuriuo buvo karalius, galėjo eiti pajūriu; kitas gi, gal Lyzijo vedamas, per Idumėją, į pietus nuo Mirties jūros. Modinas, kuriame buvo sustojęs Jūdas, buvo tinkama vieta, iš kurios buvo galima sekti, ką darys priešai, ateiną iš šiaurės; Betzakaroje gi, kame žydai, anot 1 Mak. 6,32, buvo pasidarę stovyklą, buvo

nibus fortissimis electis, nocte
aggressus aulam regiam, in castris
interfecit viros quattuor millia,
et maximum elephantorum
cum his, qui superpositi fuerant:
[16] summoque metu, ac perturbatione
hostium castra replentes,
rebus prospere gestis, abierunt.
[17] Hoc autem factum est die illucescente,
adiuvante eum Domini
protectione.

[18] Sed rex, accepto gustu audaciae
Iudaeorum, arte difficultatem
locorum tentabat: [19] et Bethsurae,
quae erat Iudaeorum praesidium
munitum, castra admovebat:
sed fugabantur, impingebat,
minorabatur. [20] Ilis autem,
qui intus erant, Iudas necessaria
mittebat. [21] Enunciavit autem
mysteria hostibus Rhodocus quidam
de Iudaico exercitu, qui requisitus
comprehensus est, et
conclusus. [22] Iterum rex sermonem
habuit ad eos, qui erant in
Bethsuris: dextram dedit: accepit:
abiit: [23] commisit cum Iuda, superatus
est.

Ut autem cognovit rebellasse
Philippum Antiochiae, qui relictus
erat super negotia, mente consternatus
Iudaeos deprecans, subditusque
eis, iurat de omnibus,
quibus iustum visum est: et reconciliatus
obtulit sacrificium, honoravit
templum, et munera po-

statė savo kariuomenę prie Modino.
[15] Davęs saviesiems šūkį: Dievo
nugalėjimas! su rinktiniais drąsiausiais
jaunikaičiais jis nakčia
puolė karaliaus stotį ir užmušė
stovykloje keturis tūkstančius vyrų,
taip pat didžiausią dramblį draug
su tais, kurie ant jo buvo. [16] Pripildę
didžiausios baimės ir sumišimo
priešų stovyklą ir laimingai
atlikę tą žygį, jie pasitraukė. [17] Įvyko
gi tai, dienai auštant, Viešpaties
globai jam padedant.

[18] Po to karalius, gavęs paragauti
žydų drąsos, mėgino gudrumu
nugalėti vietų sunkenybes.
[19] Jis pastatė stovyklą prie stiprios
žydų tvirtovės Betsuros, bet
buvo atstumtas, turėjo nuostolių,
buvo silpninamas. [20] Tiems gi, kurie
buvo viduje, Jūdas siuntė, ko
jiems reikėjo. [21] Tačiau vienas
žmogus iš žydų kariuomenės, Rodokas,
išdavė priešams paslaptis;
jis buvo susektas, suimtas ir uždarytas.
[22] Karalius vėl derėjosi
su tais, kurie buvo Betsuroje, pasiūlė
taiką, susitarė ir nuėjo sau.
[23] Jis susirėmė su Jūdu ir buvo
nugalėtas.

Gavęs gi žinią, kad Antiokijoje
sukėlė maištą reikalų vedėju
paliktas Pilypas, jis labai nusigando;
jis kreipėsi geruoju į žydus,
jiems nusileisdamas, prisiekė
padaryti visa, kas rodėsi teisinga,
ir susitaikęs atnašavo auką,
pagerbė bažnyčią ir davė dova-

---

patogu sulaikyti priešus, ateinančius iš pietų.

(19) *Betsuros.*:. Plg. 1 Mak. 6,31. Autorius pasakoja čia labai trumpai, nenurodydamas aiškiai įvykių eilios, kai ką visai apleisdamas; todėl, norint tą pasakojimą suderinti su tuo, ką randame pasakyta 1 Mak. kn., lieka šiek tiek neaiškumų. — **(21)** *Paslaptis:* kariškas paslaptis. — **(23)** *Susirėmė.*:. Palikęs Betsurą, karalius ėjo prieš bažnyčios kalną (1 Mak. 6, 51). — *Buvo nugalėtas.* Plg. 1 Mak. 6,57.:. kame aiškiau išdėstyta, kodėl karalius nebegalėjo tęsti karo.

Reikalų vedėju paliktas Pilypas. Karalystės valdytoju, Lyzijo vieton, Pilypas buvo paskirtas Antioko Epifano. Atvykęs su kariuomene iš Persijos, jis prisiartino prie Antiokijos

suit: 24 Machabaeum amplexatus est, et fecit eum a Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem et principem.
25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenses amicitiae conventionem, indignantes ne forte foedus irrumperent.
26 Tunc ascendit Lysias tribunal, et exposuit rationem, et populum sedavit, regressusque est Antiochiam: et hoc modo regis profectio, et reditus processit.

nų. 24 Makabiejų jis apkabino ir paskyrė jį vadu ir kunigaikščiu nuo Ptolemaidos iki Gerenų.
25 Kai jis atėjo į Ptolemaidą, gyventojai buvo nepatenkinti prietelinga sutartimi ir karščiuodamies sakė, kad jie turėtų suardyti tą sandorą.
26 Tuomet Lyzijas įlipo į tribuną, išdėstė priežastis, nuramino žmones ir sugrįžo į Antiokiją. Taip tai buvo atliktas karaliaus išvykimas ir grįžimas.

b) Žydų nugalėjimai, Demetrijui I Soterui viešpataujant.

Caput XIV. 1 Sed post triennii tempus cognovit Iudas, et qui cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multitudine valida, et navibus, per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna, 2 et tenuisse regiones adversus Antiochum, et ducem eius Lysiam.
3 Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est tempo-

14 perskyrimas. 1 Bet trejiems metams praslinkus, Jūdas ir su juo buvusieji gavo žinią, kad Seleuko sūnus Demetrijus su stipria kariuomene ir laivais atvyko per Tripolies uostą į patogias vietas 2 ir įsigalėjo šalyje prieš Antioką ir jo vadą Lyziją.
3 Kažinkoks gi Alkimas, kurs buvo buvęs vyriausiuoju kunigu, bet buvo savo noru susitepęs ben-

---

ir mėgino jėga paimti valdžią ir pašalinti Lyziją, bet tai jam nepasisekė. Plg. 1 Mak. 6,14.15.55; 2 Mak. 9,29. — (24) *Makabiejų gi.*:. Gr. t. kai kurių taip verčiamas: Makabiejų jis priėmė draugiškai ir paliko vadu nuo Ptolemaidos iki gerėnų plotui (seno pilistimų miesto Geraros, į pietus nuo Gazos) Hegemonidą.

(25) *Buvo nepatenkinti.* Jūdas buvo juos nubaudęs, 1 Mak. 5,15.22.

14,1—15,40. Naujas Syrijos karalius Demetrijus Soteras, Alkimo pakurstytas, siunčia Nikanorą Jūdo Makabiejaus suimti (14,1—17). Atvykęs į Jūdėją, Nikanoras pradžioje elgiasi su Jūdu draugiškai, bet gavęs griežtą karaliaus įsakymą atsiųsti apkaltą Jūdą į Antiokiją, mėgina suimti jį klasta (14,18—30); įpykintas nepasisekimu jis grūmoja žydų šventyklai ir mėgina suimti vieną žydų vyresniųjų, Raziją, kurs pats nusižudo (14,31—46). Po to Nikanoras mėgina pulti Jūdą subatos dieną; tasai gi rengiasi prie kovos, šaukdamos Dievo pagalbos (15,1—24); kovoje Nikanoras žūna, žydai gi švenčia su džiaugsmu savo nugalėjimą (15,25—37). Knyga baigama trumpintojo pastabomis apie savo atliktą darbą (15, 38—40).

(14,1) *Bet trejiems...*: po įvykių, kurie paminėti 13,1.. Metai pradėti čia laikomi pilnais metais. Todėl šitame perskyr. kalbama apie tai, kas įvyko 151 m. Seleukaičių eros. Vz. 4 eil. gr. t. ir 1 Mak. 7,1: — Bakido žygis (1 Mak. 7,5—25) 2 Mak. knygoje visai neminimas, tuo tarpu kad apie Nikanoro žygį (1 Mak. 7,26...) pasakojama žymiai plačiau. — *Seleuko sūnus...* Plg. 1 Mak. 7,1.

(3) *Alkimas.*:. Apie jį vz. 1 Mak. 7,9.25. — *Buvęs vyriausiuoju kunigu.* Jį buvo paskyręs Eupatoris po Me-

ribus commistionis, considerans
nullo modo sibi esse salutem,
neque accessum ad altare, [4] ve-
nit ad regem Demetrium cente-
simo quinquagesimo anno, offe-
rens ei coronam auream, et pal-
mam, super haec et thallos, qui
templi esse videbantur. Et ipsa
quidem die siluit. [5] Tempus au-
tem opportunum dementiae suae
nactus, convocatus a Demetrio
ad consilium, et interrogatus qui-
bus rebus et consiliis Iudaei nite-
rentur, [6] respondit: Ipsi, qui dicun-
tur Assidaei Iudaeorum, quibus
praeest Iudas Machabaeus, bella
nutriunt, et seditiones movent,
nec patiuntur regnum esse qui-
etum: [7] nam et ego defraudatus
parentum gloria (dico autem sum-
mo sacerdotio) huc veni: [8] pri-
mo quidem utilitatibus regis fi-
dem servans, secundo autem
etiam civibus consulens: nam il-
lorum pravitate universum genus
nostrum non minime vexatur.
[9] Sed oro his singulis o rex co-
gnitis, et regioni, et generi se-
cundum humanitatem tuam per-
vulgatam omnibus prospice.
[10] nam, quamdiu superest Iudas,
impossibile est, pacem esse ne-
gotiis. [11] Talibus autem ab hoc
dictis, et ceteri amici, hostiliter

dravimo su pagonimis laikais,
matydamas, kad jam jokiu bū-
du nėra išsigelbėjimo, nė pri-
ėjimo prie altoriaus, [4] atėjo pas
karalių Demetrijų šimtas penkias
dešimtais metais, atnešė jam auk-
sinį vainiką ir palmę, be to aly-
vų šakeles, kurios rodėsi esan-
čios iš bažnyčios, ir tą dieną jis
nieko nesakė. [5] Pasigavęs gi pa-
togios progos savo beprotystei,
Demetrijaus pašauktas į pasitari-
mą ir paklaustas, kaip yra nusi-
teikę žydai ir kokių turi sumany-
mų, [6] jis atsakė: Tie žydai, kurie
vadinasi asidais, kuriems vado-
vauja Jūdas Makabiejus, palaiko
karą, kelia maištus ir nepakenčia
kad karalystėje būtų ramu. [7] Nes
ir aš, neteisingai netekęs mano
tėvų garbės (būtent vyriausios
kunigystės), atėjau čia, [8] visų pir-
ma, kad išlaikyčiau ištikimybę tam,
kas karaliui naudinga, toliau kad
pasirūpinčiau mano bendrapilie-
čiais, nes dėl anų piktumo visa
mūsų tauta nemažai kenčia. [9] Tai-
gi aš prašau tave, o karaliau, pa-
tyręs apie visus šituos dalykus,
pasirūpink ir šalimi ir tauta, žiū-
rėdamas savo visiems žinomo
gerumo. [10] Nes kolei tebėra Jū-
das, negalima, kad būtų ramybė
reikaluose. [11] Kai šitas pasakė to-
kiuos dalykus, ir kiti jo prieteliai

---

nelaimės nužudymo (Juozapas Fl.). — *Laikais:* kai Jazonas paveržė iš savo brolio Onijo vyriausiąją kunigystę. — (4) *Šimtas penkias dešimtais.* Gr. t.: 151. Alkimas buvo priėjęs karalių du kartu (1 Mak. 7,5.25); čia kalbama apie antrą pasimatymą su karaliumi. Anot 26 eil., Alkimas buvo vėliau dar sykį atvykęs į Antiokiją. — *Auksinį vainiką...* Vainikas buvo karališkos garbės žymė (1 Mak. 10,29); palmės šaka nugalėjimo ženklas (1 Mak. 13,37); alyvų šakelė ženklas globos taikos metu. — (6) *Asidais.* Plg. 1 Mak. 2,42. — (7) *Mano tėvų garbės.* Anot Juozapo Fl., Alkimas buvęs iš Aarono giminės, bet ne iš tos jos šeimynos, kuriai iki šiam laikui priklausė vyriausioji kunigystė. Plg. 1 Mak. 7,14. Nors jis buvo Syrijos karaliaus paskirtas vyriausiuoju kunigu, bet žydai, ypač gi Jūdas Makabiejus, nenorėjo jo pripažinti. — (9) *Ir tauta.* Gr. t.: ir mūsų prislėgta tauta. — (11) *Jo prieteliai:* karaliaus prieteliai. Ir Alkimas buvo dabar laikomas karaliaus prieteliu. — *Pakurstė.* Anot gr. t.: dar labiau pakurstė.

se habentes adversus Iudam, in-
flammaverunt Demetrium.
[12] Qui statim Nicanorem prae-
positum elephantorum ducem
misit in Iudaeam: [13] datis man-
datis ut ipsum quidem Iudam ca-
peret: eos vero, qui cum illo erant,
dispergeret, et constitueret Alci-
mum maximi templi summum
sacerdotem. [14] Tunc gentes, quae
de Iudaea fugerant Iudam, gre-
gatim se Nicanori miscebant, mi-
serias, et clades Iudaeorum pro-
speritates rerum suarum existi-
mantes. [15] Audito itaque Iudaei
Nicanoris adventu et conventu na-
tionum, conspersi terra rogabant
eum, qui populum suum constitu-
it, ut in aeternum custodiret, qui-
que suam portionem signis evi-
dentibus protegit. [16] Imperante
autem duce, statim inde move-
runt, conveneruntque ad castel-
lum Dessau. [17] Simon vero fra-
ter Iudae commiserat cum Nica-
nore, sed conterritus est repenti-
no adventu adversariorum.
[18] Nicanor tamen, audiens vir-
tutem comitum Iudae, et animi
magnitudinem, quam pro patriae
certaminibus habebant, sanguine
iudicium facere metuebat. [19] Quam
ob rem praemisit Posidonium, et
Theodotium, et Matthiam, ut da-
rent dextras atque acciperent.
[20] Et cum diu de his consilium
ageretur, et ipse dux ad multi-
tudinem retulisset, omnium una

nedraugingai nusistatę prieš Jū-
dą, pakurstė Demetrijų.
[12] Jis tuojau nusiuntė vadu į
Jūdėją Nikanorą, dramblių virši-
ninką, [13] davęs įsakymų sugauti
patį Jūdą, su juo gi buvusius iš-
sklaidyti ir pastatyti Alkimą vy-
riausiuoju didžiausios bažnyčios
kunigu. [14] Tuomet pagonys, ku-
rie buvo pabėgę iš Jūdėjos nuo
Jūdo, dėjosi būriais prie Nikano-
ro, laikydami žydų nelaimes ir
smūgius savo laime. [15] Taigi žy-
dai, išgirdę apie Nikanoro atvy-
kimą ir pagonių susibūrimą, ap-
sibėrę dulkėmis, maldavo tą, kurs
išrinko savo tautą ir kurs aiškiai
matomais ženklais globoja savo
dalią, saugoti ją per amžius. [16] Sa-
vo vado įsakymu jie tuojau pasi-
traukė iš ten ir susirinko prie De-
savo pilies. [17] Jūdo brolis Simo-
nas buvo susirėmęs su Nikano-
ru, bet buvo išgąsdintas ūmo prie-
šų atvykimo.

[18] Tuo tarpu Nikanoras, iš-
girdęs apie Jūdo draugų drąsą
ir apie didvyriškumą, kokiuo jie
kovojo dėl tėvynės, bijojo spręs-
ti dalyką krauju. [19] Todėl jis pir-
ma išsiuntė Posidonijų, Teodo-
tijų ir Motiejų pasiūlyti taikos ir
jos padaryti. [20] Po to, kai ilgai
buvo tariamasi apie šį dalyką ir
pats vadas buvo tai pranešęs ka-
riuomenei, visų buvo viena nuo-

(12) *Nikanorą...* Gr. t.: kurs anksčiau yra buvęs dramblių viršininku. Tas pareigas jis ėjo Antioko Epifano laikais, kuriam mirus, jis nuvyko į Romą pas Demetrijų. Plg. 1 Mak. 3,38 ir 7,26. — (13) *Sugauti.* Gr. t.: pašalinti. — (15) *Matomais ženklais.* Vz. 3,25;10,29 ir 11,8. — (16) *Desavo pilies.* Jos vieta nežinoma. — (17) *Buvo išgąsdintas...* Anot gr. t.: ėmė svyruoti dėl ūmo išgąsčio.

(18) *Pasiūlyti taikos...* 1 Mak. 7,26 pasakyta, kad Nikanoras buvęs labai didelis žydų priešas. Iš čia paaiškėja, kad atvykdamas jis nebuvo prieš juos nusistatęs ir pradėjo jų nekęsti tik vėliau. Vz. 29 eil. ir tol. — (20) *Pats vadas...* Jūdas pasakė saviesiems syrų vado pasiūlymus, kurie buvo jų priimti. — (21) *Jie:* Jū-

fuit sententia amicitiis annuere.
21 Itaque diem constituerunt, qua
secreto inter se agerent: et sin-
gulis sellae prolatae sunt, et po-
sitae. 22 Praecepit autem Iudas ar-
matos esse locis opportunis, ne
forte ab hostibus repente mali
aliquid oriretur: et congruum col-
loquium fecerunt. 23 Morabatur
autem Nicanor Ierosolymis, nihil-
que inique agebat, gregesque tur-
barum, quae congregatae fuerant,
dimisit. 24 Habebat autem Iudam
semper charum ex animo, et erat
viro inclinatus. 25 Rogavitque eum
ducere uxorem, filiosque procre-
are. Nuptias fecit: quiete egit,
communiterque vivebant.

26 Alcimus autem, videns cha-
ritatem illorum adinvicem, et con-
ventiones, venit ad Demetrium,
et dicebat, Nicanorem rebus alie-
nis assentire, Iudamque regni in-
sidiatorem successorem sibi de-
stinasse. 27 Itaque rex exasperа-
tus, et pessimis huius criminatio-
nibus irritatus, scripsit Nicanori,
dicens, graviter quidem se ferre
de amicitiae conventione, iubere
tamen Machabaeum citius vinc-
tum mittere Antiochiam.
28 Quibus cognitis, Nicanor
consternabatur, et graviter fere-
bat, si ea, quae convenerant irri-
ta faceret, nihil laesus a viro.
29 Sed, quia regi resistere non po-
terat, opportunitatem observabat,
qua praeceptum perficeret.

monė, pritarti sutarčiai. 21 Taigi
jie paskyrė dieną, kad pasitartų
tarp savęs slapčia, ir kiekvienam
buvo atnešta ir padėta kėdžių.
22 Tačiau Jūdas įsakė ginkluo-
tiems vyrams būti tinkamose vie
tose, kad kartais nekiltų kas nors
pikta iš priešų pusės, ir taip jie
padarė atatinkamą pasikalbėjimą.
23 Nikanoras pasiliko Jeruzalėje,
nieko pikto nedarydamas, ir pa-
paleido būriais susirinkusias mi-
nias. 24 Jis visuomet mėgo nuo-
širdžiai Jūdą ir buvo jam labai
palankus. 25 Jis įkalbėjo jam ves-
ti žmoną ir turėti vaikų. Taigi
tasai iškėlė vestuves, gyveno ra-
miai ir juodu palaikė draugiškus
santykius.
26 Bet Alkimas, patyręs apie
juodviejų prietelystę ir sutartį, nu-
vyko pas Demetrijų ir sakė, kad
Nikanoras palaikąs svetimus rei-
kalus ir kad jis išrinkęs jojo pa-
pėdininku Jūdą, karalystės prie-
šininką. 27 Taigi karalius, įpykin-
tas ir įerzintas bjauriais to žmo-
gaus šmeižtais, parašė Nikanorui,
pareikšdamas, kad jam labai ne-
patinka prieteliška sutartis ir kad
jis įsako atsiųsti neatidėliojant ap-
kaltą Makabiejų į Antiokiją.
28 Gavęs tą žinią, Nikanoras
nusigando ir jam buvo labai sun-
ku laužyti padarytą sutartį, nes
jis Jūdo visai nebuvo įžeistas.
29 Bet negalėdamas priešintis ka-
raliui, jis laukė tinkamos progos
įsakymui įvykinti.

---

das ir Nikanoras. — (22) *Pasikalbėjimą.* Tas pasikalbėjimas matomai pasibaigė taikos padarymu. — (23) *Nikanoras pasiliko...* 1 Mak. 7,28.29 čia pasakojami (iki 29 eil.) santykiai tarp Jūdo ir Nikanoro vos paminėti. — (24) *Jis visuomet...* Anot gr. t.: jis nuolat susitikdavo su Jūdu (turėjo Jūdą ties savo veidu), buvo jam nuoširdžiai palankus. — (25) *Vesti žmoną.* Tai turėjo būti įrodymas, kad nebemanoma apie kovas ir kad viešpatauja tikra taika.

(26) *Jojo papėdininku:* papėdininku Alkimo, kurs laikė save vyriausiuoju žydų kunigų. Ar tas kaltinimas buvo pagrįstas tiesa, čia nepasakoma.

[30] At Machabaeus, videns se-
cum austerius agere Nicanorem,
et consuetum occursum fero-
cius exhibentem, intelligens non
ex bono esse austeritatem istam
paucis suorum congregatis, oc-
cultavit se a Nicanore.
[31] Quod cum ille cognovit
fortiter se a viro praeventum,
venit ad maximum et sanctissi-
mum templum: et sacerdotibus
solitas hostias offerentibus, ius-
sit sibi tradi virum: [32] quibus cum
iuramento dicentibus nescire se
ubi esset qui quaerebatur, exten-
dens manum ad templum, [33] iu-
ravit, dicens: ¡Nisi Iudam mihi
vinctum tradideritis, istud Dei fa-
num in planitiem deducam, et
altare effodiam, et templum hoc
Libero patri consecrabo. [34] Et
his dictis abiit. Sacerdotes autem
protendentes manus in caelum,
invocabant eum, qui semper pro-
pugnator esset gentis ipsorum,
haec dicentes: [35] Tu Domine uni-
versorum, qui nullius indiges,
voluisti templum habitationis tuae
fieri in nobis. [36] Et nunc sancte
sanctorum omnium Domine, con-
serva in aeternum impollutam
domum istam, quae nuper mun-
data est.
[37] Razias autem quidam de se-
nioribus ab Ierosolymis delatus
est Nicanori, vir amator civitatis,
et bene audiens: qui pro affectu
pater Iudaeorum appellabatur.
[38] Hic multis temporibus conti-
nentiae propositum tenuit in Iu-

[30] Tačiau Makabiejus, pama-
tęs, kad Nikanoras elgiasi su juo
šiurkščiau ir įprastuose susitiki-
muose rodėsi įžulesnis, suprato,
kad tas šiurkštumas ne iš gero
ir surinkęs nedaugelį savųjų, pa-
sislėpė nuo Nikanoro.
[31] Tasai gi, sužinojęs, kad Jū-
das buvo drąsiai užbėgęs jam už
akių, atėjo į didžiausią ir švenčiau-
sią bažnyčią ir, kunigams aukojant
įprastas aukas, liepė išduoti sau
tą žmogų. [32] Šitiems sakant su
priesaika, jog jie nežino, kame yra
ieškomasis, jis, ištiesęs ranką į baž-
nyčią, [33] prisiekė, tardamas: Jei
jūs neišduosite man surišto Jūdo,
aš sulyginsiu su žeme šitą Die-
vo bažnyčią, išardysiu iš pamatų
altorių ir pašvęsiu tą bažnyčią
tėvui Bakchui. [34] Tai pasakęs, jis
nuėjo sau. Kunigai, tiesdami ran-
kas į dangų, šaukėsi to, kurs vi-
suomet buvo jų tautos gynėjas,
sakydami taip: [35] Visų dalykų Vieš-
patie, kurs nieko neprivalai, tu
norėjai, kad bažnyčia tau gyventi
būtų pastatyta mūsų tarpe; [36] o
dabar, šventųjų Šventasis, visų
dalykų Viešpatie, išlaikyk per am-
žius nesuteptus šituos namus,
kurie ką tik apvalyti.

[37] Tuo metu Nikanorui buvo
įskųstas vienas Jeruzalės vyres-
niųjų, Razijas, žmogus mylįs sa-
vo miestą, turįs gerą vardą, kurs
dėl savo geros širdies buvo va-
dinamas žydų tėvu. [38] Per ilgą
susilaikymo laiką jis griežtai lai-

---

(30) *Nedaugelį.* Gr. t.: nemaža.
(31) *Tą žmogų:* Jūdą. — (33) *Pašvęsiu...* Gr. t.: pastatysiu puikią bažnyčią Bakchui. — (35) *Nieko neprivalai.* Plg. 3 Kar. 8,27. — (36) *Kurie ką tik.:.* Plg. 10,3.
(37) *Razijas.* Gr. t.: Razis. — *Turįs gerą vardą...*: kaipo uolus, ištikimas įstatymui žydas. — (38) *Susilaikymo:* nuo bendravimo su pagonimis, nuo susitepimo jų įpročiais. — *Atiduoti kūną ir...* Gal Razijas buvo pasiryžęs paaukoti save už kitus. Anot kitų (Aug. Tomas), Razijo pasielgimas buvęs peiktina savižudybė. Ji galėtų būti pateisinta tik gera Ra-

daismo, corpusque et animam
tradere contentus pro perseve-
rantia. [39] Volens autem Nicanor
manifestare odium, quod habe-
bat in Iudaeos, misit milites quin-
gentos, ut eum comprehenderent.
[40] putabat enim, si illum decepis-
set, se cladem Iudaeis maximam
illaturum. [41] Turbis autem irruere
in domum eius, et ianuam dis-
rumpere, atque ignem admovere
cupientibus, cum iam compre-
henderetur, gladio se petiit; [42] eli-
gens nobiliter mori potius, quam
subditus fieri peccatoribus, et
contra natales suos indignis iniu-
riis agi. [43] Sed, cum per festina-
tionem non certo ictu plagam
dedisset, et turbae intra ostia ir-
rumperent, recurrens audacter ad
murum, praecipitavit semetipsum
viriliter in turbas: [44] quibus velo-
citer locum dantibus casui eius,
venit per mediam cervicem: [45] et
cum adhuc spiraret, accensus ani-
mo, surrexit: et cum sanguis eius
magno fluxu deflueret, et gra-
vissimis vulneribus esset saucius,
cursu turbam pertransiit: [46] et
stans supra quandam petram prae-
ruptam, et iam exsanguis effec-
tus, complexus intestina sua, ut-
risque manibus proiecit super
turbas, invocans dominatorem vi-
tae ac spiritus, ut haec illi ite-
rum redderet: atque ita vita de-
functus est.

Caput VX. [1] Nicanor autem,
ut comperit Iudam esse in locis
Samariae, cogitavit cum omni im-
petu die sabbati committere bel-

kėsi žydiškumo ir dėl ištvermės
buvo pasiryžęs atiduoti kūną ir
gyvybę. [39] Nikanoras, norėdamas
parodyti savo neapykantą žydams,
pasiuntė penkis šimtus kareivių
jo suimti, [40] nes jis tikėjo, kad,
jei pavyktų prigauti tą žmogų,
tuo jis suduosiąs žydams di-
džiausią smūgį. [41] Bet kai minia
norėjo įsiveržti į jo namus, iš-
laužti duris ir padegti, kai jis jau
turėjo būti tuojau nutvertas, jis
perdūrė save kalaviju, [42] pasirink-
damas velyk garbingai mirti, kaip
pasiduoti nusidėjėliams ir pakelti
išniekinimus, nevertus jo kilmės.
[43] Bet kadangi per greitumą pa-
darė sau žaizdą netikru smūgiu
ir minia jau veržėsi pro durų an-
gą, jis atkakliai pribėgo prie sie-
nos ir drąsiai krito žemyn ant
minios. [44] Jai geitai pasitraukus
iš vietos nuo krintančio, jis nu-
krito sprandu žemyn. [45] O kadan-
gi jis dar tebebuvo gyvas, deg-
damas drąsa, jis atsikėlė, ir kai
jo kraujas tekėte tekėjo ir pats
buvo sužalotas sunkiausiomis
žaizdomis, jis perbėgo minią [46] ir
atsistojęs ant vienos staigios uo-
los ir jau netekęs kraujo, su-
ėmęs savo vidurius, metė juos
abiem rankom į minią, šaukda-
mos gyvybės ir dvasios Valdo-
vo, kad tai jam vėl grąžintų, ir
tuo būdu jis mirė.

15 perskyrimas. [1] Nikano-
ras gi, gavęs žinią, kad Judas yra
Samarijos vietose, nutarė pulti jį
visu smarkumu subatos dieną.

---

zijo intencija. Knygos autorius gi-
ria ne pačią Razijo savižudybę, bet
jo drąsą ir jo sielos kilnumą. —
(40) *Jei pavyktų prigauti...* Anot gr.
t.: jei jis galėtų jį suimti. — (44)
Sprandu... Anot gr. t.: į tuščią aikš-
tę. — (45) *Minią:* persekiotojų būrį.
— (46) *Kad tai jam...* Plg. 7,23.
(15,1) *Samarijos vietose...* Anot
1 Mak. 7,39, tarp Gofnos ir Bethoro-
no, kame įvyko kova prieš Nikano-
rą. — *Subatos dieną.* Anot gr. t.:
be jokio pavojaus. Nikanoras tikė-
josi, kad žydai nesigins. Plg. 1 Mak.

lum. 2 Iudaeis vero, qui illum per
necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter, et barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, et honora
eum, qui universa conspicit: 3 ille
infelix interrogavit, si est potens in caelo, qui imperavit agi diem
sabbatorum. 4 Et respondentibus
illis, Est Dominus vivus ipse in caelo potens, qui iussit agi septimam diem. 5 At ille ait: Et ego
potens sum super terram, qui impero sumi arma, et negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consilium perficeret.
6 Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus cogitaverat commune trophaeum statuere de
Iuda. 7 Machabaeus autem semper confidebat cum omni spe auxilium sibi a Deo affuturum.
8 et hortabatur suos ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de caelo, et nunc sperarent ab Omnipotente sibi affuturam
victoriam. 9 Et allocutus eos de
lege, et prophetis, admonens etiam certamina, quae fecerant prius, promptiores constituit eos: 10 et
ita animis eorum erectis simul ostendebat Gentium fallaciam, et iuramentorum praevaricationem.
11 Singulos autem illorum armavit, non clypei, et hastae munitione, sed sermonibus optimis, et exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos laetificavit.

2 Žydai, kurie priversti ėjo paskui jį, sakė: Nesielk taip įžuliai ir nežmoniškai, parodyk pagarbos pašventintai dienai ir pagerbk tą,
kurs visa mato! 3 Tas nelaimin-
gasis paklausė: Ar yra Galingasis danguje, kurs liepė laikyti subatos dieną. 4 O kai jie atsakė: Yra pats gyvasis Viešpats, galingasis danguje, kurs liepė laikyti sekmą dieną, 5 jis tarė: Ir aš
esu galingas žemėje, kurs įsakau imti ginklus ir atlikti karaliaus reikalą! Tačiau jam nepasisekė įvykinti savo sumanymą.

6 Nikanoras, pasikėlęs į didžiausią puikybę, manė pastatyti viešą paminklą dėl nugalėto Jūdo. 7 Makabiejus gi visa viltimi pasitikėjo visuomet, kad bus jam
pagalbos iš Dievo. 8 Jis ragino
savuosius nenusigąsti dėl pagonių atėjimo, atsiminti suteiktą jiems pagalbą iš dangaus ir dabar tikėtis, kad visagalis suteiks jiems
nugalėjimą. 9 Pamokęs juos iš
įstatymo ir pranašų, priminęs taip pat kovas, kurias anksčiau buvo
kovoję, jis juos padrąsino. 10 Taip
pakėlęs jų drąsą, jis draug parodė pagonių neištikimybę ir priesaikų laužymą. 11 Taip jis apginklavo jų kiekvieną ne skydo ir ietles apsauga, bet geriausiais žodžiais ir paraginimais, papasakodamas tikėjimo vertą sapną, kuriuo visus pradžiugino.

2,36—41. — (2) *Kurie priversti ėjo...:* buvo prievarta paimti į syrų kariuomenę. — *Parodyk pagarbos...* Anot gr. t.: parodyk pagarbos tai dienai, kurią tas, kurs visa mato, pagerbė šventumu. — (3) *Kurs liepė...* Nikanoras nenori tikėti, kad subata buvusi Dievo (jo nuomone, kurio nors dievaičio) įsakyta.

(6) *Pasikėlęs...* Anot gr. t.: kaklą (galvą) iškėlęs. — *Paminklą:* nugalėjimo vietoje. — (8) *Pagalbą iš dangaus.* Plg. 14,15. — (10) *Pagonių neištikimybę ir...* Plg. 1 Mak. 6,22; 2 Mak. 4,34;5,25;12,3 ir k. Buvo visų bendras įsitikinimas, kad priesaikos laužytojas negali turėti pasisekimo jokiuose savo sumanymuose. — (11)

12 Erat autem huiuscemodi vi-
sus: Oniam, qui fuerat summus
sacerdos, virum bonum et beni-
gnum, verecundum visu, mode-
stum moribus, et eloquio deco-
rum, et qui a puero in virtutibus
exercitatus sit, manus protenden-
tem, orare pro omni populo Iu-
daeorum: 13 Post hoc apparuisse
et alium virum aetate, et gloria
mirabilem, et magni decoris ha-
bitudine circa illum: 14 Respon-
dentem vero Oniam dixisse: Hic
est fratrum amator, et populi Is-
rael: hic est, qui multum orat pro
populo, et universa sancta civita-
te, Ieremias propheta Dei. 15 Ex-
tendisse autem Ieremiam dex-
tram, et dedisse Iudae gladium
aureum, dicentem: 16 Accipe san-
ctum gladium munus a Deo, in
quo deiicies adversarios populi
mei Israel.

17 Exhortati itaque Iudae ser-
monibus bonis valde, de quibus
extolli posset impetus, et animi
iuvenum confortari, statuerunt
dimicare et confligere fortiter: ut
virtus de negotiis iudicaret, eo
quod civitas sancta, et templum
periclitarentur. 18 Erat enim pro
uxoribus, et filiis, itemque pro
fratribus, et cognatis minor solli-
citudo: maximus vero et primus
pro sanctitate timor erat templi.
19 sed et eos, qui in civitate erant
non minima sollicitudo habebat
pro his, qui congressuri erant.

20 Et, cum iam omnes spera-
rent iudicium futurum, hostesque
adessent; atque exercitus esset

12 Regėjimas gi buvo toks:
Onijas, kurs yra buvęs vyriausiuo-
ju kunigu, geras ir malonus žmo-
gus, garbingos išvaizdos, kuklus
įpročiais, gražios iškalbos ir kurs
nuo pat jaunystės buvo išsilavi-
nęs dorybėse, ištiestomis ranko-
mis meldėsi už visą žydų tautą.
13 Po to pasirodė ir kitas vyras,
stebėtinas amžiumi ir išvaizda,
apsuptas didingu garbingumu.
14 Atsiliepdamas gi Onijas tarė:
Šitas yra brolių ir Izraėlio tautos
mylėtojas, jis yra, kurs daug mel-
džiasi už tautą ir už visą šven-
tąjį miestą, Dievo pranašas Jere-
mijas. 15 Jeremijas gi ištiesė de-
šinę ir padavė Jūdui auksinį kar-
dą, tardamas: 16 Priimk šventą
kalaviją, dovaną iš Dievo, kuriuo
nutremsi mano tautos Izraėlio prie-
šus.

17 Taigi paraginti labai gero-
mis Jūdo kalbomis, kuriomis ga-
lėjo būti pakelta jaunikaičių drą-
sa ir sustiprinta jų dvasia, jie nu-
tarė smarkiai pulti ir drąsiai ko-
voti, kad spręstų dalykus drąsa,
nes buvo pavojuje šventas mies-
tas ir bažnyčia. 18 Nes mažesnis
buvo susirūpinimas pačiomis ir
vaikais, taip pat broliais ir gimi-
nėmis, didžiausia ir pirma bu-
vo baimė dėl bažnyčios šventu-
mo. 19 Bet ir tie, kurie buvo mies-
te, nemaža buvo susirūpinę tais,
kurie turėjo stoti į kovą.
20 Kai jau visi laukė artimo spren-
dimo, priešai buvo čiapat, kariuo-
menė buvo sutvarkyta, drambliai

Sapną. Tas sapnas buvo regėjimas. (12) *Onijas, kurs...* Plg. 3,1 ir 4,34. — (14) *Jis yra, kurs...* Kadangi Onijas nurodo kitą tautos užtarėją, tai tasai yra galingesnis už Oniją ir jo malda yra tikras nugalėjimo laidas.

(17) *Smarkiai pulti...* Anot gr. t.: nedaryti stovyklos, bet drąsiai pulti... — (18) *Dėl bažnyčios:* kuriai grūmojo Nikanoras (14,33). — (19) *Kurie turėjo stoti į kovą:* nes Nikanoras žadėjo iššudyti visus žydus.

ordinatus, bestiae, equitesque op-
portuno in loco compositi, [21] con-
siderans Machabaeus adventum
multitudinis, et apparatum varium
armorum, et ferocitatem bestia-
rum, extendens manus in caelum,
prodigia facientem Dominum in-
vocavit, qui non secundum ar-
morum potentiam, sed prout ip-
si placet, dat dignis victoriam.
[22] Dixit autem invocans hoc mo-
do: Tu Domine, qui misisti an-
gelum tuum sub Ezechia rege
Iuda, et interfecisti de castris Sen-
nacherib centum octogintaquin-
que millia: [23] et nunc dominator
caelorum mitte angelum tuum
bonum ante nos in timore, et
tremore magnitudinis brachii tui,
[24] ut metuant qui cum blasphe-
mia veniunt adversus sanctum
populum tuum. Et hic quidem ita
peroravit.
[25] Nicanor autem, et qui cum
ipso erant, cum tubis et canticis
admovebant. [26] Iudas vero, et qui
cum eo erant, invocato Deo, per
orationes congressi sunt: [27] ma-
nu quidem pugnantes, sed Do-
minum cordibus orantes, prostra-
verunt non minus trigintaquinque
millia, praesentia Dei magnifice
delectati. [28] Cumque cessassent,
et cum gaudio redirent, cogno-
verunt Nicanorem ruisse cum ar-
mis suis. [29] Facto itaque clamo-
re, et perturbatione excitata, pa-
tria voce omnipotentem Domi-
num benedicebant.
[30] Praecepit autem Iudas, qui
per omnia corpore et animo mo-
ri pro civibus paratus erat, caput

ir raiteliai pastatyti tinkamoje vie-
toje, [21] Makabiejus, žiūrėdamas į
ateinančią daugybę, į visokerio-
pus ginklus ir į dramblių piktu-
mą, pakėlęs rankas į dangų, šau-
kėsi stebūklus darančiojo Vieš-
paties, kurs duoda vertiems nu-
galėjimą, žiūrėdamas ne ginklų
galios, bet kaip jam patinka. [22] Šauk-
damos gi jis taip meldėsi: Tu,
Viešpatie, kurs Jūdo karaliaus Eze-
kijo laikais siuntei savo angelą
ir užmušei iš Senakeribo stovyk-
los šimtą aštuonias dešimtis pen-
kis tūkstančius, [23] siųsk ir dabar,
dangaus valdove, savo gerąjį an-
gelą mūsų priešakyje su baime
ir drebėjimu prieš tavo paties ga-
lią, [24] kad būtų apimti baimės tie,
kurie ateina su piktžodžiavimu
prieš tavo šventą tautą. Taip tai
jis meldėsi.

[25] Nikanoras ir su juo buvu-
sieji ėjo artyn su trimitais ir dai-
nomis, [26] Jūdas gi ir kurie su juo
buvo, stojo į kovą, šaukdamies
Dievo ir melsdamies. [27] Taip ko-
vodami rankomis, bet širdyse
melsdamies Viešpačiui, jie pagul-
dė nemažiau kaip tris dešimtis
penkis tūkstančius, pilni džiaugs-
mo Dievo čiabuvimu. [28] O kai
jie pabaigė ir grįžo su džiaug-
smu, jie patyrė, kad Nikanoras bu-
vo kritęs su savo šarvais. [29] Tai-
gi, pakėlę šauksmą ir labai su-
sijaudinę jie šlovino tėvų kalba
visagalį Viešpatį.
[30] Jūdas, kurs kūnu ir siela
buvo visuomet pasiryžęs mirti
už piliečius, liepė nukirsti Nika-

(22) *Iš Senakeribo...* Plg. 8,19.
(27) *Čiabuvimu.* Gr. t.: regima pagalba. — (28) *Su savo šarvais:* iš kurių žydai galėjo pažinti kariuomenės vadą.

(30) *Kurs kūnu ir...* Anot gr. t.: kurs visais atžvilgiais, kūnu ir siela, buvo pirmoje vietoje savo bendrapiliečių gynėjas ir nuo pat savo jaunystės ištikimai išlaikė palankumą

Nicanoris, et manum cum humero abscissam, Ierosolymam perferri. [31] Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus, et sacerdotibus ad altare, accersiit et eos, qui in arce erant. [32] Et ostenso capite Nicanoris, et manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnifice gloriatus est. [33] Linguam etiam impii Nicanoris precisam iussit particulatim avibus dari: manum autem dementis contra templum suspendi. [34] Omnes igitur caeli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum servavit. [35] Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset, et manifestum signum auxilii Dei. [36] Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate praeterire: [37] habere autem celebritatem tertiadecima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochaei diei.

[38] Igitur his erga Nicanorem gestis, et ex illis temporibus ab Hebraeis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis. [39] Et si quidem bene, et ut historiae competit, hoc et ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est mihi. [40] Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contriarum est:

noro galvą ir ranką su petimi ir nunešti į Jeruzalę. [31] Atėjęs tenai ir sušaukęs bendrataučius draug su kunigais prie altoriaus, jis pakvietė tuos, kurie buvo pilyje; [32] parodęs Nikanoro galvą, taip pat prakeiktą ranką, kurią ištiesęs prieš šventus visagalio Dievo namus, anas išdidžiai gyrėsi, [33] jis liepė dar ir išpjautą bedievio Nikanoro liežuvį atiduoti kąsneliais paukščiams, bepročio gi ranką pakabinti ties bažnyčia. [34] Taigi visi šlovino dangaus Viešpatį, sakydami: Pašlovintas tebūnie tas, kurs išlaikė savo vietą nesuteptą. [35] Jis taip pat liepė pakabinti Nikanoro galvą viršuje pilies, kad būtų aiškus ir matomas Dievo pagalbos ženklas. [36] O visi bendru sutikimu nutarė jokiu būdu nepraleisti tos dienos be iškilmės, [37] švęsti gi tą iškilmę tryliktą dieną to mėnesio, kurs syrų kalba vadinasi adaras, prieš pat Mardokiejaus dieną.

[38] Taigi taip dalykams įvykus su Nikanoru ir nuo to meto miestui pasiliekant žydų valdžioje, taip pat aš baigiu tais dalykais savo pasakojimą. [39] Jei jis geras ir toks kaip reikalauja istorija, to noriu ir aš; o jei nevisai geras, tai tik tiek aš tegalėjau pasiekti. [40] Nes kaip yra bodu gerti visuomet vyną, ar visuomet vandenį, naudo-

---

savo bendragenčiams. — (31) *Tuos, kurie buvo pilyje:* syrų įgulą ir prie jų prisidėjusius supagonėjusius žydus. — (33) *Ties bažnyčia:* ne bažnyčios šventoriuje, bet taip, kad ji buvo matome iš šventoriaus. — (35) *Viršuje pilies:* labai aukštai prie pat pilies sienos. Plg. Jud. 16,1. — (36) *Iškilmės.* Plg. 1 Mak. 7,49. — (37) *Syrų kalba*, t. y. ta kalba, kuria anuo metu kalbėjo žydai. — *Mardokiejaus.*:. Vz. Est. 9,23,31.

(39) *O jei nevisai geras...* Anot gr. t.: o jei jis atliktas bet kaip ir gana menkai, tai tik tiek aš tegalėjau pasiekti (daugiau pasiekti aš negalėjau). — Autorius įvertina savo atliktą darbą gana kukliai. — (40) *Naudotis gi vienu...* Gr. t.: maišyti gi vieną su kitu. — Rytų šalyse įprasta po vyno tuojau gerti vandens, arba geriamas vynas, atskiestas vandenimi. — *Visuomet vienodas...* Nei pats įvykių suminėjimas be nurody-

alternis autem uti, delectabile: ita legentibus si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

tis gi vienu ir kitu yra malonu, taip ir skaitytojams, jei pasakojimas visuomet vienodas, jis nepatinka. Taigi čia jis baigiamas.

---

mo Dievo pagalbos, nei nuolatinis pasakojimas apie tą pagalbą, nenurodant įvykių, negalėtų patenkinti skaitytoją. — *Baigiamas.* Autorius tolesnės žydų istorijos nebepasakota, nes, žuvus Nikanorui, Jeruzalė jau galėjo pasilikti žydų rankose ir jiems nebegręsė kiti Antioko Epifano sukelti pavojai, nors tautai dar teko susilaukti didelių sunkenybių ir pačiam Jūdui Makabiejui buvo lemta greitu laiku žūti naujame kare.

To kelio, kuriuo Jūdas buvo pradėjęs eiti savo paskutiniais metais, laikėsi ir stojusieji jo vieton jo broliai. Jie kovojo dėl valstybinės žydų tautos nepriklausomybės, kuri, Simonui esant vyriausiuoju kunigu, buvo ir syrų pripažinta (142 m. pirm Kr.). Reikalas tartis ir susitarti su syrų valdovais suartino žydus su graikų dvasia. Simono sūnus Jonas Irkanas (135—105 m. pirm Kr.) stojo aiškiai graikiškai nusiteikusių sadukiejų pusėn. Taip šitie gavo viršų ir nestebėtina, kad dar Išganytojo laikais žymiausios giminės, būtent, kunigų šeimynos (Apd. 5,17), ėjo Jazono, Menelajaus ir Alkimo takais. Kitais keliais nuėjo asidai, „pamaldieji" žydai, kurie buvo atsisakę kovoti draug su Jūdu; jie su dvigubu uolumu ėmėsi laikytis įstatymo, niekindami visus kitus žydus, kurie neįstengė eiti paskui juos aukščiausio tobulumo keliais. Jie virto parisiejų (išrinktųjų, išskirtųjų) sekta. Tarp vienų ir kitų pasiliko tauriausia tautos dalis, trokštanti Dievo ir jo karalystės ir dėl jos pasiryžusi pakelti visokias aukas.

Laikas tarp Jono Irkano, kurs paskutinis valdė tautą, žiūrėdamas įstatymo (1 Mak. 16,2.3), ir Išganytojo atėjimo, buvo žydų tautai pilnas didelių smūgių. Su vyresniuoju Jono sūnumi ir papėdininku Jūdu Aristobulu (104—103) prasideda Makabiejų smukimas, taip pat ir žydų tautos pakrikimas religijos ir dorovės atžvilgiu. Mirus Jūdui Aristobului, sostą gauna jo brolis Aleksandras Janėjus, pasivadinęs Aristobulu I. Jis buvo, tiesa, drąsus kovose prieš kaimynus, bet taip pat didelis piktadarys savo tautai. Sostą jis paliko savo našlei (78—69). Šiai mirus, tuojau du jos sūnūs Irkanas II ir Aristobulas II pradėjo varžytis dėl valdžios. Ginčui spręsti broliai pasikvietė romėnus, kurie jau buvo įsigalėję artimoje Syrijoje. Kadangi Pompėjus norėjo užstoti Irkaną, Aristobulas pradėjo prieš jį karą. 63 metais Pompėjus paėmė Jeruzalę ir įsiveržė į bažnyčią. Irkanas pasidarė priklausomas nuo romėnų ir turėjo mokėti jiems duoklę. Pagaliau atėjo įvykinimas pranašystės, kurią patriarkas Jokūbas pirm 1900 metų buvo paskelbęs savo sūnui Jūdui: Karališkoji lazda (skėptras) bus iš Jūdo atimta. Veltui mėgino Aristobulas II ir jo sūnus Aleksandras grąžinti Jūdėjai tautinę nepriklausomybę; romėnai pastatė Irkanui II patarėją (prokuratorių), vieną idumėjiečių didžiūną, Antipaterį, kurs iš tikrųjų buvo šalies valdytoju (46 m. pirm Kr.). Nors jis buvo nunuodytas ir jaunesniajam Aristobulo II sūnui Antigonui pavyko paimti sostas, bet Antipaterio sūnus Erodas mokėjo Romoje taip pakreipti reikalus, kad jis 38 m. pirm Kr. buvo paskirtas žydų karaliumi. Jis, romėnų padedamas, užkariavo Jūdėją, paėmė 35 m. Jeruzalę, nukirsdino Antigonui galvą ir išnaikino visą Makabiejų padermę. Dabar, kai skėptras buvo iš tikrųjų atimtas iš Jūdo, jau buvo atėjęs laikas, kad pasirodytų žadėtasis ir laukiamasis Išganytojas, vienatinis gimusis Dievo Sūnus, Jėzus Kristus, kuriam garbė tebūnie per amžius.

